

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra antropologie a zdravovědy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Radek Maderka

Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň základních škol maior a
Učitelství českého jazyka a literatury pro 2. stupeň základních škol minor

Informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity
Palackého v Olomouci ohledně chování při vybraných
mimořádných událostech

Olomouc 2024

vedoucí práce: Mgr. Pavla Dobešová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracoval samostatně a že veškeré použité prameny a zdroje jsou řádně citovány a uvedeny v referenčním seznamu práce.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze diplomové práce jsou shodné. Dále uděluji svolení k využití této práce pro akademické účely ve shodě s pravidly a etickými normami.

V Olomouci, dne 26.03.2024

..... Bc. Radek Maderka v. r.

podpis studenta

Poděkování

Chci bych poděkovat vedoucí diplomové práce Mgr. Pavle Dobešové, Ph.D., za podnětné rady, připomínky, odborné vedení, ochotný přístup, trpělivost a rovněž za doporučené zdroje. Dále bych rád poděkoval všem respondentům, kteří se ochotně zúčastnili výzkumu, rodině, která mě podporovala během mého studia, a také všem kamarádům, kteří mi pomohli s distribucí dotazníku mezi studenty PdF UP.

Anotace práce

Jméno a příjmení:	Bc. Radek Maderka
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Dobešová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ohledně chování při vybraných mimořádných událostech
Název v angličtině:	Awareness of students of the Faculty of Education of Palacký University in Olomouc regarding behaviour in selected emergencies
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na problematiku mimořádných událostí a postupy chování v těchto krizových situacích. Cílem bylo zjistit informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v této oblasti a jejich dosavadní zkušenosti s danou problematikou. Dále bylo zkoumáno jejich povědomí o základních pojmech spojených s mimořádnými událostmi. Data byla získávána pomocí dotazníku, který byl vypracován na základě studia odborné literatury.
Klíčová slova:	Informovanost; mimořádné události; studenti; pedagogická fakulta; univerzita; aktivní útočník; únik nebezpečných látek; povodeň; požár; ochrana obyvatelstva
Anotace v angličtině:	The master thesis focuses on the issue of emergencies and the procedures of behaviour in these crisis situations. The aim was to find out the awareness of the students of the Faculty of Education of Palacký University in Olomouc in this area and their previous experience with this issue. Furthermore, their awareness of basic concepts related to emergencies was examined. The data were collected by means of a questionnaire, which was developed on the basis of a study of the literature.
Klíčová slova v angličtině:	Awareness; emergencies; students; faculty of education; university; active attacker; hazardous materials spill; flood; fire; protection of the population
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1. Tabulka mýtů Příloha 2. Tabulka s postupy první pomoci Příloha 3. Edukační karta: aktivní střelec Příloha 4. Edukační karta: únik nebezpečných látek Příloha 5. Improvizovaná ochrana Příloha 6. Edukační karta: povodeň Příloha 7. Edukační karta: požár Příloha 8. Dotazník
Rozsah práce:	109 stran
Jazyk práce:	čeština

Obsah

Úvod.....	6
Cíle práce a hypotézy	7
1 Mimořádné události.....	9
1.1 Základní pojmosloví	10
1.2 Dělení a typologie katastrof	12
1.2.1 Přírodní (naturogenní) katastrofy	13
1.2.2 Antropogenní katastrofy	15
1.3 Ochrana obyvatelstva a základní opatření.....	16
1.3.1 Základní opatření k ochraně obyvatel	17
1.3.2 Bezpečnostní systém a integrovaný záchranný systém (IZS).....	19
1.4 Psychologie mimořádných událostí	21
2 Vybrané mimořádné události	24
2.1 Vniknutí cizí osoby či osob do areálu školy a aktivní útočník.....	24
2.2 Únik nebezpečných látek	27
2.3 Povodeň	29
2.4 Požár	31
3 Ochrana obyvatel ve vzdělávání: učitelé, krizové plány a RVP ZV	34
3.1 Kompetenční rámec absolventa a Strategie vzdělávací politiky 2030+.....	34
3.2 Krizové plány škol	36
3.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	37
4 Zhodnocení aktuálního stavu řešeného problému	41
5 Metodika práce	44
6 Výsledky zkoumání.....	47
6.1 Zkušenosti s mimořádnými událostmi	47
6.2 Všeobecný přehled o mimořádných událostech	53
6.3 Otázky k aktivnímu útočníkovi.....	57
6.4 Otázky k úniku nebezpečných látek.....	65
6.5 Otázky k povodním.....	71
6.6 Otázky k požárům	78
6.7 Srovnání četnosti odpovědí u vybraných položek dotazníku	85
6.8 Statistická analýza.....	87
7 Diskuse	91
Závěr.....	94
Souhrn	96
Summary	97
Referenční seznam literatury	98
Zkratky	106
Seznam tabulek.....	108
Seznam grafů.....	108
Seznam příloh.....	109
Přílohy	110

Úvod

Tato kvalifikační práce se zaměřuje na mimořádné události, jež Světová zdravotnická organizace (WHO, in F. Al-Jazairi, 2019) definuje jako události, které narušují běžné podmínky existence a způsobují utrpení přesahující schopnost zasažené komunity adaptovat se.

Z důvodu zájmu o tuto komplexní a v České republice nedostatečně prozkoumanou problematiku jsem se rozhodl zkoumat informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci týkající se chování při vybraných mimořádných událostech. Studenty této fakulty jsem zvolil záměrně, neboť jako budoucí učitelé a další pedagogičtí pracovníci budou mít zásadní roli při ochraně dětí v případě vzniku mimořádných událostí.

Dalším cílem mé práce je provést porovnání informovanosti ohledně chování v případě vybraných mimořádných událostí mezi jednotlivými studijními obory, různými úrovněmi středoškolského vzdělání a také mezi jednotlivými stupni vysokoškolského studia.

Vzhledem k rozsahu tématu mimořádných událostí a ochrany obyvatelstva jsem se rozhodl, zaměřit se především na čtyři vybrané typy mimořádných událostí. Dále se ve své práci zaměřuji na to, jak je problematika mimořádných událostí integrována do přípravy budoucích pedagogických pracovníků a jak je reflektována v samotném vzdělávacím systému. Následně provedu zhodnocení současného stavu této problematiky.

Přehledová studie této práce se opírá o odbornou literaturu z oblasti mimořádných událostí, ochrany obyvatelstva, psychologie katastrof, krizových plánů škol, Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a dalších oblastí. Následně je popsána metodika práce a bude provedeno vyhodnocení výsledků získaných pomocí dotazníku. V závěru práce budou tyto výsledky konfrontovány s výsledky jiných studií a shrnuty do závěrečného hodnocení.

Výzkum provedený Davis a kol. (2019) ukázal, že vysokoškolští studenti obecně nepociťují obavy z možných katastrof a neprojevují motivaci k aktivní přípravě na tyto události. Podobně Ponstingel, Lopez a Earl (2019) zjistili, že většina studentů, kteří se účastnili jejich výzkumu, projevila nedostatečnou připravenost a informovanost v oblasti povodňových situací.

Cíle práce a hypotézy

Hlavní cíl:

Hlavním cílem diplomové práce je popsat problematiku vybraných mimořádných událostí a zjistit informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ohledně chování při těchto událostech. Hlavní cíl bude naplňován prostřednictvím cílů dílčích.

Dílčí cíle přehledové studie:

1. Popsat problematiku mimořádných událostí a zařadit ji do kontextu ochrany obyvatelstva.
2. Selektovat a popsat čtyři mimořádné události.
3. Charakterizovat problematiku mimořádných událostí ve spojitosti se vzděláváním a s profesí budoucího učitele.
4. Zhodnotit aktuální stav zkoumané problematiky.

Dílčí cíle výzkumné studie:

1. Zjistit informovanost vybraných studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ohledně chování ve zvolených mimořádných událostech.
2. Zjistit rozdíly v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech u studentů s různým středoškolským vzděláním.
3. Zjistit rozdíl v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech u různých stupňů studia.
4. Zjistit rozdíly v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech u různých studijních oborů.

Hypotézy:

První dílčí cíl výzkumné studie:

Výzkumný problém č. 1: Jaká je informovanost u vybraných studentů a studentek Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ohledně chování ve zvolených mimořádných událostech?

Druhý dílčí cíl výzkumné studie:

Výzkumný problém č. 2: Jaký je rozdíl v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech u studentů s gymnaziálním vzděláním a u studentů se středním odborným vzděláním?

Hypotéza č. 1: Studenti s gymnaziálním vzděláním mají vyšší úroveň informovanosti o chování při mimořádných událostech než studenti se středním odborným vzděláním.

Třetí dílčí cíl výzkumné studie:

Výzkumný problém č. 3: Jaké jsou rozdíly v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech v jednotlivých stupních studia?

Hypotéza č. 2: Studenti v navazujícím studiu mají vyšší úroveň informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech než studenti v bakalářském a magisterském studiu.

Čtvrtý dílčí cíl výzkumné studie:

Výzkumný problém č. 4: Jaké jsou rozdíly v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech u jednotlivých studijních oborů?

Hypotéza č. 3: Studenti s přírodovědným a zdravotnědenným zaměřením mají vyšší úroveň informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech než studenti s humanitním zaměřením.

1 Mimořádné události

Tato kapitola se věnuje pojmovému aparátu v oblasti mimořádných událostí, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému. Zahrnuje také legislativu, klasifikaci mimořádných událostí a základní opatření pro ochranu obyvatelstva. Kromě toho krátce představuje i psychologické aspekty mimořádných událostí a dopady katastrof na psychiku postižených jedinců.

Předtím než se začneme zabývat jednotlivými podkapitolami, je užitečné definovat termín mimořádná událost (MU). Světová zdravotnická organizace (WHO in F. Al-Jazairi, 2019) definuje katastrofu jako událost, která narušuje běžné podmínky existence a způsobuje utrpení přesahující schopnost postižené komunity přizpůsobit se. Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce (IFRC in F. Al-Jazairi, 2019) rozšířila tuto definici o to, že katastrofa je náhlá kalamitní událost, vážně narušující fungování komunity nebo společnosti a způsobující lidské, materiální, ekonomické nebo environmentální ztráty, které přesahují schopnost komunity nebo společnosti vyrovnat se s nimi vlastními zdroji. Dodávají, že i když jsou katastrofy často přírodního původu, mohou mít také lidský původ.

Čeští autoři mají podobné definice jako dvě výše zmíněné organizace, avšak jsou patrné drobné odlišnosti. Např. Štětina a kol. (2014) definují mimořádnou událost jako stav, při kterém náhle dochází k nahromadění, úbytku či uvolnění určitých hmot, energie nebo sil, které nepříznivě a ničivě působí na obyvatelstvo, ekonomiku, materiální a kulturní hodnoty či životní prostředí.

Podle BOZP.cz (2022) existují dvě definice pro mimořádnou událost. První zahrnuje události způsobené činností člověka nebo přírodními vlivy, ohrožující zdraví, životy, životní prostředí nebo majetek a které vyžadují záchranné práce ke snížení rizik a likvidaci následků. Druhá definice pojímá mimořádnou událost jako neočekávanou situaci, často spojenou s bezpečností a ochranou zdraví při práci nebo požární ochranou, vznikající lidskou chybou nebo chybou technickou v souvislosti s provozem technických zařízení nebo manipulací s nebezpečnými látkami.

Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému (Česko, 2023) definuje mimořádnou událost jako škodlivé působení sil a jevů způsobené činností člověka nebo přírodními vlivy, včetně havárií ohrožujících život, zdraví, majetek nebo životní prostředí, vyžadující provedení záchranných a likvidačních prací.

1.1 Základní pojmosloví

Ochrana obyvatel během mimořádných událostí představuje komplexní obor s mnoha souvisejícími pojmy. Štětina et al. (2014) uvádí pojem živelní pohroma, kterou popisují jako nekontrolovatelnou událost vznikající v důsledku ničivého působení přírodních sil. Dalším pojmem je havárie, která představuje mimořádnou událost spojenou s provozem technických zařízení, budov nebo manipulací s nebezpečnými látkami.

Vzhledem k zaměření publikace na zdravotnický kontext autoři také diskutují o medicíně katastrof a dalších zdravotnických pojmech v souvislosti s mimořádnými událostmi. Klíčovými termíny jsou kritický stav (ohrožení života pacienta z důvodu selhání základních životních funkcí), neodkladná péče (poskytování zdravotní péče ohroženým pacientům nebo těm ve vážném zdravotním stavu) a záchranný řetěz (koordinace rychlého poskytování péče s ohledem na závažnost situace a následnou péči a transport do zdravotnického zařízení) (Štětina et al., 2014).

Ochrana obyvatelstva zahrnuje opatření k ochraně současných i budoucích generací před nežádoucími jevy, avšak termín je často chápán v užším smyslu (viz podkapitola 1.2). Nežádoucí události – život, lidská činnost a prostředí se někdy vyvíjejí nepříznivě. Tyto události lze rozdělit podle následků do dvou kategorií: mimořádné události s pouze negativními důsledky a nežádoucí výsledky aktivit, kde mohou být následky jak pozitivní, tak negativní (Fiala a Vilášek, 2010).

Krizová situace – jedná se o MU, při které je vyhlášen různý krizový stav (stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu). Je to situace, jež se nedá zvládnout komplexním působením integrovaného záchranného systému (IZS) ani činností úřadů a tudíž se vyhláší jeden z krizových stavů, jejichž podmínky pro vyhlášení jsou ukotveny v zákonu č. 240/2000 Sb., v platném znění (tzv. Krizový zákon) (Fiala a Vilášek, 2010).

Dlouhý a kolektiv (2014) vymezují v kontextu MU termín krize. Pojem pochází z řeckého slova *krisis*, což v češtině znamená rozhodující doba nebo nesnáze. V současné terminologii označuje krize těžkou či klíčovou chvíli, obtížnou situaci nebo stav tísně a zmatku. Tento pojem vyjadřuje narušení nebo ztrátu rovnováhy v daném systému nebo v jeho vnímání okolím. Autoři rovněž definují životní cyklus krize, který sleduje časově ohraničené fáze:

1. elevace – prvotní signály a nárůst nerovnováhy
2. eskalace – velmi rychlý nárůst nestability a vznik MU
3. kulminace – vrchol krize

4. konsolidace – likvidace škod a hledání nové stability

Dalšími pojmy souvisejícími s MU jsou bezpečnost (stav s přijatelnou probabilitou újmy na chráněných zájmech), dopad (nepříznivý účinek nebo působení jevu na konkrétním místě a v daném čase na chráněné zájmy), kritická infrastruktura (fyzické, organizační nebo kybernetické systémy nezbytné pro ochranu životů, majetku, zdraví občanů a pro minimální chod ekonomiky a státní správy), proaktivní řízení (typ řízení, který předchází a zabraňuje nežádoucím jevům) a reaktivní řízení (řízení, které se zaměřuje na řešení problémů až po jejich vzniku) (Kukal a Pošmourný, 2005).

Existuje rozsáhlý soubor pojmů spojených s mimořádnými událostmi, z nichž čtyři klíčové jsou popsány v publikaci Fiala a Vilášek (2014). Prvním z těchto pojmů je hrozba, což zahrnuje sílu, událost, osobu nebo aktivitu s potenciálem způsobit škodu nebo negativně ovlivnit bezpečnost. Hrozby se dělí na úmyslné (např. podvody, krádeže) a neúmyslné (např. přírodní katastrofy). Při hodnocení hrozby je klíčovým ukazatelem její velikost, tj. schopnost způsobit škodu, a také je důležité zvážit poškození objektu nebo aktiva.

Druhým pojmem je ztráta, která se vyskytuje na konci většiny mimořádných událostí a může být buď potenciální (očekávaná v budoucnosti) nebo reálná (po aktivaci hrozby). Ztráta postihuje vždy objekt nebo subjekt a rozlišuje se mezi ztrátami na objektu (skutečně vzniklá ztráta) a vlastními ztrátami (které vzniknou po odečtu jištění). Finanční vyjádření škody je v tomto kontextu klíčové (Fiala a Vilášek, 2014).

Třetím pojmem je riziko, které vyjadřuje míru budoucího ohrožení objektu nebo aktiva hrozbami vedoucími ke škodám. Vztahy k rizikům jsou subjektivní a mohou být charakterizovány jako averze, neutrální vztah nebo přijímání rizika. Třídění rizik (kritická, důležitá, běžná atp.) je klíčové pro volbu opatření, a odolnost objektu je faktor, jenž výrazně ovlivňuje riziko (kupř. pro někoho je ztráta majetku málo významná a pro jiného zničující) (Fiala a Vilášek, 2014).

Posledním pojmem je prevence, která zahrnuje opatření zaměřená na předcházení nebo zmírnění následků MU. Aktivní prevence snižuje účinky před aktivací hrozby (např. odstraňováním nebo snižováním samotné hrozby – výstavba protipovodňové hráze, likvidace teroristické skupiny...), zatímco pasivní prevence (přípravenost) omezuje následné ztráty po aktivaci hrozby – záchranné akce, informování o aktivaci hrozby atp. (Fiala a Vilášek, 2014).

1.2 Dělení a typologie katastrof

Různí autoři se pokoušejí klasifikovat MU do různých kategorií a typů. Pro naše potřeby jsme zvolili klasifikaci od Štětiny a kol. (2014), který rozlišuje události na přírodní a antropogenní. Toto dělení je využíváno i v dalších klasifikacích, které zde velmi stručně představíme.

Katastrofa je událost, která může nastat v důsledku přírodní či lidské činnosti a mít ničivý účinek na přírodu nebo společnost. Je to nečekaná událost velkého rozsahu, která negativním způsobem mění stav prostředí. Buď ji charakterizuje velký počet lidských obětí, nebo rozsah škod, který není možný zvládnout různými prostředky. A na základě těchto důsledků můžeme dělit katastrofy na dva druhy:

- » Ekologická katastrofa – nastává, když cizorodá látka pronikne do ekosystému a poškodí zdejší život a ekosystém. Tento stav může být vyvolán chemickými látkami, invazivními druhy nebo změnou výchozích podmínek způsobenou lidským zásahem, například stavbou přehrady. Příkladem této kategorie katastrof je únik ropy do moře.
- » Humanitární katastrofa – vzniká, když je ohrožen život, bezpečnost nebo zdraví velké skupiny lidí.

Podle příčiny vzniku pak rozlišujeme katastrofy přírodní (její příčinou není činnost člověka a její vznik nemůže být nijak ovlivněn). a katastrofy antropogenní, které jsou způsobené člověkem (Štětina et al., 2014).

Dlouhý et al. (2014) rozdělují MU do tří hlavních skupin podle charakteristických znaků. První skupina katastrof je rozdělena na očekávané (např. povodně, vlny veder aj.) a náhlé (požáry, teroristické útoky...). Druhá skupina rozlišuje mezi přírodními (např. zemětřesení, tornáda ad.) a člověkem způsobenými (dopravní nehody, technické poruchy...). Třetí skupina zahrnuje katastrofy izolované (dopravní nehody), řetězené (kde jeden incident může ohrozit další systémy, např. extrémní mrazy způsobující výpadky energie) a kaskádovité (např. japonské zemětřesení v roce 2011 s tsunami, poškozením infrastruktury a havárií jaderné elektrárny).

Baštecká et al. (2005) kategorizují katastrofy jako přírodně klimatické a sociálně-ekonomické. Tato klasifikace může být shledána podobnou s výše uvedeným, avšak některé rozdíly existují. První skupina zahrnuje přírodní katastrofy spojené výhradně s vodou, ohněm, zemí a vzduchem, zatímco druhá se týká katastrof způsobených lidskou činností.

Benthall (1993, in Voutira, Benoist a Piquard, 1998) naopak rozlišuje katastrofy podle předvídatelnosti a náhlosti. Tento přístup zahrnuje náhlé živelní (zemětřesení...), předvídatelné (epidemie, hladomory...), záměrné (vátky) a náhodné katastrofy (havárie). Autor zdůrazňuje užitečnost rozdělení mezi náhlými a chronickými katastrofami, kde náhlé mají větší zájem médií a veřejnosti.

Podle Procházkové (2006) se katastrofy dělí podle typů procesů, které je vyvolávají, s různými místy výskytu a charakteristikami. Světová databáze o pohromách (EM-DAT) OSN rozlišuje mezi přírodními a technologickými pohromami a dále je dělí do 15 kategorií a více než 50 podkategorií. Hydrometeorologické, geofyzikální a biologické pohromy jsou příklady přírodních pohrom, zatímco technologické pohromy zahrnují průmyslové, dopravní a různorodé havárie.

Podle BOZP.cz (2022) se mimořádné události dělí na pohromy způsobené činností člověka, přírodními vlivy a události spojené s výkonem práce.

Baštecká a kol. (2005) i Štětina a kol. (2014) shodně uvádí, že existuje další třídění, kde katastrofy mohou být rozděleny na hromadná neštěstí omezená (max. 10 zasažených osob), hromadná neštěstí rozsáhlá (10–50 zraněných osob) a katastrofy (více než 50 obětí).

1.2.1 Přírodní (naturogenní) katastrofy

Naturogenní katastrofy lze rozdělit na abiotické (neživá příroda) a biotické (živá příroda). Mezi abiotické patří dlouhotrvající sucho, zemětřesení, sopečná činnost, tsunami, záplavy a povodně, a narušení ekologické rovnováhy. Biotické katastrofy zahrnují epidemie, epizootie (nakažlivá onemocnění šířící se ve velkých skupinách zvířat), epifytie (hromadné nákazy rostlin) a přemnožení (např. škůdců nebo parazitů) (Štětina et al., 2014).

Baštecká a kolektiv (2005) přidávají k přírodním katastrofám ještě sesuvy či propady půdy, větrné smrště (tornáda), vlny veder a nadměrné horko, silné mrazy, krupobití a přivalové deště. Procházková (2006) dále rozšiřuje seznam o lesní požáry, řícení skal, silné sněžení a sněhové kalamity, sněhové laviny, abnormální pohyby ovzduší, výrony plynů ze zemského nitra, dopady vesmírných těles na zemský povrch a protržení hrází.

Přírodní katastrofy zahrnují i takové jevy, jako jsou globální oteplování, horninová radioaktivita a prachové či písečné bouře. Tyto katastrofy obvykle vycházejí ze čtyř hlavních procesů: rychlých pohybů hmot, uvolňování energie zemského nitra, zvýšení hladiny vodních toků a vyrovnávání teplotních rozdílů v atmosféře, což může vést k orkánům a tropickým cyklónům (Kukal a Pošmourný, 2005).

Zemětřesení a sopečná aktivita patří mezi nejsilnější a nejděsivější projevy vnitřní činnosti zemské kůry. Tato katastrofa je způsobena šířením tepla z hlubin země, což vyvolává pohyb kontinentů a vytváří horotvorné procesy. Kontinentální desky se mohou podsouvat nebo třít o sebe, čímž občas uvolňují ohromnou sílu způsobující zemětřesení různé intenzity. Tyto katastrofy ohrožují životy, majetek a zdraví lidí (Štětina et al., 2014).

Moře a oceány, které pokrývají značnou část zemského povrchu, mají významný dopad na život lidstva. Procesy v nich probíhající, jako je omývání břehů a rozrušování skal, postupně snižují pevninské území, což ohrožuje obyvatele pobřežních oblastí. Tsunami, působící jako největší katastrofa vznikající na moři, se šíří rychle na dlouhé vzdálenosti. Jejich vznik je nejčastěji spojen s podmořskými zemětřeseními nebo sesuvy masivů půdy a ledovců do moře. V historii byla zaznamenána i mega tsunami, která jsou mnohem ničivější než obvyklé tsunami, zejména kvůli své velké výšce i na otevřeném moři. Často vznikají díky masivnímu sesuvu zeminy nebo dopadu obřího vesmírného tělesa do moře (Štětina et al., 2014).

Zemská atmosféra je dalším faktorem ve vzniku přírodních katastrof. Pohyby vzdušných hmot jsou způsobeny rozdíly teplot a tlaku vzduchu, které nejsou snadno předvídatelné. Tyto pohyby mohou vyvolat různé atmosférické jevy jako jsou dlouhodobá sucha, deště, vichřice, sněhové kalamity a tornáda. Dlouhodobé deště mohou způsobit záplavy a sesuvy půdy, což ohrožuje majetek a lidské životy. Naopak suchý a horký vzduch přináší sucho, vysychání toků, požáry a erozi půdy vlivem větrné činnosti. Větry mohou také přenášet prachové částice na velké vzdálenosti (kupř. písek ze Sahary do Evropy nebo Severní Ameriky) (Štětina et al., 2014).

Biotické katastrofy, způsobené biosférou, představují vážné hrozby pro lidstvo. Historie je plná příkladů pandemií a epidemií, které decimovaly populace (mor, španělská chřipka, ebola, covid-19 aj.). S moderní globalizací se šíření nemocí urychlilo, což zvyšuje rizika. Kromě infekcí hrozí také vznik mutantů. Genetické manipulace v laboratořích, které mohou uniknout bez dostatečné ochrany, jsou taktéž významným rizikem. Biotické katastrofy nejsou omezeny pouze na mikroorganismy; přemnožení neinvazivních rostlin nebo živočichů mimo své původní prostředí může způsobit závažné změny v ekosystémech. Příklady zahrnují úbytek stravy pro původní živočichy nebo proměny krajiny, jak bylo vidět například při přemnožení králíků v Austrálii, které vedlo k rozsáhlým ekologickým škodám a pouštním oblastem (Štětina et al., 2014).

1.2.2 Antropogenní katastrofy

Antropogenní katastrofy můžeme rozdělit na technogenní (průmyslové havárie), sociogenní interní (vnitrostátní společenské krize), sociogenní externí (mezinárodní ozbrojené konflikty) a agrogenní (monokulturní výroba). Technogenní katastrofy zahrnují požáry, výbuchy, havárie jaderných elektráren, blackouty, velké dopravní nehody a narušení kritické infrastruktury. Sociogenní katastrofy interního charakteru zahrnují terorismus, občanské nepokoje, stávky, migraci a náboženské konflikty. Sociogenní katastrofy externího charakteru zahrnují chemické a nukleární zbraně a hospodářský útlak. Agrogenní katastrofy zahrnují degradaci půd, znečištění vodních toků a narušení ekologické rovnováhy krajiny (Štětina et al., 2014).

Policie České republiky (PČR, 2023) doplňuje mezi antropogenní katastrofy rovněž všechny druhy dopravních nehod, výbuchy plynovzdušných směsí, úniky nebezpečných škodlivin a nebezpečí radioaktivního zamoření. Baštecká a kol. (2005) zdůrazňují, že antropogenní katastrofy zahrnují i zhroucení systémů, zejména počítačových sítí a Procházková (2006) ještě přidává indukovaná zemětřesení, spojená s lidskou činností, a defekty společnosti, jako jsou diskriminace, kriminalita a terorismus.

Antropogenní katastrofy taktéž zahrnují události jako sabotáže, přepadení, vloupání, žhářství, zřícení domu a ropné havárie (BOZP.cz, 2022).

Člověk ovlivňuje přírodu svou činností, kterou směřuje k uspokojení svých sobeckých potřeb. Průmyslová revoluce a rapidní nárůst výroby od poloviny 19. století způsobily značné zásahy do životního prostředí. Rychlý rozvoj, těžba, stavby a průmyslová výroba zatěžují a znečišťují životní prostředí, což ohrožuje jak samotné prostředí, tak i existenci lidstva (tu ale ohrožuje i svým chováním vůči sobě samému) (Štětina et al., 2014).

Dalším problémem je populační exploze (prudký nárůst počtu lidí), vyvolaná rozvojem medicíny a zlepšováním životních a ekonomických podmínek. Růst počtu obyvatel vytváří tlak na potravinové zdroje, zásoby pitné vody, zemědělskou půdu a celkový životní prostor, což vede k masivním migracím a má ekonomické a populační důsledky (Štětina et al., 2014).

V západních zemích se setkáváme s příchodem lidí různého náboženského vyznání, z různých kulturních prostředí a s rozdílnou úrovní vzdělání. Tato rozmanitost často vyvolává obtíže s integrací do majoritní společnosti, což může vést k nepokojům, žhářství, demonstracím a teroristickým útokům. Tyto incidenty jsou dokumentovány ve velkém počtu západních zemí (např. Francie, Velká Británie či Německo) (Štětina et al., 2014).

Na druhém pólu stojí rychlý rozvoj průmyslu a konzumního životního stylu. Zvýšení výroby sice přináší ekonomické výhody, ale zároveň podporuje vyšší spotřebu a tím pádem spalování fosilních paliv. To vede k výraznému uvolňování škodlivin, jako je oxid siřičitý (SO₂), což má za následek ekologické katastrofy (Štětina et al., 2014).

Smil (2017) označuje globalizaci a nerovnost za antropogenní katastrofu. Podle něj má globalizace výrazné osobní dopady na jednotlivce, ovlivňující jejich místo v neustále se měnícím individuálním a rodinném blahobytu. Tento fenomén se poprvé objevil v médiích v 90. letech 20. století a stal se klíčovým pojmem nového tisíciletí. Smil upozorňuje, že globalizace, jak ji vnímáme, má negativní aspekty jako je zvyšujícího se riziko pandemií a epidemií, poškození regionálních ekosystémů (např. v Austrálii), častější doprava a s tím spojené zvyšování spalování fosilních paliv, což má vliv na atmosféru a celkovou teplotu Země.

1.3 Ochrana obyvatelstva a základní opatření

Bezpečnost zahrnuje rozsáhlý koncept, jehož součástí je i ochrana obyvatelstva v České republice, definovaná ústavním zákonem č. 110/1998 Sb. (tj. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky). Ochrana obyvatelstva (OO) označuje systém navržený k ochraně občanů, zejména v době mimořádných událostí. Tento systém OO je komplexní a zahrnuje vazby, vztahy a konkrétní opatření. V jiných zemích je OO často známá pod pojmem civilní obrana nebo civilní ochrana. Ochrana obyvatel je podsystém civilního nouzového plánování, což je termín používaný i v NATO (Fiala a Vilášek, 2010).

V roce 2000 byl schválen soubor zákonů, známý jako tzv. krizová legislativa, zahrnující zákon č. 238/2000 Sb. (o Hasičském záchranném sboru ČR a změně některých zákonů), zákon č. 239/2000 Sb. (o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů) a zákon č. 240/2000 Sb. (o krizovém řízení a změně některých zákonů). V rámci naší legislativy se pojmem ochrana obyvatelstva rozumí: „*plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí, nouzové přežití a další opatření pro zajištění bezpečnosti života, zdraví a majetku*“ (Štětina et al., 2014, str. 180).

Klíčovým právním předpisem pro ochranu obyvatelstva je zákon o Integrovaném záchranném systému (IZS), doplněný vyhláškami (č. 328/2001 Sb. a 380/2002 Sb.) a nařízením vlády (č. 463/2000 Sb.). Ministerstvo vnitra ČR (MV ČR) bylo ustanoveno jako ústřední orgán státní správy pro záležitosti ochrany obyvatelstva (Štětina et al., 2014).

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, stanovuje povinnost státu zajišťovat svrchovanost, územní celistvost, ochranu demokratických základů a ochranu životů, zdraví a majetkových hodnot. Různé zákony jako např. zákon č. 133/1985 Sb. (o požární ochraně) nebo zákon o IZS, detailně specifikují pravomoci a povinnosti v rámci ochrany obyvatelstva mezi různé orgány (Fiala a Vilášek, 2010).

Existuje rozsáhlý soubor zákonů a právních předpisů souvisejících s ochranou obyvatelstva, jejichž kompletní výčet zde není nutný.

Pro ochranu obyvatelstva se realizují opatření převážně prostřednictvím IZS, zejména Hasičským záchranným sborem ČR (HZSČR). Zodpovědnost za provedení těchto opatření nesou orgány veřejné správy, právnické a podnikající fyzické osoby, i jednotlivci. Jednotlivá ministerstva a úřady plní OO ve svém resortu, přičemž Ministerstvo vnitra ČR hraje klíčovou roli v sjednocování postupů mezi jednotlivými resorty a úřady. Česká republika se též aktivně zapojuje do mezinárodních záchranných akcí, včetně vysílání záchrannářských týmů, což je v souladu s principy spolupráce v rámci Evropské unie (EU) (Štětina et al., 2014).

1.3.1 Základní opatření k ochraně obyvatel

Základními technickými a organizačními opatřeními ochrany obyvatel jsou varování a vyzoomění; evakuace; ukrytí a individuální ochrana. Úspěšné provedení těchto opatření vyžaduje brzké a efektivní tísňové informování, což je klíčové pro komunikaci orgánů krizového řízení s postiženým obyvatelstvem. Při hrozbě MU je nezbytné kontaktovat IZS. Rychlá realizace ochranných opatření může výrazně snížit zdravotní rizika, ztráty na životech a škody na majetku (Fiala a Vilášek, 2010).

Varování obyvatel je v roli státu, obcí, provozovatelů jaderných zařízení, zaměstnavatelů a vedení škol či úřadů. Varování je definováno jako „*komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření, zabezpečujících včasné předávání varovné informace o reálně hrozící nebo již vzniklé mimořádné události, vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva.*“ (Fiala a Vilášek, 2010, str. 73).

Vyhlášení varovných signálů prostřednictvím sirén je základním způsobem varování. Kromě elektromechanických sirén lze využít i další komunikační prostředky: např. televizi, rozhlas, počítače, megafony, mobilní sirény či osobní sdělení od hasičů nebo policistů. Legislativně stanovený varovný signál s kolísavým tónem trvajícím 140 sekund může být doprovázen verbální informací, specifikující povahu ohrožení, jako jsou všeobecné

výstrahy, hrozby záplav, chemické nebo radiační havárie, ukončení poplachu či ohlašování požáru (Fiala a Vilášek, 2010).

Hasičský záchranný sbor ČR (HZSČR, 2023) definuje tísňové volání jako bezplatné volání na stanovená čísla, určená pro záchranu životů, majetku a zdraví. Poskytovatel veřejné telefonní služby je povinen zajišťovat bezplatný a nepřetržitý přístup ke stanoveným číslům tísňového volání. V ČR jsou to čísla 150 pro HZS ČR, 155 pro Zdravotnickou záchrannou službu, 158 pro Policii ČR, 156 pro obecní/městskou policii a 112 pro jednotné evropské tísňové volání.

Fiala a Vilášek (2010) zmiňují u tísňového volání i pojem vyrozumění, čímž myslí komplexní souhrn opatření, která zajišťují včasné informování složek IZS, orgánů územní samosprávy, státní správy, právnických osob a podnikajících fyzických osob o hrozící nebo probíhající mimořádné události v souladu s havarijními nebo krizovými plány.

Dalším opatřením je evakuace. Ministerstvo vnitra ČR (MVČR, 2023) definuje evakuaci jako soubor technických a organizačních opatření pro přesun osob, zvířat a majetku (v tomto pořadí priority) z míst ohrožených MU na místa s náhradním ubytováním a stravováním (resp. nouzové přežití). Štětina a kol. (2014) rozlišují evakuaci podle rozsahu (objektová – budovy apod.; plošná – území), doby trvání (krátkodobá, dlouhodobá – více než 24 hodin mimo domov) a řízení (samovolná, řízená – složky IZS).

Při evakuaci je nutné mít připravené tzv. evakuační zavazadlo (ideálně do 25 kg pro dospělé a 10 kg pro děti). Obsah tohoto zavazadla zahrnuje základní a klíčové položky: osobní doklady, léky a zdravotní potřeby, cennosti, sezónní oblečení, hygienické potřeby, ložní potřeby, jídelní nádobí, kapesní nůž, otvírák na konzervy, potřeby na šití a trvanlivé potraviny a nápoje na 2–3 dny. Před opuštěním obydlí je důležité uzavřít přívody médií (voda, plyn, elektřina), zabezpečit ohrožené předměty, připravit domácí zvířata, uzavřít okna a další vstupy a ověřit činnost sousedů (Fiala a Vilášek, 2010).

Třetím klíčovým opatřením pro ochranu obyvatelstva je ukrytí, které zahrnuje využívání krytů a jiných bezpečných prostor, chránících před různými nebezpečími, jako jsou radiace, chemické látky nebo tlakové účinky zbraní hromadného ničení. Ukrytí může probíhat v improvizovaných nebo stálých úkrytech (MVČR, 2023). Po varovném signálu je důležité rychle se uchýlit do nejbližší stabilní budovy, upřednostnit uzavřenou místnost ve středu budovy a sledovat aktuální informace prostřednictvím televize, internetu nebo rozhlasu. Klíčové je zachovat klid, jednat rozvážně, pomáhat potřebným a vyčkávat na další pokyny k opuštění úkrytu (HZSČR, 2023).

Oficiální YouTube kanál HZS ČR (HZSČR, 2023) zveřejnilo video s návodem na bezpečné ukrytí. Důraz kladou na dodržování pokynů veřejné správy a záchranářů, na zachování klidu a úkryt v nejbližší budově. V případě potřeby volat na tísňové linky pouze v nutných případech, přičemž pro získání informací doporučují využívat spíše sociální sítě a média (aby nedošlo k přehlčení tísňového volání). Dalším krokem je uzavření všech domovních otvorů (okna, dveře) a vypnutí vzduchotechniky. Občané by měli zůstat v úkrytu do obdržení pokynů od pověřených osob.

Posledním základním ochranným opatřením je tzv. individuální ochrana. Na oficiálních stránkách Ministerstva vnitra České republiky (MVČR, 2023) je uvedeno, že tato opatření zahrnují prostředky, jako jsou ochranné masky, dětské ochranné vaky, dětské ochranné kazajky, ochranné oděvy a filtry, které slouží k efektivní ochraně očí, dýchacích cest a povrchu těla před nebezpečným působením chemických či biologických látek a ionizujícím zářením.

Fiala a Vilášek (2010) hovoří o individuální ochraně jako o komplexu opatření, zahrnujících organizaci, ekonomiku, materiály a operace, která má za cíl minimalizovat účinky toxických a radioaktivních látek a bakteriologických prostředků na nejdůležitější části lidského těla (zejména dýchací soustavu a pokožku). Autoři kategorizují ochranné prostředky do skupin podle různých hledisek (filtrační a izolační prostředky), včetně funkčního pohledu, kde rozlišují prostředky na ochranu dýchacích cest a povrchu těla. Dále rozdělují prostředky individuální ochrany (PIO) na vojenské a civilní, s podkategoriemi pro děti a dospělé podle věku.

Dospělí mohou využít ochranné oděvy pro celkovou ochranu těla. V případě nedostatku tohoto oděvu lze vytvořit improvizovaný pomocí civilních oděvů, pláštěnek, pracovních kombinéz, gumových nebo kožených rukavic a holínek. K dosažení efektivní ochrany je klíčové zajistit, aby oděv pokrýval celé tělo a aby všechny jeho části byly co nejdokonaleji utěsněny v oblasti krku, pasu a končetin. Pro zdokonalení ochrany lze použít více vrstev nebo kombinaci různých prostředků, například přidání sáčků na rukavice nebo igelitových tašek na boty (Fiala a Vilášek, 2010).

1.3.2 Bezpečnostní systém a integrovaný záchranný systém (IZS)

Bezpečnostní systém (BS) je klíčový pro zajištění požadované bezpečnostní situace v rámci státu, území nebo organizace. Tento systém pokrývá širokou škálu oblastí, včetně technické, vojenské, finanční, sociální, ekonomické, legislativní, vzdělávací, ekologické

a výzkumné. V rámci bezpečnosti jsou zapojeni různí aktéři, jako jsou výkonné složky, veřejná správa, právnické a fyzické osoby, občané, dobrovolníci, nevládní i vládní organizace a další. Jejich úkoly jsou definovány právními předpisy a morálními normami (Procházková, 2006).

BS ČR propojuje zákonodárnou, výkonnou a soudní moc s územní samosprávou a subjekty fyzických i právnických osob. Bezpečnostní koncepce státu je myšlenkový rámec, který usměrňuje chování prvků bezpečnostního systému, řídí jejich vazby a interakce. Má pět klíčových složek (zahraniční politika, obranná politika, politika vnitřní bezpečnosti, hospodářská politika a politika veřejné informovanosti). Jednotlivé prvky BS ČR tvoří hierarchickou strukturu a jsou centralizovaně řízeny a koordinovány, s určitou mírou samosprávnosti na některých úrovních. Český bezpečnostní systém má dvě úrovně – ústřední (prezident, Parlament ČR, Bezpečnostní rada státu a ústřední správní úřady) a územní (krajské a obecní úřady). BS zahrnuje ozbrojené síly, zpravodajské služby, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné a nouzové služby, a také fyzické a právnické subjekty (Procházková, 2006).

Do bezpečnostního systému České republiky spadají dle Procházkové (2006) Policie ČR (PČR) a obecní policie, HZS ČR, IZS, Zdravotnická záchranná služba (ZZS), Armáda ČR (AČR), veřejná správa a také občané, dobrovolníci a nevládní organizace. Tyto složky spolupracují a podílejí se na formování a udržení bezpečnostního prostředí v České republice.

IZS byl vytvořen za účelem sjednocení postupů různých subjektů při rozsáhlých likvidačních a záchranných operacích, zejména při MU. IZS představuje hlavní prostředek pro efektivní zvládnutí nepříznivých dopadů a následků těchto událostí. Jedná se o spolupracující součinnostní systém, nikoli o novou instituci, který využívá existující složky s legislativním základem. Jeho hlavním cílem je systematická spolupráce, aby se zajistilo optimální využití všech potřebných zdrojů, zejména sil a prostředků, k dosažení efektivních a časově adekvátních záchranných a likvidačních prací (Baštecká et al., 2005).

Složky IZS jsou definovány v legislativě a rozčleněny do dvou kategorií – základních a podpůrných. Mezi základní složky patří HZS ČR (hlavní koordinátor IZS); jednotky požární ochrany (krajští, podnikoví a dobrovolní hasiči); poskytovatelé ZZS a PČR. Podpůrné složky zahrnují obecní a městské policie; AČR; ozbrojené bezpečnostní sbory (celní správa, BIS, GIBS, vězeňská služba), orgány ochrany veřejného zdraví (MZ ČR, KHS), havarijní/pohotovostní/odborné a další služby (plynárenská, vodní, elektrikářská, Česká pošta, LZS aj.), záchranný tým Českého červeného kříže (ČČK), zařízení civilní

ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, Horská služba České republiky (HS ČR), SZBK, VZS ČČK a SZS ČČK (BOZP.cz, 2022).

Koordinace složek IZS při společném zásahu zahrnuje součinnost a řízení záchranných a likvidačních prací. Tato koordinace je vedená velitelem zásahu, operačním a informačním střediskem, starostou obce s rozšířenou působností, hejtmanem kraje nebo MV ČR. Velitel zásahu organizuje a řídí záchranné práce, zajišťuje součinnost mezi složkami IZS, vyhláší stupeň poplachu, povolává síly a prostředky, a spolupracuje s právníky a fyzickými osobami poskytujícími pomoc. Součinnost složek IZS zahrnuje vyhodnocení druhu a rozsahu MU, uzavření místa zásahu, záchranné akce, poskytování zdravotní péče, odstranění příčin ohrožení, omezení škod a stabilizaci situace, humanitární pomoc postiženým, informace příbuzným a dokumentaci průběhu mimořádné události (Baštecká et al., 2005).

Webové stránky BOZP (BOZP.cz, 2022) zdůrazňují nepřetržitou službu složek IZS, které vyhlásí poplach po příjezdu na místo MU. Velitel zásahu vyhláší poplach podle předem stanoveného plánu s různými stupni (1.–3. stupeň poplachu a zvláštní stupeň). Při vzniku MU se aktivuje traumatologický plán ZZS, který určuje stupeň aktivace na základě počtu postižených osob (1. stupeň – 0 až 10 postižených; 2. stupeň – 11 až 100 postižených; 3. stupeň – 101 až 1000 postižených a zvláštní stupeň – nad 1000 postižených). Tento plán usměrňuje výjezdy ZZS, přepravu postižených, povolání složek IZS a koordinaci se všemi zapojenými aktéry (BOZP.cz, 2022).

1.4 Psychologie mimořádných událostí

Psychologie mimořádných událostí je novým směrem v psychologii, zkoumajícím člověka v traumatických situacích katastrof a krizí. Alternativní názvy zahrnují psychologii katastrof, psychologii krizí či psychologii traumatu. Tato disciplína integruje psychologické poznatky do krizového řízení. Cílem psychologie MU je minimalizace negativních psychických a sociálních dopadů na oběti. Využívá znalostí z oblastí sociální, klinické, forenzní, zdravotní, vývojové, interkulturní a pracovní psychologie. Široká mezioborová spolupráce zahrnuje urgentní medicínu, sociologii, bezpečnostní studie, medicínu katastrof a technické obory. Klíčovými tématy této psychologie jsou krize, komunikace, hromadné psychické jevy, reakce na nadlimitní stres, posilování odolnosti, krizová intervence a léčba následků traumatu (Dlouhý et al., 2014).

Jedním z hlavních témat psychologie katastrof je pojem krize. Špatenková a kol. (2017) píše, že krize je velmi často používaný pojem a že se používá k popisu situací, při kterých se něco dramaticky, nečekaně a rychle mění a tato změna je doprovázena negativními emocemi. Jedinec v krizi neví, jak se s ní vyrovnat, protože vnímá tuto situaci jako nebezpečnou. V krizi však nemusí být jedinec, ale i pár, rodina, komunita a dokonce i celá společnost. Definice krize obvykle zahrnuje tři klíčové prvky: spouštěcí událost, vnímání ohrožení jedincem a selhání běžných zvládacích mechanismů, což v případě nesnázi může vyústit v krizovou situaci.

Dalším tématem, kterým se tento obor zabývá je tzv. krizová intervence. Je to časově omezený a intenzivní zásah zaměřený na podporu postiženého jedince v řešení krizové situace. Cílem není vyřešit situaci, ale posílit jeho schopnosti čelit krizi a případně ho přeměřovat k dalším zdrojům pomoci. Krizová intervence sice neeliminuje krizi, ale může pozitivně ovlivnit její průběh a dopad. V případě potřeby další podpory lze následně přistoupit k formám pomoci s větším a širším dosahem, jako jsou poradenství nebo terapie (Špatenková et al., 2017).

Brečka (2009) zdůrazňuje význam psychologie katastrof při zkoumání zranitelných skupin osob během MU. Identifikace těchto skupin je klíčová v celém průběhu katastrofy. Existují dvě základní cesty při určování zranitelnosti. První, racionální cesta, vychází z logiky, zkušeností a literatury. Druhá, spíše instinktivní cesta, souvisí s emocemi, automatizací, pudy a morálkou.

Za racionální výčet zranitelnějších skupin obyvatel lze považovat výčet De Wolfeové, která uvádí několik zranitelnějších skupin, mezi něž řadí kulturní a etnické skupiny, specifické věkové skupiny, osoby s duševními poruchami, pracovníci humanitárních organizací a lidé v kolektivních nebo psychosociálních zařízeních (De Wolfe, 2002 in Brečka, 2009). Brečka následně rozšiřuje tento seznam o další skupiny, jako jsou lidé se sluchovým nebo zrakovým postižením, lidé se specifickou dietou, astmatici nebo lidé tělesně indisponovaní (Brečka, 2009).

Pokud se podíváme na druhou cestu výběru zranitelných skupin, zde dochází k typickému automatizovanému výčtu jako „ženy a děti první“ apod. Velmi podobný je proces určování toho, co je „mužské“ a co „ženské“. Máme tak tendenci rozlišovat na protichůdné páry a pak každou z obou stran konfliktu spojit buď s maskulinitou nebo feminitou (Brečka, 2017).

Pojem hromadného chování, úzce spojený s psychologií katastrof, označuje specifický typ sociálního jednání vznikající pod vlivem emocionálního tlaku situací.

Hromadné chování se definuje jako neinstitucionalizované interakce v sociálních skupinách, charakterizované nestabilitou integrace v reakci na psychické zátěže v důsledku mimořádných událostí. Během krizových situací, kdy se neočekávané pohromy stávají realitou, vzniká prvotní úlek, který je následně posilován a umocňován reaktivitou ostatních účastníků. Tato dynamika často vyvolává hromadný šok a hysterii, vedoucí k destrukci prosociálního chování a pudu sebezáchovy (Mikšík, 2005).

Katastrofa může vyvolat širokou škálu psychických reakcí, včetně paniky, hysterie a stresu. Některé z těchto reakcí jsou krátkodobé, jako například stresové reakce, zatímco jiné, zejména posttraumatická stresová porucha (PTSD), mohou být dlouhodobější. PTSD je déletrvající psychická odezva na výrazně traumatizující události. Mezi její charakteristické příznaky patří tzv. intruze, což zahrnuje neodbytné a vtíravé tendence znovuprožívat událost ve formě živých obrazů, snů apod. Dále se projevuje tendencí k popírání a vyhýbání se situacím nebo činnostem spojeným s traumatickou událostí (Kohoutek a Čermák eds., 2009).

Při komunikaci s oběti MU je klíčové volit slova obezřetně. Nedoporučují se výroky jako „Chápu, jak se cítíte.“ nebo „Uklidněte se!“ . Místo toho je lepší vyjádřit soucit slovy jako „Je mi líto, co se stalo.“ či „Musí to pro vás být těžké...“. Někdy však mlčení a podpora přítomností může být účinnější než slova (Dlouhý et al., 2014).

Dlouhý a kol. (2014) rovněž odmítají několik mýtů spojených s mimořádnými událostmi a psychologií katastrof (viz Příloha 1).

2 Vybrané mimořádné události

V této části práce se zaměřujeme na analýzu vybraných mimořádných událostí. Jednotlivé podkapitoly stručně prezentují specifikaci dané MU, proceduru vhodného chování v případě výskytu této události. Popis poskytování první pomoci (PP) v případě zranění v souvislosti s danou událostí je obsažen v příloze (viz Příloha 2).

2.1 Vniknutí cizí osoby či osob do areálu školy a aktivní útočník

První mimořádná událost byla pečlivě vybrána na základě analýzy čtyř krizových plánů škol, jak je popsáno v podkapitole 3.2. Vniknutí cizí osoby do areálu školy bylo zařazeno do diplomové práce, protože tato událost byla identifikována ve všech zkoumaných krizových plánech. Tuto situaci lze rovněž spojit s historickými útoky ve školách v ČR.

V roce 2014 na Střední škole obchodní a služeb ve Žďáru nad Sázavou tragicky došlo k ozbrojenému útoku, kdy šestadvacetiletá žena pronikla do školního prostoru a nožem napadla žáky. Jeden student utrpěl smrtelné zranění, ostatní lehká. Pachatelka, trpící schizofrenií, byla zadržena při policejním zákroku. Zranění žáci byli převezeni do nemocnice a ošetřeni. Jedna žákyně projevovala příznaky PTSD, což zdůrazňuje a potvrzuje význam psychologie mimořádných událostí, jak bylo diskutováno v kapitole 1.4. I přes čipový systém zabezpečení vstupu do budovy, který byl považován za dostatečné bezpečnostní opatření, následně ministr školství Marcel Chládek vyzval ředitele všech škol k pečlivému prověření zabezpečení svých budov (Mikulincová, 2014).

Nejaktuálněji však došlo k ozbrojenému útoku 21. prosince 2023 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kdy ozbrojený útočník zabil 14 lidí a dalších 25 zranil. Útočníkem byl samotný student fakulty (Zelený, 2024).

Ozbrojené útoky ve školním prostředí jsou závažným projevem školního násilí s potenciálně fatálními následky. Pachatelé mohou být dospělí jednotlivci, bývalí nebo současní žáci či studenti. I když nelze úplně předejít extrémnímu násilí, existují varovné signály patrné před útokem. Pachatelé obvykle projevují známky přípravy, neukrývají své záměry a často trpí dlouhodobou šikanou či duševními obtížemi. Varovné signály zahrnují verbální hrozby a záměrně násilné projevy ve školních pracích. Jejich osobnostní rysy, včetně poruch chování a problémů v komunitě, jsou důležité. Psychická šikana, kde pachatelé často sami prošli obdobím oběti, hraje významnou roli (Honek, 2023).

I když nelze útoky úplně eliminovat, prevence může spočívat v aktivním sledování varovných znaků, podpoře komunikace mezi studenty a intenzivním monitorování online

aktivit. Rychlý odhad situace a bezodkladná reakce jsou klíčové s důrazem na bezpečnost všech osob v daném prostředí (Honek, 2023).

Minimální bezpečnostní standard pro provozovatele škol zahrnuje opatření ve čtyřech klíčových oblastech: prostorové; organizačně-technické; personální a v dokumentaci. Jeho důležitost spočívá zejména v metodologickém přístupu, nikoliv v normativním rámci. Kromě fyzické bezpečnosti klade škola důraz i na psychický komfort žáků (MŠMT, 2014).

Problematiku zajištění minimálního bezpečnostního standardu je třeba analyzovat v následujících rovinách (MŠMT, 2014):

- » **prevence** – aktivní předcházení MU formou technických opatření, školení zaměstnanců a žáků, simulací řešení krizových situací a spolupráce se složkami IZS
- » **reakce** – efektivní reakce na již nastalé MU s cílem minimalizovat škody na životech a zdraví zaměstnanců a žáků
- » **evaluace** – hodnocení MU a přijímání opatření s cílem zabránit jejímu opakování z identických příčin v budoucnosti

Škola systematicky implementuje opatření v oblasti prostorové a organizačně-technické bezpečnosti s důrazem na bezpečný vstup a únik osob. Jedno hlavní vstupní místo je pečlivě zabezpečeno proti neoprávněnému vniknutí, zatímco ostatní přístupy jsou také bezpečně zabezpečeny s ohledem na evakuaci v případě požáru (MŠMT, 2014).

Před vpouštěním cizích osob do školního prostoru je klíčové provést pečlivé ověření účelu jejich návštěvy, včetně příjezdu dopravním prostředkem na školní pozemek. Zabezpečení školy zahrnuje uzamykatelné vstupy, monitorované vjezdy a opatření proti neoprávněnému vniknutí, včetně zajištění volných únikových cest (MŠMT, 2014).

Omezování přístupu nepovolaných osob do školních prostorů je zajištěno prostřednictvím revizí, kontrol, prohlídek a stavebních úprav. Škola také upravuje veřejné prostory a využívá venkovního osvětlení s detekcí pohybu pro zvýšení bezpečnosti přístupových cest. V případě potřeby mohou být implementovány dodatečné technické prostředky, jako jsou vstupní čipy, turnikety, kamerový systém nebo elektronický vrátný či alarm. Je však důležité zdůraznit, že tyto technické prvky nemohou plně substituovat dohled, který zajišťuje fyzická osoba (MŠMT, 2014).

Z hlediska personálních opatření škola systematicky a odpovědně dohlíží na žáky od jejich vstupu do školního areálu až po jejich odchod. Ředitel nese odpovědnost za dohled nad žáky, s ohledem na jejich věkovou skupinu, specifika činností a rizikové faktory. Tento dohled je svěřen pedagogickým pracovníkům, kteří jsou veřejně identifikovatelní podle harmonogramu dohledu. Implementovaná opatření zabezpečují vzájemnou zastupitelnost

pedagogických i nepedagogických pracovníků během dohledu, a to i při mimoškolních akcích. V případě avizovaného nebezpečí může posílit bezpečnost budovy spoluprací s městskou či státní policií (případně s bezpečnostními agenturami) v souladu s místními zvyklostmi a specifiky (MŠMT, 2014).

Škola systematicky analyzuje rizika ve spolupráci s odborníky v prevenci a požární ochraně. Zaměřuje se na podmínky školní činnosti, vytváří krizové plány a zajišťuje ověřování účinnosti dokumentace a testování technických prostředků. Spolupráce s IZS a místní správou je standardem. Povinnosti zaměstnanců jsou specifikovány v pracovním, školním a vnitřním řádu. Škola vytváří formální rámec pro bezpečnost a ochranu zdraví, identifikuje rizika a přijímá opatření. Žáky, zaměstnance a rodiče se seznamuje s předpisy a pokyny týkajícími se bezpečnosti a ochrany zdraví (MŠMT, 2014).

Při nežádoucím vniknutí cizí osoby do školního areálu je klíčovou povinností zaměstnance informovat Policii ČR a okamžitě nahlásit událost nadřízenému. Počkat na příjezd policejní hlídky je nezbytné pro bezpečnou prohlídku školního objektu (Honek, 2023).

V krizovém plánu Hlaváče, Trocha a Řehouta (2015) jsou podrobně popsány reakce v případě útoku, které mají za cíl maximalizovat bezpečnost v učebně:

- » Rychlý odchod: Opustit dosah útočnicka s důrazem na vlastní bezpečnost.
- » Zamknout místnost: Uzamknout dveře nebo vytvořit bariéru pro ztížení vstupu.
- » Technická zařízení: Vypnout počítače a dataprojektory pro ticho.
- » Mobilní telefony: Přepnout do tichého režimu s varováním ostatních.
- » Tísňová linka 158: Okamžité volání s informacemi o situaci a umístění.
- » Zachovat klid: Uklidnit ostatní v místnosti, ignorovat rizika za dveřmi.
- » Vlastní ochrana: Učinit vše pro ochranu vlastní a životů žáků v případě průniku útočnicka.

Vytvořili jsme edukační katru, která detailně rozvádí tři klíčové principy správného jednání v případě útoku aktivního střelce (viz Příloha 3). Tento materiál byl vytvořen na základě oficiálního videa, které bylo zveřejněno na YouTube kanále PČR (2017).

V roce 2016 byl v Jihočeském kraji zahájen projekt Ozbrojený útočník, financovaný z programu prevence kriminality MV ČR. Cílem projektu bylo snížení pravděpodobnosti útoku ozbrojeného jednotlivce ve školách a zlepšení připravenosti zaměstnanců škol na tuto krizovou situaci. Projekt zahrnoval semináře, školení, bezpečnostní audit i praktický nácvik v modelové situaci. Bohužel, byl ukončen pod medializovaným nátlakem a aktuálně již neprobíhá (Matzner, 2017).

2.2 Únik nebezpečných látek

Tato mimořádná událost byla do této práce zahrnuta stejným způsobem jako aktivní útočník. Tato MU byla zaznamenána ve třech ze čtyř zkoumaných krizových plánů (viz podkapitola 3.2).

Chemické úniky jsou časté a mohou se stát na různých místech, jako jsou školy, koupaliště, průmyslové budovy či laboratoře. V říjnu 2023 došlo k úniku chemikálií na kroměřížském gymnáziu, což vedlo k evakuaci studentů, zaměstnanců a dělníků. Tento incident ukazuje, že nebezpečné látky mohou představovat riziko i ve školním prostředí během výuky (Nedavašková, 2023).

Podle Kroupy (2004) hrozí České republice kromě přírodních katastrof také nebezpečí v podobě havárií s únikem nebezpečných chemických látek. České právní předpisy, zejména zákon č. 356/2003 Sb., definují nebezpečné chemické látky jako ty s vysokou toxicitou, toxické nebo zdraví škodlivé. Tyto látky mohou vážně ohrozit život nebo zdraví jednotlivců. Autor zdůrazňuje, že látky s hořlavými, oxidujícími nebo výbušnými vlastnostmi jsou zařazeny mezi nebezpečné, pouze pokud projevují toxické vlastnosti. Ochrana před hořlavými látkami spadá do oblasti požární bezpečnosti. Nebezpečné chemické látky jsou také definovány jako látky, které mohou existovat jako plyny nebo kapaliny s nízkým bodem varu nebo mohou být rozptýleny ve formě aerosolu za normálních atmosférických podmínek. Jsou považovány za nebezpečné také v případě, že jsou vyráběny, skladovány nebo přepravovány v objemech, které by mohly ohrozit život nebo zdraví při případném úniku.

Nebezpečné chemikálie mohou uniknout jak z pohyblivých zdrojů (zejména dopravní prostředky), tak i ze stacionárních zdrojů (kupř. průmyslové objekty). Přestože stacionární zdroje představují největší potenciální riziko, úniky z mobilních zdrojů jsou nejčastější, obvykle způsobené technologickými (provozními) haváriemi. Tyto havárie mohou způsobit rozsáhlá úmrtí a poškození zdraví, což ilustrují případy jako Bhópálská katastrofa či havárie v Sevesu (Itálie). Tyto události vedly k vytvoření systému preventivních opatření, který nyní uplatňují státy EU (Kroupa, 2004).

Kroupa (2004) v příručce představuje nebezpečné látky, mezi něž patří chlor, amoniak, formaldehyd, oxid siřičitý, kyanovodík, oxid dusičný, sirovodík, oxid uhelnatý a oxid uhličitý. V tabulce jsou uvedeny i další látky, jako fluorovodík nebo chlorid fosforečný. Akutní toxicity jsou hodnoceny stupnicí, kde třídy 0–2 jsou považovány za bezpečné, třídy 3–4 jsou málo nebezpečné, třídy 5–6 jsou nebezpečné, a třídy 7–10 představují velmi

a krajně nebezpečné látky. Další informace o toxických látkách jsou dostupné na webových stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu.

Obyvatelstvu jsou systematicky představeny zásady chování v případě havárie s únikem nebezpečných chemických látek ve 12 bodech, doplněné vysvětlením a detaily. V příloze této práce je edukační karta vytvořená v souladu s těmito zásadami podle Kroupy (2004) (viz Příloha 4).

V krizových plánech některých základních škol jsme identifikovali postupy při úniku nebezpečných látek. Hlaváč, Troch a Řehout (2015), Honek (2023) a Plajnerová s Jelínkovou (2020) zdůrazňují následující kroky: okamžité informování o havárii s únikem nebezpečných látek, udržování odstupu od místa havárie, následování pokynů pro ukrytí, uzavření prostoru, deaktivace ventilace a sledování médií. Při radiační havárii by učitelé a žáci měli připravit ochranné prostředky, evakuační zavazadlo a případně aplikovat jodové tablety a individuální ochranné prostředky, jak uvedli Hlaváč, Troch a Řehout (2015) a Plajnerová s Jelínkovou (2020).

Únik nebezpečných látek úzce souvisí s konceptem improvizované ochrany dýchacích cest a těla. Valášek a kolektiv (2007) zdůrazňují efektivní využití běžných oděvních předmětů dostupných v každé domácnosti pro celkovou ochranu. Klíčové zásady improvizované ochrany (IO) zahrnují zakrytí celého povrchu těla, pečlivé utěsnění všech ochranných prvků a možnost kombinace více vrstev oděvu pro zvýšení účinnosti. Petřeková (s. 17, 2022) připravila ve své příručce stručný popis IO (viz Příloha 5).

Důležité je podotknout žákům a studentům, že improvizovaná ochrana dýchacích cest je primárně zaměřena na snížení vdechované koncentrace a je určena především k překonání nebo úniku ze zamořeného prostoru (HZSČR, 2002).

V případě otravy nebezpečnou chemickou látkou, manifestující se podobně jako srdeční infarkt nebo alkoholová otrava, je klíčové přerušit další kontakt postižené osoby s látkou. Při obtížích s dýcháním nebo dušení se doporučuje přemístit postiženou osobu vleže nebo v polosedě. Následuje odstranění kontaminovaného oblečení, opláchnutí očí a dekontaminace těla. U osob s poruchami vědomí je důležité ověřit normální dýchání. V případě bezvědomí se provádí uvolnění dýchacích cest a umělé dýchání, pokud není spontánní dýchání obnoveno (Kroupa, 2004).

Různé chemické látky vyvolávají specifické příznaky, závislé na koncentraci. Příznaky expozice chlórem zahrnují obtíže s dýcháním, bolest na hrudi, nevolnost a zmodrání, zatímco u amoniaku se projevují nepříjemným zápachem, bolestí hlavy a poleptáním horních cest dýchacích. Sirovodík způsobuje silný zápach, edém plic a rychlou

smrt při vysoké koncentraci. Ostatní látky vyvolávají podobné příznaky, včetně vnímání čichem, kašle a zarudnutí očí. Oxid uhelnatý a oxid uhličitý jsou výjimkou, neboť nemají výrazný zápach. Nebezpečný je kontakt s oxidem uhelnatým, který je již v menším množství smrtelný (Kroupa, 2004).

Při interakci s chemickými látkami může dojít k otravě plynem nebo samotnou chemickou látkou. Zároveň může dojít k poleptání sliznic ústní dutiny či dýchacího ústrojí. První pomoc v těchto případech je popsána v Příloze 2.

2.3 Povodeň

Tato podkapitola zahrnuje přírodní katastrofu povodeň, která je posuzována z odlišné perspektivy než předešlé dvě lidskou činností způsobené katastrofy. Systém integrované výstražné služby (SIVS, 2023) uvádí, že povodně ve střední Evropě představují běžný jev, zejména v měsících s jejich výraznějším a častějším výskytem. Tento fakt poukazuje na možnost konfrontace s povodněmi i v průběhu výuky, a proto je nutné, aby učitel byl seznámen s postupy pro řízení této mimořádné události.

Jedna z nejznámějších povodňových událostí ve školním prostředí nastala v roce 1997, kdy Základní škola Sportovní v Uherském Hradišti čelila významnému záplavovému nebezpečí. Kvůli své geografické poloze se stala jednou z nejvíce postižených institucí. Povodeň byla zapříčiněna protržením hráze, což vedlo k rychlému a neočekávanému vzestupu hladiny vody. Budova byla zaplavena dne 11.07 a následně se téměř týden ocitla pod vodou. Škody byly rozsáhlé, postihly tělocvičnu, žákovské šatny, družiny, sklad kuchyně, dílny, žákovskou kuchyňku a učebny. Vodní záplava způsobila také technické problémy v kotelně školy (ZŠSUH, © 2024).

Barber (2003) definuje povodeň jako stav, kdy hladina vody výrazně vzroste a zaplaví oblasti obvykle suché. Zvýšení hladiny může být způsobeno přetečením vody z řek, potoků nebo mořských pobřeží. Příčiny rozvodnění řek mohou zahrnovat nadměrné srážky a tání sněhových nebo ledovcových nánosů, což platí zejména v kontextu České republiky. V pobřežních oblastech mohou být povodně vyvolány hurikány, bouřemi a intenzivními vlnami. Povodně mohou také sekundárně vzniknout v důsledku jiných přírodních jevů, jako jsou sesuvy půdy, protržení hrází, zemětřesení nebo sopečná aktivita. Barber upozorňuje na nebezpečí tzv. náhlých nebo bleskových povodní, kdy tyto prudké události přicházejí nečekaně a často bez varování.

Štětina et al. (2014) rozdělují povodně do dvou základních typů. Přírozená povodeň vzniká v důsledku dlouhodobých intenzivních dešťových srážek nebo tání sněhových nánosů. Zvláštní povodeň nastává v kritické situaci na vodním díle, kdy hrozí protržení hráze. Přírozené povodně jsou kategorizovány jako zimní, jarní, letní s dlouhodobými dešti a letní s krátkodobými dešti a vysokou intenzitou.

Pro efektivní ochranu životů před povodněmi je nezbytné implementovat sofistikovaný systém včasného varování obyvatelstva. Klíčovým prvkem je přesná meteorologická předpověď. Přesné určení oblastí s potenciálním nebezpečím povodní je však náročné. Intenzivní déšť, který v jedné oblasti nepředstavuje hrozbu, může v jiné vyvolat rychlou a nečekanou povodeň (Barber, 2003).

Podle § 63 odst. 1 a 2 zákona č. 254/2001 Sb. o vodách se ochranou před povodněmi myslí aktivity a opatření směřující k prevenci a řízení povodňového rizika v ohrožených oblastech. Tato ochrana je zajištěna systematickou preventivní činností a operativními opatřeními, prováděnými podle povodňových plánů a v krizových situacích i krizových plánů. Povodňová opatření zahrnují přípravná opatření, reakce na hrozbu i průběh povodně a následné kroky po odeznění povodně (Štětina et al., 2014).

Při potenciálním ohrožení povodní jsou definovány tři stupně povodňové aktivity, od fáze bdělosti po stav ohrožení. Bdělost zahrnuje aktivaci hlídkové služby a povodňové hlásné služby. Stupeň pohotovosti přináší trvalou pohotovost s minimalizací dopadů. Při nejvyšším stupni ohrožení jsou aktivována technická opatření a záchranné práce. Obyvatelé jsou informováni různými kanály: kupř. sirénami, sdělovacími prostředky, místním rozhlasem mobilními megafony apod. (HZSČR, 2023).

Při přirozených povodních je málo pravděpodobné, že by učitelé zůstali se svými žáky ve škole, vzhledem k vyhlášení povodňových stupňů, které ovlivňují uzavírání škol. Tato rozhodnutí závisí na místních předpisech a jsou podporována stanovisky místních úřadů a bezpečnostních orgánů. V takových situacích je tudíž vhodné dbát na sledování pokynů a rozhodnutí příslušných autorit, které informují veřejnost o bezpečnostních opatřeních, včetně možnosti uzavírání institucí (Štětina et al., 2014).

Riziko konfrontace s touto událostí ve školním prostředí výrazně narůstá především při výskytu specifických povodní, kdy může dojít k protržení hráze nebo přehradu v oblastech náchylných k záplavám. V těchto případech je klíčové, aby učitelé aktivně prováděli neustálý monitoring masových informačních kanálů. Pro tuto MU jsme vypracovali edukační kartu (viz Příloha 6), která vznikla na základě informací prezentovaných Suchánkem (2005).

Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje (HZSJMK, 2016) varuje před rizikem, kdy povodňová situace může dosáhnout kritické úrovně, znemožňující evakuaci ze školního zařízení. Toto riziko je zejména výrazné v okamžiku, kdy okolí školy čelí záplavám a učitelé nemají přesné informace o hladině a rychlosti proudu vody. To může způsobit riziko pádu, ztráty rovnováhy a v extrémních případech i utonutí. V této naléhavé situaci je nezbytné využít tísňovou linku 112 a vyčkat v bezpečných vyšších patrech budovy na příjezd záchranářů. HZSJMK doporučuje signalizovat přítomnost vyvěšením bílé látky z okna nebo svícením v noci. Po evakuaci je klíčové zaevidování v evakuačním středisku pro kontrolu a zajištění bezpečnosti evakuované oblasti.

Při povodních hrozí rizika, jako je zranění při brodění v kalné vodě nebo nebezpečí zasažení plovoucím předmětem a v extrémních případech i tonutí. Učitel by měl být dobře seznámen s postupy poskytování první pomoci v těchto případech (viz Příloha 2).

2.4 Požár

V souladu s ustanovením § 2 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., zákon o požární ochraně, jsou právnické a podnikající fyzické osoby odpovědné za zajištění požární ochrany ve svých provozovnách. U právnických osob je za plnění povinností odpovědný statutární orgán, u fyzických osob tuto odpovědnost nese samotná osoba nebo její zástupce (Česko, 2023). To znamená, že každá škola musí mít vypracovaný plán požární ochrany (PO) a každý učitel by měl být s tímto plánem seznámen. Z tohoto důvodu jsme zařadili požáry do seznamu MU v naší práci.

V prosinci 2022 došlo v brněnské základní škole k požáru, kdy hořela krabice s neznámým obsahem, což si vyžádalo evakuaci 180 lidí a poskytnutí posttraumatické péče jedné osobě (Kosíková a Heinz, 2022). Tato událost zdůrazňuje potřebu znalostí psychologie MU. I zdánlivě nevýznamné situace, jako je hoření krabice, mohou způsobit trauma nebo šok. Výuka psychologie MU je náročná, protože teorie nemusí plně zachytit skutečné zážitky. Proto se prosazuje zážitkové a praktické vyučování při výuce této problematiky.

Podle konceptu trojúhelníku hoření (Barber, 2003) jsou pro vznik požárů nezbytné tři klíčové složky: kyslík, teplo a palivo. Hoření nastane pouze tehdy, když palivo dosáhne zápalné teploty a zároveň je k dispozici dostatečné množství kyslíku. Chybějící prvek v této trojici zabraňuje vzniku ohně a požáru.

Požáry mají multifaktoriální příčiny a mohou vzniknout v různých prostředích (od přírodního až po uzavřené objekty jako domácnosti, školy nebo firmy). Častými faktory jsou

lidská nedbalost, neopatrnost a technické závady, přičemž lidský faktor výrazněji ovlivňuje vznik požárů (Talichová, 2021).

V uzavřených prostorách často dochází k požárům v důsledku lidské nedbalosti a nesprávné manipulace s otevřeným ohněm, například během vaření. Zapomenutá potravina na sporáku nebo nevhodné hašení vzníceného oleje jsou častými příčinami. Hašení hořícího oleje vodou je rizikové a může způsobit popálení nebo opaření. Při vzplanutí oleje či potravin je klíčové zabránit přístupu vzduchu k ohni, například pokličkou nebo pečícím plechem, a zajistit vypnutí sporáku. Tato specifická situace může vzniknout zejména v prostředí školních stravovacích zařízení či cvičných kuchyní (Talichová, 2021).

Nesprávné zacházení s otevřeným ohněm (kupř. užívání svíček či manipulace s plamenem při chemických experimentech) může způsobit požár. I nedbalost spojená s kouřením a odhazováním nedopalků do odpadkového koše představuje potenciální hrozbu požáru, i přes zákaz kouření na pozemku školy. Důraz je také kladen na technické závady v elektrických rozvodech, přetěžování zásuvek a spotřebičů, přičemž je důležité zdůraznit, že hašení požáru způsobeného elektrickým spotřebičem vodou je nebezpečné a neúčinné (Talichová, 2021).

Školy pod správou MŠMT mají povinnost dodržovat předpisy týkající se PO. S ohledem na bezpečnost žáků a odpovědnost za možné škody je klíčové věnovat maximální pozornost opatřením požární ochrany. To zahrnuje školení zaměstnanců, žáků a studentů a pravidelné kontroly dodržování předepsaných opatření. Důležité právní dokumenty v oblasti požární ochrany jsou Zákon č. 133/1985 Sb. a Vyhláška č. 246/2001 Sb. MV ČR, známá jako vyhláška o požární prevenci. Tyto předpisy stanovují povinnosti, které by ředitel školy měl respektovat pro celkové zabezpečení školního prostředí (BOZP.cz, 2019).

Ředitelé škol a školských zařízení nesou odpovědnost za dodržování předpisů PO a musí zajistit řadu opatření (zařazení školy do správné kategorie s ohledem na požární riziko, odborné školení vedoucích pracovníků, vstupní a pravidelná školení zaměstnanců). Zajišťují také aktivní monitorování činností s potenciálním rizikem požáru, vytváření požárních řádů a evakuačních plánů. Řeší správu prostředků požární ochrany, kontrolu únikových cest a evidenci požárních událostí a kontrol. Pravidelná nezávislá kontrola školy odborníkem na požární ochranu je rovněž nezbytná (MŠMT, 2023).

Pro zajištění bezpečnosti ve školním prostředí je klíčové ověřit dostupné hasicí přístroje. Hasicí látky jsou klasifikovány do čtyř základních skupin: (A) pro organické látky, (B) pro hořlavé kapaliny, (C) pro hořlavé plyny a (D) pro hořlavé lehké kovy s jejich

slitinami. Existují různé typy hasicích přístrojů, jako jsou vodní, práškové, sněhové, halonové a pěnové. Každý je určen pro specifický typ požáru a je důležité používat je odpovídajícím způsobem podle třídy požáru uvedené na štítku přístroje. Používání hasicích přístrojů vyžaduje osoby starší 18 let s odpovídajícím školením. Při použití je nutné chránit oči a kůži před stykem s hasební látkou (HZSČR, 2002).

Pro školu bez zvýšeného požárního rizika je důležité dodržovat požadavky na požární dokumentaci. Ta zahrnuje kontroly zařízení, včetně podmínek pro hašení požárů. Dále je nutné vést záznamy o technických podmínkách a návodech k požární bezpečnosti týkajících se výrobků a provozních činností. Rovněž je důležité udržovat záznamy o preventivních požárních prohlídkách a o odborné přípravě preventisty PO. Dle zákoníku práce jsou důležité i doklady o přijatých opatřeních pro MU, jako jsou havárie, požáry a povodně. Všechna tato opatření by měla být systematicky dokumentována a pravidelně aktualizována (MŠMT, 2023).

Evakuace ze školní budovy představuje klíčové bezpečnostní opatření, vyžadující precizní organizaci a řízení od odpovědných osob. Celý postup evakuace je pečlivě veden podle předem připraveného evakuačního plánu. Na základě informací z webových stránek HZSČR (2002) a příručky od Mikulky, Mikulky a Piňose (2003) jsme vytvořili edukační kartu, která stručně popisuje postup chování pro učitele v případě požáru ve škole (viz Příloha 7).

Mikulka, Mikulka a Piňos (2003) rovněž identifikují několik potenciálních úrazových scénářů při požáru. Konkrétně se jedná o možnost vzniku popálenin či opaření, inhalační termické trauma a otravy zplodinami hoření, zejména oxidem uhelnatým. Postup PP při těchto stavech je popsán v Příloze 2.

3 Ochrana obyvatel ve vzdělávání: učitelé, krizové plány a RVP ZV

Tato kapitola se zaměřuje na přípravu učitelů v oblasti OO a MU. Provádí stručnou analýzu nově stanoveného Kompetenčního rámce absolventa učitelství a rozebírá Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. Druhá podkapitola podrobně zkoumá krizové plány čtyř vybraných škol, zdůrazňuje rozdíly v jejich přístupech a klade důraz na význam těchto plánů pro celkovou bezpečnost žáků a personálu. Tyto plány jsou prezentovány jako klíčové dokumenty v oblasti zabezpečení žáků. Třetí podkapitola odkazuje na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), který byl v roce 2021 upraven a postihl i oblast ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí.

Během vysokoškolské přípravy na profesi učitele na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (Pdf UP) byl obor ochrana obyvatelstva pouze semestrálním předmětem v rámci oboru Výchova ke zdraví. Za celou dobu pětiletého studia nebyl tento předmět povinný pro všechny studenty Pdf UP.

Považujeme za důležité, aby předmět zaměřený na zdravotní gramotnost byl začleněn do přípravy všech budoucích učitelů, nikoliv omezen pouze na obor Výchova ke zdraví. Podle Evy Marádové (in Řehulka, 2011) by mělo být rozvíjení zdravotní gramotnosti dostupné všem studentům pedagogických fakult, bez ohledu na jejich studijní obor. Tato iniciativa by měla být začleněna do tzv. univerzitního základu a pedagogicko-psychologické přípravy, aby poskytla komplexní podporu studentům v oblasti zdraví. Cílem integrace zdravotní gramotnosti na úrovni fakulty je předat odborné informace o zdraví, posílit schopnosti rozhodování ohledně vlastního zdraví, naučit poskytovat laickou první pomoc, vyvinout právní povědomí pro zajištění bezpečnosti žáků a podporovat rozvoj sociálních dovedností nezbytných pro poskytování pomoci dětem v situacích ohrožujících jejich zdraví a bezpečnost.

3.1 Kompetenční rámec absolventa a Strategie vzdělávací politiky 2030+

V říjnu 2023 byl představen dokument s názvem "Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství: Společné profesní kompetence", který vytvořilo několik autorů spolu s pracovní skupinou obsahující oborové didaktiky. Tato publikace poskytuje společnou vizi pro kvalitní přípravu učitelů v České republice a detailně definuje klíčové kompetence a jejich rámce. Cílem je zlepšit kvalitu přípravy učitelů a přispět

k profesionalizaci tohoto povolání. Rámec se zaměřuje na úroveň profesní přípravy a podrobně popisuje kompetence absolventů učitelského oboru, s ohledem na specifika jednotlivých profilů. Přestože není obecným profilem pro všechny učitele, zahrnuje popis úrovní začínajícího a zkušeného učitele, aby poskytl jasný pohled na konečné cíle přípravy učitelů. Tímto způsobem nabízí komplexní pohled na kompetence, které by měl profesionál ve svém oboru ovládat (Beran et al., 2023).

Tento dokument uvádí celkem šest oblastí kompetencí – Vyučované obory a jejich zprostředkování žákům a žákyním; Plánování, vedení a reflexe výuky; Prostředí pro učení; Zpětná vazba a hodnocení; Profesní spolupráce; Profesní sebepojetí, rozvoj, etika a duševní zdraví. I když jsme předpokládali, že schopnost učitele chránit žáky před MU by mohla být začleněna do oblasti Prostředí pro učení, toto téma se v ní nevyskytuje (po pečlivém průzkumu všech oblastí jsme zjistili, že se o této schopnosti nikde nezmiňují). Oblast Prostředí pro učení se soustředí především na vytváření bezpečného učebního prostředí; podporu pozitivního vztahu se žáky prostřednictvím vstřícné komunikace; vedení žáků k chování podporující učení a spolupráci a uspořádání fyzického a digitálního prostoru (Beran et al., 2023).

Kompetenční rámec vycházel částečně i ze Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Strategie 2030+ předpokládá vytvoření detailního kompetenčního profilu učitele, obsahujícího popis jeho profesních předpokladů a schopností (znalosti, dovednosti, postoje). Tento profil bude koncipován s ohledem na schopnost učitelů efektivně reagovat na výzvy profesního prostředí, aplikovat moderní výukové metody a flexibilně odpovídat na různorodé potřeby dětí, žáků a studentů. Tímto kompetenčním profilem se poskytne nástroj pro sebehodnocení, dosahování, udržování a zvyšování kvality pedagogické praxe (Beran et al., 2023).

Strategie 2030+ formuluje dva klíčové cíle: posílit vzdělání s důrazem na kompetence pro aktivní občanský, profesní a osobní život a redukovat nerovnosti v přístupu k vysoce kvalitnímu vzdělání, umožňující plný rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů. První cíl by mohl částečně souviset s ochranou obyvatelstva. Strategie také definuje několik strategických linií pro její naplnění. Podkapitola 1.6 se věnuje bezpečnému prostředí ve školách, rozvoji participace a autonomie, avšak ignoruje problematiku ochrany obyvatelstva nebo žáků před mimořádnými událostmi. Zaměřuje se spíše na well-being, prevenci rizikového chování, klima ve škole a osobnostní rozvoj. Tento dokument však opomíjí přípravu pedagogů v oblasti ochrany zdraví před mimořádnými událostmi (Fryč et al., 2020).

3.2 Krizové plány škol

Krizové plány škol jsou dokumenty zabývající se ochranou žáků před mimořádnými událostmi. Některé školy sdílí své plány veřejně, zatímco jiné ne. Tato podkapitola se zaměřuje na analýzu čtyř vybraných krizových plánů, z nichž jeden je převzat ze školy, kde autor působil na pedagogické praxi. Ostatní tři plány byly získány z webových stránek dvou základních škol a jedné střední školy.

Hlaváč, Troch a Řehout (2015), Plajnerová a Jelínková (2020) a Niklová a Nováková (2023) v svých krizových plánech sdílejí informace o přístupovém systému ve škole a kategorizují mimořádné události jako externí a interní. Naopak Honek (2023) se věnuje v úvodu krizového plánu pouze jeho závaznosti pro pracovníky školy, přičemž také dělí události na externí a interní. Všichni autoři shodně uvádějí interní i externí telefonní čísla, včetně kontaktů na školní vedení a tísňové služby. Krizové plány obsahují detailní postupy pro evakuaci, záchranné práce a vzájemnou pomoc v případě mimořádných událostí, s kterými se seznamují všichni pracovníci školy na začátku školního roku, včetně třídních učitelů a žáků.

V různých krizových plánech se liší výčet případů mimořádných událostí, což odráží jejich individuální rozsah. Honek (2023) identifikuje pět scénářů, zatímco Niklová a Nováková (2023) uvádějí pouze dva případy. Plajnerová a Jelínková (2020) zpracovaly čtyři scénáře, kdežto Hlaváč, Troch a Řehout (2015) šest. Honek se dále věnuje amok alarmu a praktickým cvičením, zatímco Niklová a Nováková se zaměřují spíše na rizikové chování ve škole. Plajnerová a Jelínková a Hlaváč, Troch a Řehout důkladněji rozpracovávají praktická cvičení a rizikové chování.

Honek (2023) podrobně analyzuje pět mimořádných scénářů, zahrnujících vniknutí cizích osob, dva typy teroristických činů, únik nebezpečných látek a ozbrojený útok. Naopak Niklová a Nováková (2023) se soustředí pouze na dva scénáře – vniknutí cizích osob a anonymní oznámení o uložení bomby. Plajnerová a Jelínková (2020) představují čtyři scénáře (shodné s Honkem, avšak bez ozbrojeného útoku). Hlaváč, Troch a Řehout (2015) pro střední školu rozpracovávají šest scénářů, z nichž pět koresponduje s Honkem, avšak jako jediní zahrnují naturogenní mimořádné události – zejména sesuvy půdy, zemětřesení a atmosférické poruchy.

Při vzniku MU ve škole se postupy učitelů liší v závislosti na konkrétní situaci. Existují však standardní postupy, například evakuace. V případě vzniku MU informuje ředitel nebo ředitelka školy složky IZS a následně řídí školní personál podle jejich pokynů. Rozhodnutí

ředitele či ředitelky je okamžitě sděleno zaměstnancům a dalším osobám ve školním objektu. Evakuace je oznamována akustickým signálem, zahrnujícím sirénu z amplionu a informace prostřednictvím školního rozhlasu. V případě poškození akustického zařízení jsou pokyny šířeny prostřednictvím telefonních hovorů nebo mobilních telefonů v synchronizaci se sirénou (Niklová a Nováková, 2023).

Evakuace podléhá pokynům Krizového plánu školy a Požárního evakuačního plánu, stejně jako dalším interním a veřejně dostupným informacím. Lidé se shromáždí na předem stanoveném místě, jak je uvedeno v požárním evakuačním plánu, např. na školním hřišti. V případě hrozby vodou či podobným nebezpečím se osoby shromáždí na místě, kde se neočekává dosah vody (Niklová a Nováková, 2023).

Během mimořádné události se klade důraz na bezpečnost žáků, a proto učitelé nejsou zapojeni do záchranných prací. Primárním cílem je efektivní evakuace a zajištění bezpečnosti svěřených osob. V prvních chvílích provede dospělá osoba prvotní zásah, přičemž nemá žádné svěřené osoby nebo předala odpovědnost za evakuaci jinému zaměstnanci. Celkovou organizaci záchranných prací řídí ředitel školy ve spolupráci s IZS. Důraz je kladen na bezpečnost žáků za úzké spolupráce se všemi relevantními záchrannými jednotkami (Honek, 2023).

Zaměstnanci jsou instruováni v jednání při mimořádných událostech prostřednictvím pravidelných školení zaměřených na bezpečnost a ochranu zdraví při práci a požární ochranu (BOZP a PO). Žáci jsou postupně informováni o těchto pokynech během výuky a o sledování aktuální události. Vyučující integrují téma mimořádných událostí do obsahu jednotlivých předmětů (Plajnerová a Jelínková, 2020).

3.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole (viz podkapitola 3.2), tak problematika mimořádných událostí by měla být zahrnována do obsahu jednotlivých předmětů v rámci učebního plánu. Tuto myšlenku taktéž podporuje Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (MVČR, 2013), která uvádí, že jejím cílem je celkové posílení systému ochrany obyvatelstva za maximálního využití stávajících kapacit a efektivního zapojení kapacit nových. Jedním z jejích vrcholových strategických cílů je mimo jiné posílení bezpečnosti obyvatelstva pomocí zdokonalování schopností a dovedností všech obyvatel ČR. Měl by se posilovat princip sebeochrany a vzájemné pomoci. Tento pohled také rozvíjí novější verze koncepce (Ryba et al., 2020), která ve vizích a strategických

cílech zdůrazňuje vzdělávání a přípravu žáků a studentů v této problematice (zejména vytvoření vyučovacího celku Výchova k bezpečnosti, která by měla rozvinout schopnosti sebeochrany a vzájemné pomoci obyvatel). V RVP ZV (Faltýn, 2021) je problematika ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí zahrnuta ve vzdělávacích oblastech Člověk a jeho svět, Člověk a příroda a Člověk a zdraví.

Člověk a jeho svět je koncipován pouze pro 1. stupeň základních škol. Tato oblast definuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších klíčových témat. Problematika mimořádných událostí se odrazila v očekávaných výstupech druhého období v oblasti Rozmanitost přírody. Avšak po revizi z roku 2021 byl výstup ČJS-5-4-06, který stručně charakterizoval specifické přírodní jevy a s nimi spojená rizika mimořádných událostí, vyřazen. S tím související učivo, týkající se rizik v přírodě spojených s ročními obdobími a sezonními činnostmi a témat mimořádných událostí způsobených přírodními vlivy a opatření na jejich ochranu, bylo rovněž odstraněno (Faltýn, 2021).

V této vzdělávací oblasti zůstává problematika MU omezena na oblast Člověk a jeho zdraví, konkrétně ve druhém období. Očekávaný výstup ČJS-5-5-04 se zabývá praktickým uplatňováním vhodných postupů v situacích ohrožujících zdraví, včetně simulace modelových situací MU. Tento výstup rovněž poskytuje žákům dovednosti potřebné pro správné chování jako chodec a cyklista. Učivo spojené s tímto výstupem zahrnuje postup volání o pomoc při ohrožení fyzického a duševního zdraví (i volání na tísňovou linku), mimořádné události a příslušná rizika (včetně varovných signálů, evakuace a zkoušky sirén), požáry (včetně příčin a prevence) a integrovaný záchranný systém (Faltýn, 2021).

V rámci vzdělávací oblasti Člověk a příroda v RVP ZV je problematika MU reflektována v oborech Chemie, Přírodopis a Zeměpis. Žáci zde zkoumají přírodu jako komplexní systém, kde vzájemná interakce a propojení jednotlivých složek mají klíčový význam. Tato znalost je základem pro porozumění důležitosti udržování přírodní rovnováhy pro ochranu životního prostředí, včetně živých systémů a člověka. V rámci toho se také uvádí povědomí o možných hrozbách způsobených přírodními procesy, lidskou aktivitou a zásahy do přírodního prostředí (Faltýn, 2021).

V rámci vzdělávacího oboru Chemie byl původně začleněn očekávaný výstup CH-9-1-03 objasňující nejefektivnější postupy v modelových situacích havárií s únikem nebezpečných látek. Tento výstup zahrnoval témata MU, zejména havárie v chemických provozech a únik nebezpečných látek. Bohužel po revizi v roce 2021 byl tento výstup

a související obsah vypuštěn z RVP ZV. V důsledku tohoto opatření vzdělávací obor Chemie nyní nenabízí žádné učivo spojené s mimořádnými událostmi (Faltýn, 2021).

Vzdělávací obor Přírodopis se věnuje tématu mimořádných událostí v oblasti Neživá příroda. Po revizi v roce 2021 byl do programu začleněn očekávaný výstup P-9-6-03, který se zaměřuje na vliv podnebí a počasí na ekosystémy. Tento výstup charakterizuje MU způsobené extrémními klimatickými podmínkami a dalšími přírodními jevy. Zabývá se doprovodnými jevy a důsledky těchto událostí a poskytuje informace o opatřeních na jejich ochranu. Obsahuje učivo o příčinách a nejčastějších přírodních MU v České republice, jako jsou povodně, větrné bouře, sněhové kalamity, laviny a náledí, a opatření na ochranu před nimi (Faltýn, 2021).

Zeměpis je posledním vzdělávacím oborem v oblasti Člověk a příroda, který se věnuje tématu mimořádných událostí a ochrany obyvatel. Tato problematika je soustředěna do poslední oblasti tohoto oboru, konkrétně do Terénní geografické výuky, praxe a aplikace. V posledním očekávaném výstupu Z-9-7-03 je zdůrazněno praktické uplatňování zásad bezpečného pohybu a pobytu v krajině, spolu s aplikací zásad bezpečného chování v modelových situacích při MU. Tento výstup se zabývá tématy, jako je ochrana jednotlivce při ohrožení zdraví a života v důsledku živelních pohrom, opatření proti nim a správné chování v situacích s nebezpečím živelních pohrom, simulovaných v modelových situacích (Faltýn, 2021).

Posledním vzdělávacím oborem zaměřujícím se na mimořádné události a ochranu obyvatelstva je Člověk a jeho zdraví, konkrétně v rámci vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví. Očekávaný výstup VZ-9-1-15 zdůrazňuje projev odpovědného chování v rizikových situacích silniční a železniční dopravy, kde žáci aktivně předcházejí ohrožení zdraví a poskytují první pomoc. Další výstup, VZ-9-1-16, se soustředí na aplikaci adekvátních způsobů chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí a MU (Faltýn, 2021).

Učební obsah zahrnuje několik klíčových témat zaměřených na bezpečné chování a efektivní komunikaci žáků. To zahrnuje schopnost účinné komunikace s vrstevníky a neznámými, bezpečné pohybování v prostředí s potenciálním rizikem a povědomí o nebezpečích spojených s elektronickými médii (Faltýn, 2021).

Další důležitým tématem je dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví zahrnující udržování bezpečného prostředí ve škole, ochranu zdraví během činností a bezpečnost v dopravě. To zahrnuje identifikaci rizik spojených se silniční a železniční dopravou, porozumění vztahům mezi účastníky silničního provozu, včetně efektivního

zvládání agresivity a správných postupů při dopravních nehodách s tísňovým voláním a opatřeními na zajištění bezpečnosti. Důraz je rovněž kladen na ochranu člověka při mimořádných událostech, což zahrnuje klasifikaci, rozpoznání varovných signálů, plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva, evakuaci, zvládání situací po MU a aktivní přístup k prevenci jejich vzniku (Faltýn, 2021).

4 Zhodnocení aktuálního stavu řešeného problému

Při průzkumu existujících výzkumů týkajících se téže problematiky jsme zaznamenali, že zatím žádný z nich nepředkládá komplexní reflexi našeho tématu. V oblasti České republiky se tato problematika převážně odráží v bakalářských a diplomových pracích vysokoškolských studentů. Zjištění ukazuje na potřebu provedení výzkumu, který by zkoumal informovanost o chování v mimořádných událostech, bez ohledu na sociodemografické charakteristiky respondentů. Tento specifický typ výzkumu dosud v České republice absentuje. Pokud se zaměříme na témata mimořádných událostí, zjistíme, že dosavadní výzkumy se soustředí pouze na obecný pohled na tato témata, a nikoli na konkrétní mimořádné události. Navzdory této komplikaci jsme však byli schopni identifikovat alespoň několik podobných studií.

Patel a kol. (2023) provedli výzkum zaměřený na vliv sociodemografických charakteristik studentů a ukazatelů připravenosti na katastrofy (DPI) na povědomí a schopnost přežít katastrofické události. Výsledky ukázaly, že obsah vysokoškolských osnov a zavedení univerzitních postupů pro mimořádné události ovlivňují povědomí a připravenost studentů. Pouze 41 % studentů bylo ochotno absolvovat školení v oblasti snižování rizika katastrof (DRR), přičemž 74 % z nich neprošlo žádným příbuzným kurzem před vstupem na vysokou školu. Většina studentů nevykázala předchozí vzdělání v této oblasti, přestože znalost postupů pro případ katastrofy přispívá k vyšší připravenosti. Další zjištění ukázala, že 62 % studentů považuje teoretické i praktické vzdělávání v oblasti snižování rizika katastrof za nezbytné, a 38 % z nich navrhovalo jeho periodicitu jednou ročně. Patel a kolektiv (2023) doporučují, aby vysoké školy nabízely studentům výcvik v praktických záchranářských dovednostech a základním zdravotnickém vzdělání.

Tkachuck, Schulenberg a Lair (2018) se ve svém průzkumu zaměřili na připravenost vysokoškolských studentů na přírodní katastrofy. Výsledky indikují, že existuje pozitivní korelace mezi úrovní zkušeností studentů s přírodními katastrofami a jejich pocitem připravenosti, přičemž těm, kteří měli větší zkušenosti, bylo připisováno vyšší vnímání a efektivní připravenost. Dále ukazují, že menší obavy z katastrof souvisejí s vyšším vnímáním připravenosti a efektivnější připraveností studentů.

V rámci výzkumu provedeného Davis et al. (2019) byli zkoumány postoje, vnímání a chování vysokoškolských studentů v souvislosti s jejich připraveností na katastrofické situace. Zjištění ukázala, že studenti obecně nepociťují obavy z možných katastrof a nevykazují silný motiv k aktivní přípravě. Omezené povědomí o postupech v případě

katastrofy bylo rozšířené mezi většinou respondentů, kteří také uváděli, že nemají dostupnost materiálů týkajících se připravenosti.

Codreanu, Celenza a Jacobs (2014) zdůrazňují, že optimální výsledky v oblasti připravenosti na katastrofy lze dosáhnout kombinací teoretických a praktických aktivit v rámci školních, rodinných, komunitních a sebevzdělávacích programů. Jejich výzkum ukázal, že konstruktivistický a experimentální model učení má schopnost efektivně akumulovat a uchovávat znalosti u dětí. Z této literární analýzy vyplývá naléhavá potřeba cílených vzdělávacích iniciativ, které by směřovaly k reálným změnám v chování v oblasti připravenosti na katastrofy. Nedostatek znalostí, dovedností a adaptivních změn v chování u absolventů škol může výrazně omezovat jejich šance na úspěšné přežití při katastrofických situacích.

Výzkum od Ponstingelové, Lopezové a Earla (2019) měla za cíl vyplnit mezeru výzkumu týkajícího se povědomí a vnímání rizika povodní mezi studenty na Texas State University (TXST). Většina studentů účastnících se průzkumu vyjádřila nedostatečnou připravenost a omezené znalosti o povodních (nízká informovanost a připravenost). Analýza otevřených komentářů studentů odhalila, že mnozí mají v souvislosti s povodňovým rizikem pocity úzkosti a nejistoty.

Hutton a Allen (2021) provedli výzkum zaměřený na informovanost o povodních na univerzitě. Zjištění naznačují, že pouze 36,8 % studentů obdrželo informace o povodních v rámci svých výukových aktivit. Tyto informace byly poskytovány na třech z šesti fakult univerzity a byly integrovány do různých předmětů. I když některé obecné kurzy obsahují informace o povodních, výzkum ukazuje, že existuje potřeba zvýšit a formálně strukturovat mezipředmětovou integraci této problematiky na celém univerzitním kampusu. Přibližně polovina studentů projevila zájem o další informace o povodních z různých vzdělávacích zdrojů.

Liping Fu (2023) se věnuje problematice vzdělávání v oblasti požární bezpečnosti u vysokoškolských studentů. Na základě průzkumu provedeného mezi 317 studenty v Čchung-čchingu (Čína) odhaluje, že 38,83 % z nich nikdy neabsolvovalo požární školení a cvičení. Někteří studenti také vykazovali neochotu používat hasicí přístroje a další požární vybavení. Překvapivě, kolem 10 % respondentů věří, že v případě požáru lze bezpečně využít výtah k úniku. Tato zjištění poukazují na závažné nedostatky v znalostech a povědomí o požární bezpečnosti mezi tamními studenty.

Nix et al. (2020) prezentují odborný text zabývající se otázkou ozbrojených útoků ve školách. Po incidentu s ozbrojeným bývalým studentem na kampusu jižní univerzity

USA provedla fakulta průzkum mezi studenty, hodnotící jejich znalosti a povědomí o připravenosti na situace s aktivním střelcem. Zjištění výzkumu ukazují, že studenti mají nejasnosti ohledně kroků, které mají podniknout pro vlastní bezpečnost při ozbrojeném útoku na univerzitní půdě. Pouze 38 % studentů absolvovalo školení o aktivním střelci. Respondenti uváděli, že by v případě střelby buď vyhledali úkryt, nebo by utekli. Část studentů by v případě potřeby zabarikádovala dveře (18,10 %), uzamkla dveře třídy (18,03 %), volala tísňovou linku 911 (17,42 %), zhasla světla ve třídě (16,94 %) nebo se snažila odvést ven co nejvíce lidí (15,40 %). Méně častými reakcemi bylo křičení a házení věcmi na útočníka (11,80 %), zatímco pouze 1 % by se pokusilo o přímou interakci s útočníkem nebo o útěk a křik.

Pro oblast střední Evropy (Slovensko) jsme našli jeden výzkum, který se zaměřuje na problematiku MU. Výzkum od Titka, Ristveje a Zamiara (2021) zkoumá připravenost obyvatel Slovenské republiky na katastrofy. Výsledky naznačují, že povědomí o rizicích katastrof a úroveň připravenosti jsou nízké a obyvatelstvo projevuje neaktivitu. Zjištěno však bylo, že proaktivní chování vykazovali především mladší respondenti. Přibližně 57 % respondentů zažilo povodně, zatímco pouze 8,31 % zažilo evakuaci na bezpečné místo. Znalosti o plánech a postupech evakuace byly velmi nízké, méně než 8 % respondentů bylo seznámeno s obsahem evakuačního plánu a následujících krocích. Pouze 17 % respondentů rozpozná varovné signály a jen 27 % lidí se setkala s tématem ochrany před povodněmi.

Při analýze existujících výzkumů jsme neshledali žádnou studii, která by se systematicky věnovala problematice úniku nebezpečných látek do okolí. Většina dostupných článků se zaměřuje na aspekty úniku chemických látek v laboratorním prostředí a na znalosti chemiků týkající se jejich chování při takových událostech. Ovšem neexistuje žádná studie, která by zkoumala informovanost širší populace o správném postupu při úniku nebezpečných látek do okolí. Rovněž jsme nenalezli žádnou odbornou studii, jež by se věnovala znalostem obyvatel ČR týkajících se postupů při požáru nebo aktivním střelci.

5 Metodika práce

Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníku byla prováděna prostřednictvím online formuláře vytvořeného v Google Forms. Tento dotazník byl distribuován mezi studenty Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci prostřednictvím sociálních sítí, především na platformách Instagram, Messenger a Facebook.

Výzkum byl koncipován na základě předem stanovených cílů, jež jsou detailně popsány v kapitole Cíle práce a hypotézy. S ohledem na tyto cíle byl po prostudování odborné literatury vypracován dotazník. Tento dotazník byl elektronicky distribuován a přijímal odpovědi v období od 21. února 2024 do 6. března 2024 (byl tedy aktivní po dobu čtrnácti dnů).

Struktura dotazníku zahrnovala pět sekcí. Ve čtvrté sekci byly položky číslo tři a šest převzaty a adaptovány z výzkumu od Nix a kol. (2022). Ostatní položky v této sekci (11, 16, 19 a 20) pro další mimořádné události byly vytvořeny podle vzoru položky číslo šest.

První sekce dotazníku zahrnovala stručné seznámení s autorem dotazníku, vymezení cílů výzkumu, žádost o vyplnění, ujištění o anonymitě odpovědi a poděkování.

Druhá sekce dotazníku se skládala celkem z pěti otázek a jedné podotázky. První dvě otázky směřovaly ke zjištění zkušeností studentů s výukou týkající se mimořádných událostí. Třetí otázka se soustředila na jejich názory ohledně důležitosti této problematiky v rámci jejich budoucí profese. Čtvrtá otázka se věnovala postoji studentů k zavedení povinného předmětu na fakultě, věnovaného mimořádným událostem a první pomoci. Poslední pátá otázka zkoumala, zda studenti sami zažili nějakou mimořádnou událost a v případě, že ano, jakou.

Třetí sekce otázek se zaměřila na všeobecné znalosti studentů o mimořádných událostech, zahrnující oblasti jako jsou signály všeobecné výstrahy, základní složky Integrovaného záchranného systému či v jakém dokumentu školy naleznou učitelé postup chování při vzniku mimořádné události.

Čtvrtá sekce představovala hlavní segment dotazníku, kde respondenti poskytovali odpovědi na otázky týkající se chování v rámci vybraných MU. Poslední sekce pak obsahovala identifikační otázky (pohlaví, věk atp.). Podrobný formulář dotazníku je k dispozici v příloze této práce (viz Příloha 8).

Před samotným sběrem dat byla provedena pilotáž na vzorku deseti studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Cílem této pilotáže bylo ověřit, zda jsou otázky v dotazníku srozumitelné a jednoznačné a zda není formulář příliš odborný či

složité k pochopení. Výsledky pilotního testování nebyly zahrnuty do celkových výsledků výzkumu.

Všichni účastníci, kteří dokončili dotazník, splnili stanovené podmínky výzkumu. Návratnost dotazníků dosáhla 100 %. Celkově bylo vyplněno 136 dotazníků, avšak 10 z nich nebylo kompletně vyplněno, a proto byly vyřazeny z výzkumného souboru. Finální počet respondentů tak činí 126. Všichni účastníci jsou studenty Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V tabulkách 1 a 2 jsou prezentovány údaje o počtu respondentů v závislosti na pohlaví, věku, středoškolském vzdělání, studijním stupni a oboru studia (viz Tabulka 1 a 2).

Kvantitativní data, získaná prostřednictvím dotazníku, byla analyzována pomocí tabulkového softwaru Microsoft Excel a základních statistických metod. Pro každou otázku byla zaznamenána absolutní frekvence odpovědi a výsledky jsou prezentovány ve formě tabulek. V příložených grafech jsou zahrnuty pouze informace naznačující výrazné rozdíly v odpovědích, aby bylo dosaženo lepší grafické přehlednosti.

Tabulka 1. Respondenti dle pohlaví, věku a absolvované střední školy

biologické pohlaví			věk			absolvovaná SŠ		
	počet	%		počet	%		počet	%
žena	109	86,51	do 20 let	19	15,08	gymnázium	67	53,17
muž	17	13,49	21–24 let	72	57,14	střední odborná škola	58	46,03
			25–30 let	24	19,05	střední odborné učiliště	1	0,80
			30–40 let	8	6,35			
			41+ let	3	2,38			
celkem	126							

Tabulka 2. Respondenti dle stupně studia a oborů

stupeň studia na VŠ			studovaný obor		
	počet	%		počet	%
bakalářské	53	42,06	humanitně orientovaný obor	76	60,32
magisterské	9	7,14	zdravovědné a	50	39,68
navazující magisterské	60	47,62	přírodovědné obory		
doktorské	3	2,38			
celoživotní	1	0,80			

Z Tabulky 1 lze vyčíst, že dotazník vyplnilo celkem 109 žen a 17 mužů. Tento jev pravděpodobně souvisí s tendencí, že na pedagogických fakultách převažuje větší počet žen ve srovnání s muži.

Pokud jde o věkové kategorie, nejpočetnější skupinou respondentů byli jedinci ve věkovém rozmezí 21 až 24 let, kteří tvořili 57 % celkového počtu respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou byli studenti ve věku 25 až 30 let, kteří představovali 19 % celkového počtu. Dotazník vyplnilo také několik studentů mladších 20 let, jejichž počet dosáhl 19 (což představuje přibližně 15 %). Zbýlých 11 respondentů bylo ve věku nad 30 let, z nichž tři byli dokonce starší 40 let. Tato skupina respondentů představovala méně než 9 % celkového počtu.

Ve výzkumu lehce převažovalo množství respondentů s absolvovaným gymnáziem (53 %), nicméně jejich počet byl srovnatelný s účastníky, kteří absolvovali střední odbornou školu. Celkem 58 respondentů (což představuje 46 %) patřilo do této kategorie. Pouze jeden respondent absolvoval střední odborné učiliště, po němž pokračoval v nástavbovém studiu a následně na vysoké škole.

Tabulka 2 se zaměřuje na vysokoškolské studium a zaznamenává, ve kterém stupni studia se respondenti momentálně nacházejí a jaký obor studují. Poměrně vyrovnaný podíl je mezi studenty bakalářského studia (přibližně 42 %) a studenty navazujícího magisterského studia (ca 48 %). Menšinu respondentů tvoří studenti magisterských (resp. pětiletých) programů, doktorského studia a celoživotního vzdělávání, jejichž celkový počet činil 13 (což představuje přibližně 10 %).

Vzhledem k rozmanité nabídce studijních oborů na pedagogické fakultě jsme se rozhodli je rozdělit do dvou hlavních skupin. První skupinu tvoří obory zdravotně a přírodovědné (například výchova ke zdraví, tělesná výchova, učitelství odborných předmětů pro zdravotnické školy, přírodopis, zeměpis atd.), zatímco druhou skupinu tvoří obory humanitní (jazykovědné, společenskovední, umělecké, historické, speciální pedagogika atd.). Většina respondentů v našem výzkumu patří do druhé skupiny, a to celkem 76 (což představuje cca 60 %). Studenti z oborů zdravotních a přírodovědných pak tvoří celkový počet 50 (cca 40 %).

6 Výsledky zkoumání

Tato kapitola se zaměřuje na průzkum provedený v rámci diplomové práce a je strukturována do osmi podkapitol. V první podkapitole se zabýváme výsledky druhé sekce dotazníku (viz Příloha 8), která analyzuje zkušenosti studentů PdF UP s výukou mimořádných událostí během jejich studia (podrobněji viz Metodika práce).

V druhé podkapitole pak zhodnocujeme výsledky třetí sekce dotazníku (viz Příloha 8), která zkoumala obecné znalosti studentů týkající se mimořádných událostí. Následující podkapitoly 6.3 až 6.6 se pak věnují popisu výsledků čtvrté (hlavní) sekce dotazníku (viz Příloha 8), jež se zaměřovala na informovanost studentů o správném chování při čtyřech vybraných mimořádných událostech.

V poslední podkapitole (podkapitola 6.8) pak provedeme statistickou analýzu pomocí kontingenční tabulky pro chí-kvadrát, abychom zhodnotili hypotézy, které jsme si stanovili na začátku práce (viz Cíle práce a hypotézy).

6.1 Zkušenosti s mimořádnými událostmi

Tabulka 3 prezentuje celkovou frekvenci odpovědí na jednotlivé položky druhé sekce dotazníku. V prvním sloupci jsou uvedeny absolutní počty odpovědí všech respondentů (kde $N = 126$), zatímco druhý sloupec zobrazuje relativní četnosti odpovědí. Tabulka 4 pak dokumentuje druhy mimořádných událostí, které respondenti zaznamenali v průběhu svého života a které uvedli do podotázky 5a v dotazníku (viz Příloha 8).

Následující Tabulka 5 představuje rozdíly ve frekvenci odpovědí na uvedené položky podle úrovně středoškolského vzdělání respondentů. Tabulka 6 pak analyzuje frekvenci odpovědí podle studovaného vysokoškolského stupně studia. A poslední tabulka (viz Tabulka 7) zkoumá rozdíly ve frekvenci odpovědí podle studovaného oboru respondentů.

Tabulka 3. Četnost odpovědí druhé sekce (celkový počet)

N = 126			
položka v dotazníku	odpověď	celkový počet odpovědí	
		četnost	%
<i>Setkal/a ses někdy v průběhu tvého <u>středoškolského studia s tématem mimořádných událostí?</u></i>	ano	75	59,52
	ne	35	27,78
	nevím	16	12,70
	ano	57	45,24

<i>Setkal/a ses někdy v průběhu tvého vysokoškolského studia s tématem mimořádných událostí?</i>	ne	59	46,83
	nevím	10	7,93
<i>Je podle tvého názoru znalost problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí (např. při povodních, požárech, zemětřesení a dalších katastrofách) pro tvoje budoucí povolání učitele/učitelky či jiného pedagogického pracovníka důležitá?</i>	rozhodně ano	99	78,57
	spíše ano	26	20,63
	spíše ne	1	0,80
	rozhodně ne	0	0
	nedokážu posoudit	0	0
<i>Myslíš si, že by bylo vhodné, aby pedagogická fakulta zařadila do pedagogicko-psychologického základu v přípravě všech budoucích pedagogických pracovníků problematiku mimořádných událostí a první pomoci?</i>	ano	124	98,41
	ne	2	1,59
<i>Setkal/a ses ty někdy osobně s jakoukoliv mimořádnou událostí (povodně, požáry apod.)?</i>	ano	32	25,40
	ne	94	74,60

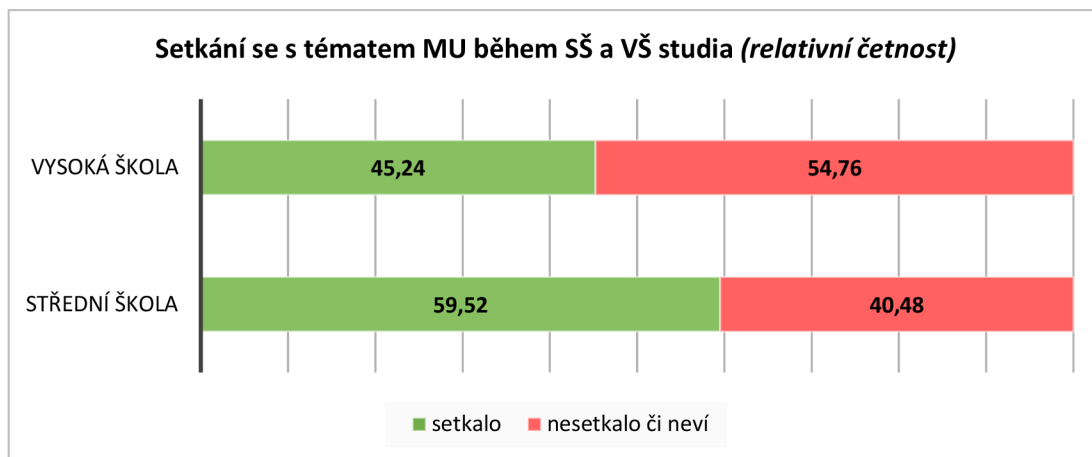
N – celkový počet respondentů

Z Tabulky 3 lze vyčíst, že 75 respondentů, což představuje přibližně 60 %, uvedlo, že se během svého středoškolského studia setkala s problematikou mimořádných událostí. Naopak, během vysokoškolského studia se s touto problematikou setkala pouhých 57 respondentů, což představuje přibližně 45 %. Tento rozdíl znázorňuje také Graf 1.

Téměř všichni respondenti vyjádřili názor, že znalost problematiky ochrany obyvatelstva v době mimořádných událostí je klíčová pro jejich budoucí pedagogickou praxi. Tento postoj potvrdilo (s „rozhodným ano“ nebo „spíše ano“) 125 respondentů, což představuje přibližně 99 % vzorku. Paralelně s tím drtivá většina respondentů (124) souhlasí s implementací předmětu zabývajícího se mimořádnými událostmi a první pomoci do pedagogicko-psychologického vzdělávání všech budoucích pedagogických pracovníků.

Pokud jde o osobní zkušenost s mimořádnou událostí, tuto skutečnost potvrdilo 32 respondentů, což představuje přibližně 25 % dotázaných. Tabulka 4 následně podrobně specifikuje, o jaké události se jednalo.

V Tabulce 5 jsme vynechali položky 2 a 5, protože jejich výsledky nejsou v této souvislosti podstatné. Tato tabulka se primárně zaměřuje na rozdíly ve frekvenci odpovědí v závislosti na úrovni středoškolského vzdělání respondentů.

Graf 1. Setkání se s tématem mimořádných událostí během SŠ a VŠ studia

Tabulka 4. Druhy mimořádných událostí

MU	1	2	3	4	5	6	7	8
Četnost	14	1	12	4	1	2	1	1

Legenda: 1 – povodně; 2 – tornádo; 3 – požár; 4 – zemětřesení; 5 – nahlášení bomby; 6 – útok nebezpečné osoby; 7 – únik nebezpečných látek; 8 – lavina

Jak bylo uvedeno dříve, až 32 respondentů (25 %) potvrdilo osobní zkušenost s nějakou mimořádnou událostí. Respondenti měli příležitost uvést, o jakou událost se jednalo. Někteří měli to štěstí, že se setkali pouze s jedním případem, zatímco jiní bohužel prožili více událostí tohoto druhu. Z Tabulky 4 vyplývá, že nejběžnější zkušeností byly povodně, které jsou pro naše území typické. Celkem 12 respondentů uvedlo, že mělo osobní zkušenost s požárem, zatímco překvapivě 4 respondenti zažili zemětřesení během svého života. Ostatní mimořádné události, jako jsou tornáda, hrozba bomby, útok nebezpečné osoby, únik nebezpečných látek a laviny, byly zaznamenány pouze v omezeném počtu případů.

Tabulka 5. Četnost odpovědi druhé sekce (dle středoškolského vzdělání)

N = 126, N _g = 67, N _s = 59					
položka v dotazníku	odpověď	gymnázium		SOŠ + SOU	
		četnost	%	četnost	%
Setkal/a ses někdy v průběhu tvého středoškolského studia s tématem mimořádných událostí?	ano	35	52,24	40	67,80
	ne	22	32,84	13	22,03
	nevím	10	14,93	6	10,17
Je podle tvého názoru znalost problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí (např. při povodních, požárech, zemětřesení a dalších katastrofách) pro tvoje	rozhodně ano	55	82,09	44	74,58
	spíše ano	12	17,91	14	23,73
	spíše ne	0	0	1	1,69
	rozhodně ne	0	0	0	0

<i>budoucí povolání učitele/učitelky či jiného pedagogického pracovníka důležitá?</i>	nedokážu posoudit	0	0	0	0
<i>Myslíš si, že by bylo vhodné, aby pedagogická fakulta zařadila do pedagogicko-psychologického základu v přípravě všech budoucích pedagogických pracovníků problematiku mimořádných událostí a první pomoci?</i>	ano	66	98,51	58	98,31
	ne	1	1,49	1	1,69

N – celkový počet respondentů; N_g – počet respondentů s gymnaziálním vzděláním; N_s – počet studentů se střední odbornou školou a středním odborným učilištěm

Z Tabulky 5 je zřejmé, že studenti, kteří absolvovali střední odbornou školu nebo střední odborné učiliště, se setkali s tematikou mimořádných událostí o něco častěji (cca 68 %) než studenti s absolvovaným gymnáziem (cca 52 %).

Téměř všichni respondenti bez ohledu na jejich středoškolské vzdělání se shodli na tom, že znalost problematiky mimořádných událostí je klíčová pro jejich budoucí pedagogickou praxi. Také vyjádřili, že je vhodné, aby se tato problematika společně s první pomocí vyučovala v rámci pedagogicko-psychologického základu na pedagogické fakultě. Pouze malá část respondentů měla opačný názor.

Podobně jako v Tabulce 5, i v Tabulce 6 jsme vyloučili určité položky. Tato tabulka se zaměřuje na frekvenci odpovědí v závislosti na studovaném stupni studia, a proto jsme z ní odstranili položky 1 a 5, kde četnost odpovědí nebyla u těchto otázek podstatná.

Tabulka 6. Četnost odpovědi druhé sekce (dle stupně studia)

N = 126, N _{bm} = 62, N _{nv} = 64					
položka v dotazníku	odpověď	Bc. + Mgr.		NMgr. + DS + ČZV	
		četnost	%	četnost	%
<i>Setkal/a ses někdy v průběhu svého vysokoškolského studia s tématem mimořádných událostí?</i>	ano	22	35,48	35	54,69
	ne	37	59,68	22	34,38
	nevím	3	4,84	7	10,93
<i>Je podle tvého názoru znalost problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí (např. při povodních, požárech, zemětřesení a dalších katastrofách) pro tvoje budoucí povolání učitele/učitelky či jiného pedagogického pracovníka důležitá?</i>	rozhodně ano	49	79,03	50	78,12
	spíše ano	12	19,36	14	21,88
	spíše ne	1	1,61	0	0
	rozhodně ne	0	0	0	0
	nedokážu posoudit	0	0	0	0
	ano	61	98,39	63	98,44

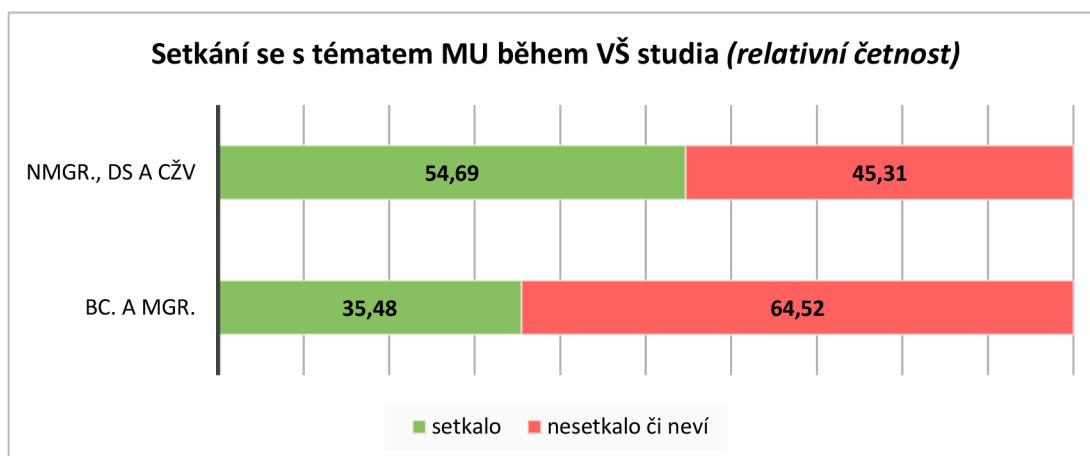
Myslíš si, že by bylo vhodné, aby pedagogická fakulta zařadila do pedagogicko-psychologického základu v přípravě všech budoucích pedagogických pracovníků problematiku mimořádných událostí a první pomoci?	ne	1	1,61	1	1,56
---	----	---	------	---	------

N – celkový počet respondentů; *N_{bm}* – počet respondentů z bakalářského a magisterského stupně; *N_{nv}* – počet studentů navazujícího magisterského a doktorského studia a celoživotního vzdělávání

Z Tabulky 6 je patrné, že existuje významný rozdíl v tom, zda se studenti během svého vysokoškolského studia setkali s problematikou mimořádných událostí. Přibližně 55 % studentů navazujících magisterských a doktorských oborů a celoživotního vzdělávání uvádí, že se s touto tematikou setkalo během svého studia na vysoké škole. Naopak studenti bakalářských a pětiletých magisterských oborů uvádějí, že se s touto problematikou na vysoké škole setkali pouze v 22 případech, což představuje přibližně 34 %. Tento rozdíl je ilustrován v Grafu 2.

Tento rozdíl mezi studijními stupni pravděpodobně souvisí s tím, že studenti navazujících studijních programů (NMgr., DS a CŽV) strávili na vysoké škole podstatně delší časové období. Díky tomu měli více příležitostí se s touto problematikou již dříve seznámit.

Pokud jde o názor na důležitost znalostí této problematiky pro budoucí pedagogickou praxi, nebyly zaznamenány žádné rozdíly. Téměř všichni studenti souhlasili s tím, že je znalost této oblasti zásadní. Stejně tak to platí i pro položku 4, kde opět drtivá většina studentů vyjádřila souhlas s tím, aby byla první pomoc a ochrana obyvatelstva součástí výuky v pedagogicko-psychologickém základu, a to bez ohledu na úroveň vysokoškolského studia.

Graf 2. Setkání se s tématem mimořádných událostí během vysokoškolského studia

Tabulka 7. Četnost odpovědí druhé sekce (dle studovaného oboru)

N = 126, N _h = 76, N _{zp} = 50					
položka v dotazníku	odpověď	humanitní		zdrav. + přír.	
		četnost	%	četnost	%
<i>Setkal/a ses někdy v průběhu tvého vysokoškolského studia s tématem mimořádných událostí?</i>	ano	25	32,89	32	64,00
	ne	44	57,89	15	30,00
	nevím	7	9,22	3	6,00
<i>Je podle tvého názoru znalost problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí (např. při povodních, požárech, zemětřesení a dalších katastrofách) pro tvoje budoucí povolání učitele/učitelky či jiného pedagogického pracovníka důležitá?</i>	rozhodně ano	61	80,26	38	76,00
	spíše ano	15	19,74	11	22,00
	spíše ne	0	0	1	2,00
	rozhodně ne	0	0	0	0
	nedokážu posoudit	0	0	0	0
<i>Myslíš si, že by bylo vhodné, aby pedagogická fakulta zařadila do pedagogicko-psychologického základu v přípravě všech budoucích pedagogických pracovníků problematiku mimořádných událostí a první pomoci?</i>	ano	76	100	48	96,00
	ne	0	0	2	4,00

N – celkový počet respondentů; *N_h* – počet respondentů z humanitních oborů; *N_{zp}* – počet studentů ze zdravotních a přírodovědných oborů

V Tabulce 7 zkoumáme frekvenci odpovědí na jednotlivé položky podle studovaného oboru respondentů. Stejně jako v Tabulce 6, i z této tabulky jsme vynechali položky 1 a 5, protože frekvence odpovědí u těchto otázek v rámci studijních oborů není významná.

Z uvedených údajů vyplývá, že 64 % studentů přírodovědných a zdravotních oborů se během svého vysokoškolského studia setkala s problematikou ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí, zatímco v humanitních oborech tento podíl činil pouze 33 %.

Všeobecná shoda panuje mezi různými obory ohledně důležitosti znalostí v této oblasti a jejich začlenění do pedagogicko-psychologického základu pro všechny pedagogické pracovníky. Paradoxně však, zatímco 100 % respondentů humanitních oborů uvedlo, že by tento předmět měl být začleněn do pedagogicko-psychologického základu, dva studenti (4 %) z přírodovědných a zdravotních oborů prohlásili, že takový předmět není třeba zavádět.

6.2 Všeobecný přehled o mimořádných událostech

V následující podkapitole se budeme zabývat výsledky třetí části dotazníku (viz Příloha 8), kde jsme se zaměřili na obecné znalosti studentů v oblasti ochrany obyvatelstva.

Tabulka 8 poskytuje celkový přehled o frekvenci odpovědí na jednotlivé položky v dotazníku. Tabulky 9, 10 a 11 pak analyzují frekvenci odpovědí podle různých kritérií (např. středoškolské vzdělání, stupeň vysokoškolského studia a studijní obor), podobně jako v předchozí části (viz Podkapitola 6.1).

Tabulka 8. Četnost odpovědí třetí sekce (celkový počet)

N = 126			
položka v dotazníku	odpověď*	celkový počet odpovědí	
		četnost	%
<i>Co patří mezi <u>základní</u> složky Integrovaného záchranného systému ČR?</i>	a)	1	0,80
	b)	2	1,59
	c)	123	97,61
<i>Jak zní signál <u>všeobecné</u> výstrahy obyvatelstva?</i>	a)	21	16,67
	b)	53	42,06
	c)	52	41,27
<i>Pokud zazní signál pro všeobecnou výstrahu, naši povinnosti je:</i>	a)	73	57,94
	b)	7	5,56
	c)	46	36,50
<i>Jako učitel/učitelka ve škole se setkám s informacemi ohledně postupů chování při mimořádné události v jakém dokumentu školy?</i>	a)	15	11,91
	b)	12	9,52
	c)	95	75,40
	d)	4	3,17

N – celkový počet respondentů; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají správnou odpověď

Z Tabulky 8 je patrné, že téměř všichni respondenti (asi 98 %) jsou obeznámeni se základními složkami Integrovaného záchranného systému (IZS). Pouze 3 respondenti vybrali nesprávný výčet těchto složek. Mezi základní složky patří Hasičský záchranný sbor ČR, Zdravotnická záchranná služba a Policie ČR.

U všeobecné výstrahy obyvatelstva se ukázalo, že značná část respondentů udělala chybu. Správnou odpověď, tj. kolísavý tón sirény trvající 140 sekund, zvolilo 53 respondentů, což představuje 42 % z celkového počtu. Možnost a), která představovala požární signál, vybralo nesprávně 21 respondentů (cca 17 %), zatímco možnost c), představující signál používaný při zkoušce sirén, zvolilo nesprávně 52 respondentů

(cca 41 %). Tato otázka ukazuje na nedostatečnou informovanost studentů o základních pojmech týkajících se zvukové signalizace pro varování obyvatelstva.

Ve třetí otázce této sekce správně odpovědělo 73 studentů, což představuje 58 % účastníků. Možnost b) zvolilo 7 studentů (cca 6 %), což ovšem není správně, neboť při zaznění všeobecné výstrahy je třeba přesunout se do nejbližší budovy, nikoli pouze do svého bytu či domu. Překvapivě možnost c) zvolilo 46 studentů (přibližně 37 %). Tato možnost je nesprávná, protože není bezpečné schovávat se do budovy pod úroveň terénu. Při všeobecné výstraze totiž není jasné, co se přesně děje – může to být například únik chemických látek, které se mohou držet u země, apod.

V poslední položce správně odpověděly tři čtvrtiny studentů (75 %), kteří uvedli, že postup chování při vzniku mimořádné události je ve škole popsán v krizovém plánu. Zbývající necelá čtvrtina studentů (31) zvolila nesprávnou možnost, což je poněkud překvapivé, zvláště vzhledem k tomu, že se jedná o studenty pedagogické fakulty. Tento výsledek by však mohl být ovlivněn tím, že někteří studenti neprošli pedagogickou praxí, a tudíž neměli možnost seznámit se s jednotlivými pedagogickými dokumenty.

Tabulka 9. Četnost odpovědí třetí sekce (dle středoškolského vzdělání)

N = 126, N _g = 67, N _s = 59					
položka v dotazníku	odpověď*	gymnázium		SOŠ + SOU	
		četnost	%	četnost	%
Co patří mezi <u>základní</u> složky Integrovaného záchranného systému ČR?	a)	1	1,49	0	0
	b)	0	0	2	3,39
	c)	66	98,51	57	96,61
Jak zní signál <u>všeobecné</u> výstrahy obyvatelstva?	a)	10	14,92	11	18,64
	b)	35	52,24	18	30,51
	c)	22	32,84	30	50,85
Pokud zazní signál pro všeobecnou výstrahu, naši povinností je:	a)	37	55,23	36	61,02
	b)	5	7,46	2	3,39
	c)	25	37,31	21	35,59
Jako učitel/učitelka ve škole se setkám s informacemi ohledně postupů chování při mimořádné události v jakém dokumentu školy?	a)	6	8,96	9	15,25
	b)	7	10,45	5	8,47
	c)	52	77,60	43	72,89
	d)	2	2,99	2	3,39

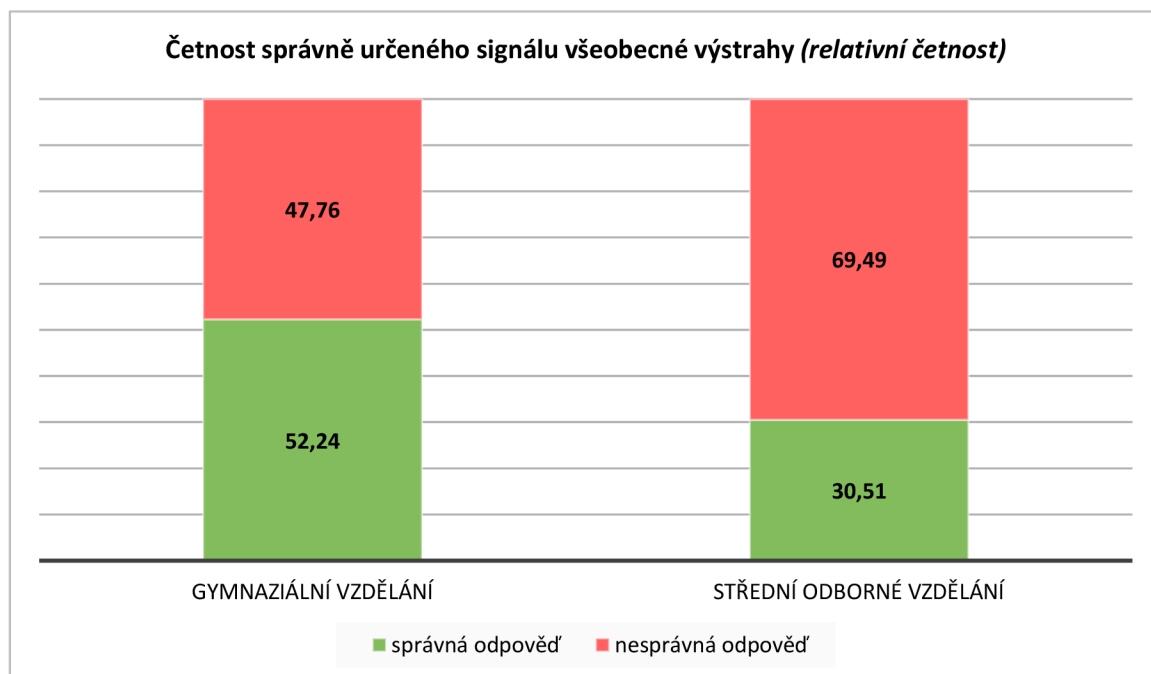
N – celkový počet respondentů; N_g – počet respondentů s gymnaziálním vzděláním; N_s – počet studentů se střední odbornou školou a středním odborným učilištěm; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají správnou odpověď

V Tabulce 9 je patrné, že středoškolské vzdělání nepřineslo významný rozdíl v četnosti odpovědí v první položce. Oba soubory studentů zvolily správnou možnost v téměř identickém procentuálním zastoupení (99 % a 97 %).

Ve druhé položce je již patrný rozdíl. Studenti s gymnaziálním vzděláním zvolili správnou odpověď v 52 % případech (35 studentů), zatímco studenti se středním odborným vzděláním odpověděli správně pouze v 31 % případech (18 studentů). Pro lepší názornost se lze podívat na Graf 3. Co je však znepokojivé, je skutečnost, že 32 studentů (přibližně 48 %) s gymnaziálním a 41 studentů (cca 69 %) se středním odborným vzděláním odpovědělo v této položce nesprávně.

Ve třetí položce odpověděla více než polovina studentů v obou skupinách správně. Nicméně, větší počet chybných odpovědí byl zaznamenán u studentů s gymnaziálním vzděláním, kde jich nesprávně odpovědělo kolem 45 %, zatímco u studentů se středním odborným vzděláním to bylo přibližně 39 %.

Pokud jde o poslední položku, správně na ni odpovědělo přes 70 % studentů v obou skupinách. Ostatní možnosti byly vybrány jen v několika případech, ale větší počet chybných odpovědí byl zaznamenán u studentů se středním odborným vzděláním (přibližně 27 %).

Graf 3. Četnost správně určeného signálu všeobecné výstrahy

Tabulka 10. Četnost odpovědi třetí sekce (dle stupně studia)

N = 126, N _{bm} = 62, N _{nv} = 64					
položka v dotazníku	odpověď*	Bc. + Mgr.		NMgr. + DS + ČZV	
		četnost	%	četnost	%
Co patří mezi <u>základní</u> složky Integrovaného záchranného systému ČR?	a)	1	1,61	0	0
	b)	1	1,61	1	1,56
	c)	60	96,78	63	98,44
Jak zní signál <u>všeobecné</u> výstrahy obyvatelstva?	a)	12	19,35	9	14,06
	b)	23	37,10	30	46,88
	c)	27	43,55	25	39,06
Pokud zazní signál pro všeobecnou výstrahu, naši povinností je:	a)	35	56,45	38	59,38
	b)	6	9,68	1	1,56
	c)	21	33,87	25	39,06
Jako učitel/učitelka ve škole se setkám s informacemi ohledně postupů chování při mimořádné události v jakém dokumentu školy?	a)	6	9,68	9	14,06
	b)	8	12,90	4	6,25
	c)	46	74,19	49	76,56
	d)	2	3,23	2	3,13

N – celkový počet respondentů; N_{bm} – počet respondentů z bakalářského a magisterského stupně; N_{nv} – počet studentů navazujícího magisterského a doktorského studia a celoživotního vzdělávání; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají správnou odpověď

V Tabulce 10 není v položkách číslo 1, 3 a 4 patrný významný rozdíl ve frekvenci správných a nesprávných odpovědí. Nicméně ve druhé položce je zřejmé, že studenti navazujícího studijního stupně odpovídali častěji správně než studenti v bakalářském a pětiletém magisterském studiu. U studentů navazujícího stupně studia správně odpovědělo téměř 47 %, zatímco u studentů bakalářského a magisterského stupně studia to bylo 37 %.

Tabulka 11. Četnost odpovědi třetí sekce (dle studovaného oboru)

N = 126, N _h = 76, N _{zp} = 50					
položka v dotazníku	odpověď*	humanitní		zdrav. + přír.	
		četnost	%	četnost	%
Co patří mezi <u>základní</u> složky Integrovaného záchranného systému ČR?	a)	1	1,32	0	0
	b)	1	1,32	1	2,00
	c)	74	97,36	49	98,00
Jak zní signál <u>všeobecné</u> výstrahy obyvatelstva?	a)	13	17,10	8	16,00
	b)	31	40,80	22	44,00
	c)	32	42,10	20	40,00
Pokud zazní signál pro všeobecnou výstrahu, naši povinností je:	a)	42	55,26	31	62,00
	b)	6	7,90	1	2,00
	c)	28	36,84	18	36,00
Jako učitel/učitelka ve škole se setkám s informacemi ohledně postupů	a)	7	9,21	8	16,00
	b)	8	10,53	4	8,00

chování při mimořádné události v jakém dokumentu školy?	c)	59	77,63	36	72,00
	d)	2	2,63	2	4,00

N – celkový počet respondentů; N_h – počet respondentů z humanitních oborů; N_{zp} – počet studentů ze zdravotních a přírodovědných oborů; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají správnou odpověď

Pokud se podíváme na frekvenci správných odpovědí dle studijního oboru (viz Tabulka 11), lze si všimnout, že v položkách 1, 2 a 4 není zaznamenán žádný výrazný rozdíl. Pouze, ve třetí položce studenti zdravotních a přírodovědných oborů dosáhli vyššího podílu správných odpovědí (62 %) než studenti humanitních oborů (55 %). Tento rozdíl však není natolik markantní, aby naznačoval nějaký zásadní rozdíl mezi obory.

6.3 Otázky k aktivnímu útočníkovi

V této a následujících třech podkapitolách (viz podkapitoly 6.4, 6.5 a 6.6) budeme postupovat stejně jako v předchozích dvou. Nejprve provedeme vyhodnocení frekvence odpovědí z celkového výzkumného souboru a poté se zaměříme na rozdíly ve frekvenci odpovědí v závislosti na třech stanovených kritériích: středoškolském vzdělání, stupni vysokoškolského studia a studijním oboru.

Tabulka 12. Celkový počet odpovědí – aktivní útočník

N = 126			
položka v dotazníku	odpověď	celkový počet odpovědí	
		četnost	%
<i>Zajímal/a ses někdy o problematiku či otázky související s aktivním střelcem?</i>	určitě ano	23	18,25
	spíše ano	44	34,92
	nevybavuji si	38	30,16
	ne	21	16,67
<i>Myslíš si, že bys poznal/a potencionálního ozbrojeného útočníka?</i>	určitě ano	0	0
	spíše ano	20	15,87
	nejsem si jistý	43	34,13
	spíše ne	61	48,41
	určitě ne	2	1,59
<i>Kdybys na fakultě potkal/a nebo viděl/a osobu, která se chová podivně, rozpačitě, zmateně a vystresované, neustále by se rozhlížela kolem sebe, kontrolovala by vchod do budovy apod. Jak bys reagoval/a?</i>	a)	74	58,72
	b)	5	3,97
	c)	10	7,94
	d)	32	25,40
	e)	5	3,97
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by na tebe někdo útočil střelnou zbraní?</i>	určitě ano	3	2,39
	spíše ano	20	15,87
	nedovedu posoudit	63	50,00

	spíše ne	25	19,84
	určitě ne	15	11,90
<i>Myslíš si, že bys v případě útoku reagoval/a některým z níže uvedených způsobů?</i>	a)	9	7,14
	b)	31	24,60
	c)	46	36,52
	d)	14	11,11
	e)	0	0
	f)	26	20,63
<i>Kdybys slyšel/a střelné rány na fakultě, jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti*	četnost	%
	a)	78	61,90
	b)	88	69,84
	c)	118	93,65
	d)	11	8,73
	e)	10	7,94
	f)	106	84,13
	g)	9	7,14
	h)	64	50,79
i)	66	52,38	

*N – celkový počet respondentů; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají vhodnou odpověď*

Z Tabulky 12 je patrné, že zhruba 53 % studentů projevilo zájem o problematiku aktivního střelce (buď určitě ano, nebo spíše ano). Přibližně 17 % respondentů uvedlo, že se o tuto problematiku nikdy nezajímalo, zatímco 30 % si neuvědomuje, že by se někdy zajímalo o toto téma.

Pokud jde o schopnost rozpoznat potenciálního ozbrojeného útočníka, pouze 16 % studentů se vyjádřilo, že by pravděpodobně takového útočníka rozpoznali. Polovina zkoumaných studentů uvádí, že by ho nejspíše nepoznala, zatímco zhruba 34 % respondentů uvedlo, že si nejsou jisti, zda by ho vůbec byli schopni identifikovat.

Pokud by se v areálu fakulty objevila osoba s podezřelým chováním (jak je popsáno ve třetí položce této sekce dotazníku), téměř 60 % studentů by informovalo někoho z akademického nebo jiného personálu fakulty. Dalších 25 % by podezřelého sledovalo, aniž by podniklo jakékoli kroky k nahlášení nebo zásahu. Překvapivě jen 4 % studentů by kontaktovalo Policii ČR. Stejný počet studentů by žádal dotyčného o identifikaci a 8 % studentů by nečinilo nic.

Přibližně polovina dotazovaných studentů uvedla, že nedokáže odhadnout, jak by reagovali v situaci, kdy by na ně někdo zaútočil střelnou zbraní. Zhruba 32 % studentů jasně vyjádřilo, že by nevěděli, co by dělali, zatímco 17 % studentů uvedlo, že by vědělo, jak postupovat (z toho 2 % byla přesvědčena, že by určitě věděli jak postupovat).

V páté položce této sekce jsme se zeptali studentů, jak by pravděpodobně reagovali v případě útoku ozbrojeného útočnicka. Nejvíce studentů (cca 37 %) odpovědělo, že by se snažilo uprchnout z místa útoku. Další skupina (cca 25 %) by hledala úkryt nebo by se v případě nutnosti bránila (11 %). Žádný ze studentů nevyjádřil úmysl konfrontovat útočnicka za každou cenu. Asi 7 % studentů přiznalo, že by byli ochromeni a nebyli by schopni žádné reakce, a 21 % uvedlo, že by nedokázalo posoudit, jak by reagovali.

V poslední položce týkající se aktivního střelce měli studenti příležitost vybrat, jak by jednali v případě, že by uslyšeli střelbu na fakultě (mohli vybrat více možností). Mezi vhodné možnosti patřilo zhasnout světla ve třídě, uzamknout dveře do třídy, zabarikádovat se, v případě, že útočnick vnikne do třídy, kolektivně na něj zaútočit, kontaktovat policii či tísňovou linku, vypnout zvuky mobilních telefonů a vypnout veškerou techniku v místnosti. U většiny těchto vhodných opatření bylo odpovědi alespoň nad 50 %. Drtivá většina studentů (až 93 %) uvedla, že by se zabarikádovala. Naopak, pouze 11 studentů (necelých 9 %) by kolektivně bojovalo, což je nejučinnější obranná strategie v případě nutnosti konfrontace s útočnickem. Velká část studentů (až 51 %) se přiklání k snaze zachránit a dovést co nejvíce lidí ven, pokud by únik byl bezpečný. Důležité je však upozornit, že se jedná o útok na fakultě, kde by se jedinec primárně měl zaměřit na vlastní bezpečí, nikoli na zachraňování ostatních (což je v souladu se zásadami pro takové situace). Nejméně vhodné možnosti (křik a prosba útočnicka o zastavení střelby) vybralo méně než 10 % studentů.

Tabulka 13. Četnost odpovědi – aktivní útočnick (dle středoškolského vzdělání)

N = 126, N _g = 67, N _s = 59					
položka v dotazníku	odpověď	gymnázium		SOŠ + SOU	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a ses někdy o problematiku či otázky související s aktivním střelcem?</i>	určitě ano	8	11,94	15	25,42
	spíše ano	29	43,28	15	25,42
	nevybavuji si	25	37,31	13	22,03
	ne	5	7,46	16	27,19
<i>Myslíš si, že bys poznal/a potencialního ozbrojeného útočnicka?</i>	určitě ano	0	0	0	0
	spíše ano	12	17,91	8	13,56
	nejsem si jistý	28	41,79	15	25,42
	spíše ne	26	38,81	35	59,32
	určitě ne	1	1,49	1	1,69
<i>Kdybys na fakultě potkal/a nebo viděl/a osobu, která se chová podivně,</i>	a)	41	61,19	33	55,93
	b)	1	1,49	4	6,78

<i>rozpačitě, zmateně a vystresovaně, neustále by se rozhlížela kolem sebe, kontrolovala by vchod do budovy apod. Jak bys reagoval/a?</i>	c)	6	8,96	4	6,78
	d)	16	23,88	16	27,12
	e)	3	4,48	2	3,39
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by na tebe někdo útočil střelnou zbraní?</i>	určitě ano	2	2,99	1	1,69
	spíše ano	8	11,94	12	20,34
	nedovedu posoudit	32	47,76	31	52,54
	spíše ne	17	25,37	8	13,56
	určitě ne	8	11,94	7	11,86
<i>Myslíš si, že bys v případě útoku reagoval/a některým z níže uvedených způsobů?</i>	a)	3	4,48	6	10,17
	b)	21	31,34	10	16,95
	c)	25	37,31	21	35,59
	d)	7	10,45	7	11,86
	e)	0	0	0	0
	f)	11	16,42	15	25,42
<i>Kdybys slyšel/a střelné rány na fakultě, jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti*	četnost	%	četnost	%
	a)	44	65,67	34	57,63
	b)	46	68,66	42	71,19
	c)	63	94,02	55	93,22
	d)	7	10,45	4	6,78
	e)	4	5,97	6	10,17
	f)	61	91,04	45	76,27
	g)	4	5,97	5	8,47
	h)	37	55,22	27	45,76
i)	35	52,24	31	52,54	

N – celkový počet respondentů; *N_g* – počet respondentů s gymnaziálním vzděláním; *N_s* – počet studentů se střední odbornou školou a středním odborným učilištěm; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají vhodnou odpověď

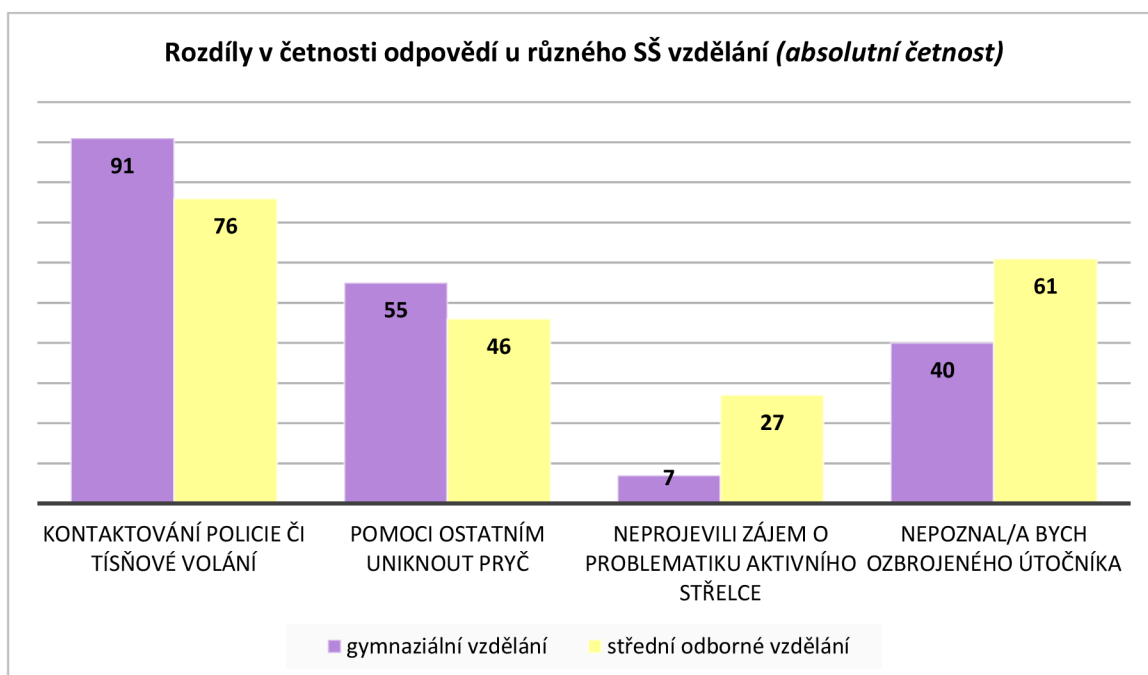
V Tabulce 13 jsme analyzovali četnost odpovědí v závislosti na středoškolském vzdělání respondentů. V první položce je nejvýraznější rozdíl v tom, že až 27 % studentů se středním odborným vzděláním nikdy neprojevovalo zájem o problematiku aktivního střelce, zatímco u studentů s gymnaziálním vzděláním tento podíl činil pouhých 7 %.

Dalším významným a zajímavým rozdílem je skutečnost, že až 61 % studentů se středním odborným vzděláním uvedlo, že by pravděpodobně nepoznalo potenciálního ozbrojeného útočníka, zatímco tuto skutečnost uvedlo pouze 40 % studentů s gymnaziálním vzděláním. Pokud by na fakultě byla osoba s podivným chováním, studenti by většinou reagovali stejně, bez ohledu na jejich středoškolské vzdělání.

Dalším zajímavým rozdílem je způsob, jakým by studenti reagovali v případě útoku. Studenti s gymnaziálním vzděláním by se v 21 případech (cca 31 %) snažili najít úkryt,

zatímco tuto možnost zvolilo pouze 17 % studentů se středním odborným vzděláním. Nicméně většina studentů, bez ohledu na vzdělání, preferovala možnost úniku (oba typy odpovědí shodně nad 35 %).

Kdyby studenti slyšeli střelbu na fakultě, jsou pozoruhodné následující závěry. Až 91 % studentů s gymnaziálním vzděláním by volalo policii či tísňovou linku, zatímco pouze 76 % studentů se středním odborným vzděláním by zvolilo tuto možnost. Dále jen 46 % studentů se středním odborným vzděláním by se snažilo pomoci ostatním uniknout, zatímco 55 % studentů s gymnaziálním vzděláním by tuto pomoc ostatním zvolilo. Tyto a další rozdíly dobře znázorňuje Graf 4.

Graf 4. Rozdíly v četnosti odpovědí u různého SŠ vzdělání

Tabulka 14. Četnost odpovědí – aktivní útočník (dle stupně studia)

N = 126, N _{bm} = 62, N _{nv} = 64					
položka v dotazníku	odpověď	Bc. + Mgr.		NMgr. + DS + CŽV	
		četnost	%	četnost	%
Zajímal/a ses někdy o problematiku či otázky související s aktivním střelcem?	určitě ano	10	16,13	13	20,31
	spíše ano	23	37,10	21	32,81
	nevybavuji si	18	29,03	20	31,25
	ne	11	17,74	10	15,63
Myslíš si, že bys poznal/a potencialního ozbrojeného útočníka?	určitě ano	0	0	0	0
	spíše ano	14	22,58	6	9,38

	nejsem si jistý	20	32,26	23	35,94
	spíše ne	26	41,94	35	54,69
	určitě ne	2	3,23	0	0
<i>Kdybys na fakultě potkal/a nebo viděl/a osobu, která se chová podivně, rozpačitě, zmateně a vystresovaně, neustále by se rozhlížela kolem sebe, kontrolovala by vchod do budovy apod. Jak bys reagoval/a?</i>	a)	33	53,23	41	64,06
	b)	4	6,45	1	1,56
	c)	5	8,06	5	7,81
	d)	19	30,65	13	20,31
	e)	1	1,61	4	6,25
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by na tebe někdo útočil střelnou zbraní?</i>	určitě ano	3	4,84	0	0
	spíše ano	8	12,90	12	18,75
	nedovedu posoudit	29	46,77	34	53,13
	spíše ne	12	19,35	13	20,31
	určitě ne	10	16,13	5	7,81
<i>Myslíš si, že bys v případě útoku reagoval/a některým z níže uvedených způsobů?</i>	a)	2	3,23	7	10,94
	b)	16	25,81	15	23,44
	c)	28	45,16	18	28,13
	d)	4	6,45	10	15,63
	e)	0	0	0	0
	f)	12	19,35	14	21,88
<i>Kdybys slyšel/a střelné rány na fakultě, jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti*	četnost	%	četnost	%
	a)	38	61,29	40	62,50
	b)	43	69,35	45	70,31
	c)	58	93,55	60	93,75
	d)	4	6,45	7	10,94
	e)	2	3,23	8	12,50
	f)	53	85,48	53	82,81
	g)	4	6,45	5	7,81
	h)	31	50,00	32	50,00
i)	28	45,16	38	59,38	

N – celkový počet respondentů; *N_{bm}* – počet respondentů z bakalářského a magisterského stupně; *N_{nv}* – počet studentů navazujícího magisterského a doktorského studia a celoživotního vzdělávání; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají vhodnou odpověď

V Tabulce 14 jsou analyzovány rozdíly v četnosti odpovědí v závislosti na studijním stupni vysokoškolského studia. V první položce dotazníku jsou odpovědi relativně vyrovnané, avšak v druhé položce je patrný výraznější rozdíl. Zhruba 23 % studentů bakalářského a pětiletého magisterského studia by dokázalo poznat ozbrojeného útočníka, zatímco v případě studentů navazujících studijních stupňů by to bylo necelých 10 %.

Další zajímavost spočívá v tom, že až 64 % studentů navazujících oborů by v případě setkání s podezřelou osobou na fakultě informovalo o této situaci akademické pracovníky nebo jiné zaměstnance fakulty (tuto možnost by zvolilo 53 % studentů bakalářských a magisterských stupňů studia). Alternativně by ve 20 % případů (zatímco u studentů bakalářských a magisterských stupňů studia by to bylo 31 %) podezřelého sledovali, ale nepodnikli by žádné kroky. Zajímavé rovněž je, že 6 % studentů navazujících programů by vyžadovalo po podezřelém identifikaci, což je více než u studentů bakalářských a magisterských stupňů, kde by to udělalo pouze 1 %.

Reakce na útok by byly u studentů navazujících programů poměrně vyrovnané, přičemž u studentů bakalářského a magisterského stupně studia by se 45 % převážně rozhodlo pro útek.

Při případné střelbě na fakultě by bylo chování většiny studentů poměrně podobné, bez ohledu na stupeň studia. Jediný významnější rozdíl spočíval v tom, že necelých 60 % studentů navazujících stupňů by ztišilo svůj telefon a vypnulo by veškerou techniku v místnosti, zatímco tuto činnost by provedlo pouze 45 % studentů bakalářských a magisterských stupňů.

Tabulka 15. Četnost odpovědi – aktivní útočník (dle studovaného oboru)

N = 126, N _h = 76, N _{zp} = 50					
položka v dotazníku	odpověď	humanitní		zdrav. + přír.	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a ses někdy o problematiku či otázky související s aktivním střelcem?</i>	určitě ano	15	19,74	8	16,00
	spíše ano	27	35,53	17	34,00
	nevybavuji si	21	27,63	17	34,00
	ne	13	17,11	8	16,00
<i>Myslíš si, že bys poznal/a potencionalního ozbrojeného útočníka?</i>	určitě ano	0	0	0	0
	spíše ano	10	13,16	10	20,00
	nejsem si jistý	26	34,21	17	34,00
	spíše ne	38	50,00	23	46,00
	určitě ne	2	2,63	0	0
<i>Kdybys na fakultě potkal/a nebo viděl/a osobu, která se chová podivně, rozpačitě, zmateně a vystresovaně, neustále by se rozhlížela kolem sebe, kontrolovala by vchod do budovy apod. Jak bys reagoval/a?</i>	a)	39	51,32	35	70,00
	b)	5	6,58	0	0
	c)	8	10,53	2	4,00
	d)	21	27,63	11	22,00
	e)	3	3,95	2	4,00

<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by na tebe někdo útočil střelnou zbraní?</i>	určitě ano	3	3,95	0	0
	spíše ano	8	10,53	12	24,00
	nedovedu posoudit	38	50,00	25	50,00
	spíše ne	15	19,74	10	20,00
	určitě ne	12	15,79	3	6,00
<i>Myslíš si, že bys v případě útoku reagoval/a některým z níže uvedených způsobů?</i>	a)	9	11,84	0	0
	b)	16	21,05	15	30,00
	c)	26	34,21	20	40,00
	d)	6	7,89	8	16,00
	e)	0	0	0	0
	f)	19	25,00	7	14,00
<i>Kdybys slyšel/a střelné rány na fakultě, jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti*	četnost	%	četnost	%
	a)	45	59,21	33	66,00
	b)	51	67,11	37	74,00
	c)	72	94,74	46	92,00
	d)	6	7,89	5	10,00
	e)	9	11,84	1	2,00
	f)	63	82,89	43	86,00
	g)	6	7,89	3	6,00
	h)	37	48,68	27	54,00
i)	39	51,32	27	54,00	

N – celkový počet respondentů; *N_h* – počet respondentů z humanitních oborů; *N_{zp}* – počet studentů ze zdravotních a přírodovědných oborů; * tučně zvýrazněné odpovědi znamenají vhodnou odpověď

Poslední tabulka v této podkapitole zkoumá rozdíly v četnosti odpovědí podle studovaného oboru studentů. První výraznější rozdíly se objevují až ve třetí položce. Většina studentů zdravotních a přírodovědných oborů (70 %) by informovala pracovníky fakulty o podezřelé osobě nebo by pouze sledovala podezřelého bez upozornění ostatních (22 %). Studenti humanitních oborů by v 51 % případů informovali pracovníka fakulty, ve 28 % případů by pouze sledovali podezřelého a na rozdíl od studentů zdravotních a přírodovědných oborů by kontaktovali policii. Také je patrné, že studenti humanitních oborů měli větší tendenci nedělat vůbec nic ve srovnání se studenty z druhé skupiny oborů.

V čtvrté položce odpovědělo necelých 16 % studentů humanitních oborů, že by určitě nevěděli, jak by reagovali v případě útoku střelnou zbraní na jejich osobu (u zdravotních a přírodovědných oborů možnost „určitě ne“ zvolilo pouze 6 % studentů).

Pátá otázka přináší zajímavé výsledky týkající se reakcí studentů v případě útoku. Pouze 7 studentů ze zdravotních a přírodovědných oborů uvedlo, že nedokáže odhadnout svou reakci, a žádný z nich nevedl, že by nebyl schopen reakce. Z toho je patrné, že studenti

těchto oborů by se buď snažili uniknout (40 %), ukrýt (30 %) nebo by se v případě nutnosti bránili (16 %). Naopak studenti humanitních oborů nebyli tak sebejistí ve svých reakcích. Celkem 19 studentů z humanitních oborů (25 %) uvedlo, že nedokáže odhadnout svou reakci, a dalších 9 (cca 12 %) by nebylo schopno reagovat v případě útoku. Ti, kteří by byli schopni nějaké reakce, by se převážně rozhodli pro útek (34 %) nebo úkryt (21 %).

Při zaznamenání střelby na fakultě by se chování studentů převážně nelišilo bez ohledu na obor studia. Jediným drobným rozdílem bylo, že pouze jeden student ze skupiny zdravotních a přírodovědných oborů by požádal střelce, aby přestal střílet, zatímco v případě studentů humanitních oborů by to bylo devět studentů z našeho vzorku.

6.4 Otázky k úniku nebezpečných látek

V dotazníku (viz Příloha 8) bylo věnováno celkem pět položek týkajících se problematiky úniku nebezpečných látek do okolí (položky 7, 8, 9, 10 a 11 ve čtvrté sekci). Výsledky odpovědí na tyto položky jsou zobrazeny v následujících tabulkách (viz Tabulky 16, 17, 18 a 19).

Tabulka 16. Celkový počet odpovědí – únik nebezpečných látek

N = 126			
položka v dotazníku	odpověď*	celkový počet odpovědí	
		četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s únikem nebezpečných látek do okolí?</i>	určitě ano	3	2,38
	spíše ano	25	19,84
	nevybavuji si	60	47,62
	ne	38	30,16
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by během výuky na pedagogické fakultě došlo k úniku nebezpečných látek do okolí fakulty?</i>	určitě ano	1	0,79
	spíše ano	28	22,22
	nedovedu posoudit	45	35,71
	spíše ne	41	32,54
	určitě ne	11	8,73
<i>Zaznamenal/a jsi někdy pojem improvizovaná ochrana?</i>	ano	61	48,41
	ne	42	33,33
	nevím	23	18,25
<i>Jak si myslíš, že by byl ohlášen únik nebezpečných látek do okolí (př. únik chloru, čpavku apod.)?</i>	a)	10	7,94
	b)	68	53,97
	c)	45	35,71
	d)	3	2,38

	možnosti**	četnost	%
<i>Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí?</i>	a)	11	8,73
	b)	25	19,84
	c)	24	19,05
	d)	33	26,19
	e)	71	56,35
	f)	72	57,14
	g)	52	41,27
	h)	64	50,79
	i)	49	38,89
	j)	111	88,10

*N – celkový počet respondentů; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď*

V Tabulce 16 je patrné, že téměř 80 % studentů nikdy neprojeví zájem o problematiku úniku nebezpečných látek, nebo si nevzpomíná, že by se tímto tématem nějak zabývali. Tento fakt se také odráží v tom, že až 77 % studentů by nebylo schopno odhadnout, jak by reagovali v případě úniku nebezpečných látek.

S únikem nebezpečných látek do okolí úzce souvisí pojem improvizovaná ochrana. Nicméně tento pojem je znám pouze 48 % studentů z našeho vzorku. Zbývajících necelých 52 % uvedlo, že tento pojem nezná nebo o něm nemá žádné povědomí.

Ve čtvrté položce byla respondentům položena otázka, jak by byl únik nebezpečných látek do okolí oznámen. Překvapivě 64 % studentů poskytlo nesprávnou odpověď. Až 54 % studentů mylně uvádělo, že by únik nebezpečných látek byl oznámen složkami IZS. Pouze 45 studentů ze vzorku (cca 36 %) zvolilo správnou možnost, a to sirény.

V poslední části otázek týkajících se úniku nebezpečných látek jsme se respondentů ptali, jak by jednali v situaci náhlého úniku takovýchto látek v jejich okolí (měli možnost vybrat více odpovědí, přičemž 6 z 10 bylo vhodných pro danou situaci). Mezi nejvhodnější možnosti patřily: hledání bezpečného místa ve vyšších patrech budovy, utěsnění místnosti, zachování klidu, sledování informací v médiích, omezení fyzické námahy a příprava improvizovaného ochranného obleku.

Studenti z našeho vzorku nejčastěji zvolili možnost přípravy improvizovaného ochranného obleku (88 %), utěsnění místnosti (56 %) a sledování informací v médiích (51 %). Telefonování na tísňovou linku se během úniku nebezpečných látek nedoporučuje, protože by mohlo dojít k zahlcení linky, avšak tuto možnost zvolilo až 57 % dotazovaných studentů. Bylo také překvapující, že hledání bezpečného místa ve vyšších patrech budovy

by zvolilo pouhých 19 % dotazovaných studentů. Asi 20 % studentů by hledalo úkryt v nižších patrech budovy a 26 % studentů by se dokonce pokusilo o útěk ven z budovy.

Tabulka 17. Četnost odpovědi – únik nebezpečných látek (dle středoškolského vzdělání)

N = 126, N _g = 67, N _s = 59					
položka v dotazníku	odpověď**	gymnázium		SOŠ + SOU	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s únikem nebezpečných látek do okolí?</i>	určitě ano	2	2,99	1	1,69
	spíše ano	16	23,88	9	15,25
	nevybavuji si	30	44,78	30	50,85
	ne	19	28,36	19	32,20
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by během výuky na pedagogické fakultě došlo k úniku nebezpečných látek do okolí fakulty?</i>	určitě ano	1	1,49	0	0
	spíše ano	16	23,88	12	20,34
	nedovedu posoudit	25	37,31	20	33,90
	spíše ne	20	29,85	21	35,59
	určitě ne	5	7,46	6	10,17
<i>Zaznamenal/a jsi někdy pojem improvizovaná ochrana?</i>	ano	34	50,75	27	45,76
	ne	21	31,34	21	35,59
	nevím	12	17,91	11	18,64
<i>Jak si myslíš, že by byl ohlášen únik nebezpečných látek do okolí (př. únik chloru, čpavku apod.)?</i>	a)	4	5,97	6	10,17
	b)	33	49,25	35	59,32
	c)	28	41,79	17	28,81
	d)	2	2,99	1	1,69
<i>Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	4	5,97	7	11,86
	b)	12	17,91	13	22,03
	c)	15	22,39	9	15,25
	d)	16	23,88	17	28,81
	e)	38	56,72	33	55,93
	f)	40	59,70	32	54,24
	g)	30	44,78	22	37,29
	h)	38	56,72	26	44,07
	i)	27	40,30	22	37,29
j)	60	89,55	51	86,44	

N – celkový počet respondentů; N_g – počet respondentů s gymnaziálním vzděláním; N_s – počet studentů se střední odbornou školou a středním odborným učilištěm; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď

V Tabulce 17 zkoumáme četnost odpovědí na stejné otázky, s tím rozdílem, že analyzujeme rozdíly napříč úrovněmi středoškolského vzdělání respondentů. Zajímavé je,

že o problematiku úniku nebezpečných látek do okolí se zajímalo o něco více studentů s gymnaziálním vzděláním (ca 27 %) než studentů se středoškolským odborným vzděláním (ca 17 %).

Další významný rozdíl se projevil v povědomí o tom, jak by měl být únik nebezpečných látek ohlášen. Správnou odpověď zvolilo necelých 42 % studentů s gymnaziálním vzděláním, zatímco u druhé skupiny studentů to bylo pouze 29 %.

V páté položce se při správných možnostech většinou vyskytovala shoda, ale u tří možností byl zaznamenán větší rozptyl. Hledání bezpečného místa ve vyšších patrech budovy by zvolilo až 22 % studentů s gymnaziálním vzděláním, zatímco stejnou volbu učinilo pouze 15 % dotázaných studentů se středoškolským odborným vzděláním. Další rozdíly byly zaznamenány v tom, že přibližně 48 % studentů s gymnaziálním vzděláním by se snažilo zachovat klid, zatímco ve druhé skupině dotázaných studentů by klid udrželo 37 % studentů. Největší rozdíl byl ve sledování informací v médiích, kdy tuto aktivitu by vykonalo zhruba 57 % dotázaných studentů s gymnaziálním vzděláním a pouze 44 % z druhé skupiny studentů. Obě skupiny však udělaly stejnou chybu v telefonování na tísňovou linku, kdy tuto možnost zvolilo přes 50 % dotázaných studentů v obou skupinách.

Tabulka 18. Četnost odpovědi – únik nebezpečných látek (dle stupně studia)

N = 126, N _{bm} = 62, N _{nv} = 64					
položka v dotazníku	odpověď*	Bc. + Mgr.		NMgr. + DS + ČŽV	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s únikem nebezpečných látek do okolí?</i>	určitě ano	2	3,23	1	1,56
	spíše ano	17	27,42	8	12,50
	nevybavuji si	22	35,48	38	59,38
	ne	21	33,87	17	26,56
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by během výuky na pedagogické fakultě došlo k úniku nebezpečných látek do okolí fakulty?</i>	určitě ano	0	0	1	1,56
	spíše ano	14	22,58	14	21,88
	nedovedu posoudit	17	27,42	28	43,75
	spíše ne	26	41,94	15	23,44
	určitě ne	5	8,06	6	9,38
<i>Zaznamenal/a jsi někdy pojem improvizovaná ochrana?</i>	ano	32	51,61	29	45,31
	ne	20	32,26	22	34,38
	nevím	10	16,13	13	20,31
	a)	6	9,68	4	6,25
	b)	32	51,61	36	56,25

<i>Jak si myslíš, že by byl ohlášen únik nebezpečných látek do okolí (př. únik chloru, čpavku apod.)?</i>	c)	23	37,10	22	34,38
	d)	1	1,61	2	3,13
<i>Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	7	11,29	4	6,25
	b)	13	20,97	12	18,75
	c)	8	12,90	16	25,00
	d)	17	27,42	16	25,00
	e)	35	56,45	36	56,25
	f)	41	66,13	31	48,44
	g)	24	38,71	28	43,75
	h)	30	48,39	34	53,13
	i)	19	30,65	30	46,88
	j)	54	87,10	57	89,06

*N – celkový počet respondentů; N_{bm} – počet respondentů z bakalářského a magisterského stupně; N_{nv} – počet studentů navazujícího magisterského a doktorského studia a celoživotního vzdělávání; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď*

V Tabulce 18 jsou zaznamenány rozdíly v četnosti odpovědí podle stupně vysokoškolského studia respondentů. Hned v první položce nabízí tento pohled zajímavé poznatky, neboť o problematiku projevil zájem přibližně 30 % dotázaných studentů bakalářských a pětiletých magisterských oborů, zatímco u studentů navazujících oborů tento zájem vyjádřilo pouze 14 %.

I přes zvýšený zájem studentů bakalářských a magisterských programů o tuto problematiku vyjádřilo 50 % z nich názor, že by nedokázali odhadnout svou reakci v případě této události. V případě studentů navazujících programů tento explicitní názor vyjádřilo pouze zhruba 33 %. Dalších 44 % uvedlo, že není schopno posoudit svou reakci.

V dalších dvou položkách se neprojevil výraznější rozdíl v četnosti odpovědí, avšak v poslední páté položce jsme zaznamenali několik odlišností. Například 25 % studentů navazujících programů by hledalo útočiště ve vyšších patrech budovy, zatímco pouze necelých 13 % studentů bakalářských a magisterských programů by volilo tuto možnost. Dále jsme si všimli, že 66 % dotázaných studentů bakalářských a magisterských programů by volalo na tísňovou linku, zatímco pouze 48 % studentů navazujících programů by učinilo totéž. Poslední výraznější odlišnost jsme rovněž zaznamenali v tom, že necelých 47 % studentů navazujících programů by omezilo fyzickou námahu, zatímco u dotázaných studentů bakalářských a magisterských programů by tak učinilo pouze 31 %.

Tabulka 19. Četnost odpovědi – únik nebezpečných látek (dle studovaného oboru)

N = 126, N _h = 76, N _{zp} = 50					
položka v dotazníku	odpověď*	humanitní		zdrav. + přír.	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s únikem nebezpečných látek do okolí?</i>	určitě ano	2	2,63	1	2,00
	spíše ano	14	18,42	11	22,00
	nevybavuji si	34	44,74	26	52,00
	ne	26	34,21	12	24,00
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by během výuky na pedagogické fakultě došlo k úniku nebezpečných látek do okolí fakulty?</i>	určitě ano	1	1,32	0	0
	spíše ano	18	23,68	10	20,00
	nedovedu posoudit	24	31,58	21	42,00
	spíše ne	24	31,58	17	34,00
	určitě ne	9	11,84	2	4,00
<i>Zaznamenal/a jsi někdy pojem improvizovaná ochrana?</i>	ano	34	44,74	27	54,00
	ne	31	40,79	11	22,00
	nevím	11	14,47	12	24,00
<i>Jak si myslíš, že by byl ohlášen únik nebezpečných látek do okolí (př. únik chloru, čpavku apod.)?</i>	a)	6	7,89	4	8,00
	b)	39	51,32	29	58,00
	c)	29	38,16	16	32,00
	d)	2	2,63	1	2,00
<i>Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	7	9,21	4	8,00
	b)	11	14,47	14	28,00
	c)	13	17,11	11	22,00
	d)	22	28,95	11	22,00
	e)	41	53,95	30	60,00
	f)	39	51,32	33	66,00
	g)	28	36,84	24	48,00
	h)	41	53,95	23	46,00
	i)	27	35,53	22	44,00
	j)	68	89,47	43	86,00

N – celkový počet respondentů; N_h – počet respondentů z humanitních oborů; N_{zp} – počet studentů ze zdravotnědných a přírodovědných oborů; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď

Poslední tabulka této podkapitoly (Tabulka 19) ukazuje rozdíly v četnosti odpovědi v závislosti na studovaném oboru dotazovaných studentů. Zájem o problematiku úniku nebezpečných látek nevykazoval žádný patrný rozdíl ani v jedné skupině studijních oborů.

První výraznější rozdíl jsme identifikovali ve třetí položce, kde se 54 % studentů zdravotních a přírodovědných oborů vyjádřilo, že se setkala s pojmem "improvizovaná ochrana" (u studentů humanitních oborů to bylo o zhruba 10 % méně). Naopak 41 % dotázaných studentů humanitních oborů uvedlo, že se s tímto pojmem nikdy neseťkalo (na rozdíl od druhé skupiny studentů, kde to bylo pouze 22 %).

Pokud jde o reakci na únik nebezpečných látek do okolí, studenti zdravotních a přírodovědných oborů obvykle vykazovali vyšší relativní četnost vhodných odpovědí než studenti humanitních oborů. Obě skupiny také shodně (nad 50 %) zvolily možnost telefonování na tísňovou linku, což není v této situaci optimální volbou.

6.5 Otázky k povodním

V dotazníku, uvedeném v Příloze 8, bylo věnováno povodním celkem 5 položek ve čtvrté sekci (12, 13, 14, 15 a 16), z nichž jedna obsahovala podotázku. Výsledky této podotázky jsou graficky znázorněny v Grafech 5 a 6. Všechny výsledky těchto pěti položek jsou prezentovány v této podkapitole pomocí tabulek (viz Tabulky 20, 21, 22 a 23). Postup vyhodnocování je podobný jako v předchozích podkapitolách.

Tabulka 20. Celkový počet odpovědí – povodně

N = 126			
položka v dotazníku	odpověď*	celkový počet odpovědí	
		četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s povodněmi?</i>	určitě ano	21	16,67
	spíše ano	55	43,65
	nevybavuji si	29	23,02
	ne	21	16,67
<i>Představ si, že jsi učitel/učitelka na základní škole, venku je poměrně silný déšť a vítr. V blízkosti školy, kde zrovna učíš, se vyskytuje přehrada nebo hráz a v důsledku silné bouře dojde k protržení, kvůli kterému nyní hrozí povodeň. Domníváš se, že bys dokázal/a odhadnout, jak reagovat ve výše uvedené situaci?</i>	určitě ano	1	0,79
	spíše ano	55	43,65
	nedovedu posoudit	43	34,13
	spíše ne	21	16,67
	určitě ne	6	4,76
<i>Kdyby hrozila povodeň během výuky na základní škole, kde bys učil/a a dalo by se evakuovat ze školy, kdo myslíš, že bude mít <u>první</u> informace o povodni?</i>	a)	88	69,84
	b)	3	2,38
	c)	0	0
	d)	5	3,97
	e)	30	23,81
	ano	50	39,68

<i>Považuješ za vhodné, aby při vyhlášení evakuace školy prostřednictvím školního rozhlasu byla vyhlášena i příčina evakuace – aby byla oznámena kompletní pravda?</i>	ne	39	30,95
	nevím	37	29,37
<i>Může nastat situace, kdy dojde k protržení hráze či přehrady a zatopení části obce/města, kde je škola. Zaplavení bude tak rychlé, že se nestihneš evakuovat se svými žáky ze školy. Jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%
	a)	0	0
	b)	115	91,27
	c)	1	0,79
	d)	114	90,48
	e)	101	80,16
	f)	3	2,38
	g)	85	67,46

*N – celkový počet respondentů; * tučně zvýrazněné možnosti znamenají správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď*

Pohled do Tabulky 20 nám prozrazuje, že až 60 % dotázaných studentů z našeho vzorku se někdy zajímalo o problematiku povodní. Pouze necelých 17 % studentů vyjádřilo nezájem o tento problém, zatímco 23 % respondentů uvedlo, že si nepamatuje, že by se někdy zajímali o povodně.

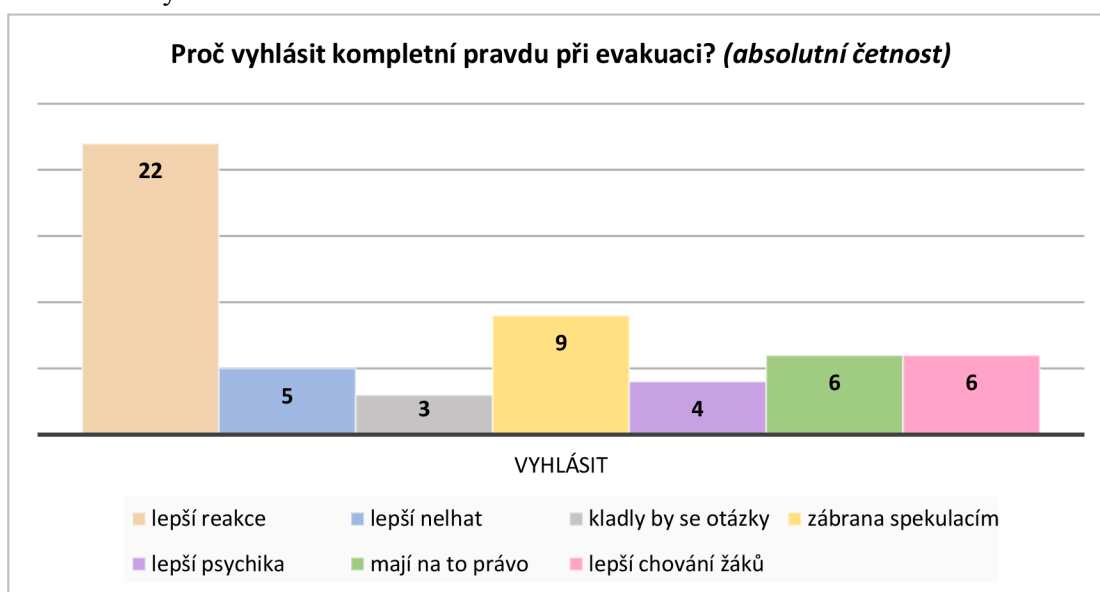
V případě hrozící povodně uvedlo přibližně 44 % dotazovaných studentů, že by vědělo, jak přibližně reagovat v této situaci. Zhruba 22 % respondentů uvedlo, že by nevědělo, jak postupovat v takové situaci, a zbývajících 34 % tvrdí, že nedokáží posoudit, jak by reagovali.

Ve třetí položce jsme se dotazovali studentů na to, kdo by měl v případě vzniku povodně během výuky první informace. Jako první by měl informace ředitel školy. Tuto správnou možnost zvolilo téměř 70 % dotazovaných studentů. Druhou nejčastější odpovědí, kterou udávalo přibližně 24 % dotazovaných, byla možnost "nikdo". Tito studenti se domnívají, že by v případě povodně nebyl nikdo informován a že by v takovém případě do školy dorazili záchranné složky. Tato domněnka však není správná. Ostatní možnosti byly zvoleny pouze minimálně (například možnost třídního učitele nezvolil nikdo z dotazovaných).

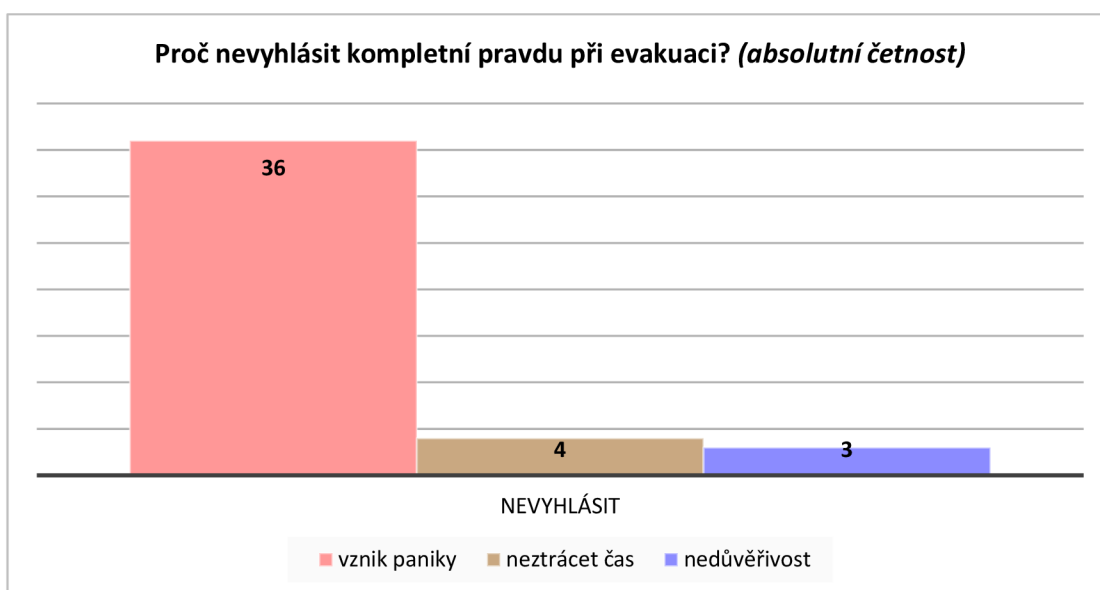
Ve čtvrté otázce jsme se studentů ptali, zda by měla být během vyhlášení evakuace školy v rozhlase sdělena úplná pravda, která poskytuje kompletní informace o situaci, a kterou slyší jak učitelé, tak i žáci. Až 40 % dotázaných studentů se domnívá, že by měla být oznámena úplná pravda. Naopak 31 % respondentů si myslí, že úplná pravda by neměla být zveřejněna. Zbývajících 29 % studentů uvedlo, že neví, zda by měla být tato pravda sdělena. Tato otázka obsahovala také podotázku, jejíž odpovědi jsou graficky zobrazeny v Grafech 5 a 6.

V poslední položce jsme se respondentů ptali, jak by jako učitelé postupovali v případě, že evakuace ze školy během povodně není možná. Jako nejvhodnější se jevíly následující možnosti: snaha ochránit a uklidnit žáky a zachovat klid, přemístění do vyšších pater budovy, kontaktování tísňové linky nebo IZS a vytvoření signálu pro záchranu uvíznutých osob.

Dotazovaní studenti nejčastěji zvolili možnost ochránit žáky a zachovat klid a přesun do vyšších pater školy (obě možnosti volilo přes 90 % studentů). Méně studentů se rozhodlo pro kontaktování tísňové linky nebo IZS (okolo 80 %), a pouze 67 % studentů by zvolilo možnost vytvoření signálu upozorňujícího na uvíznuté osoby. Ostatní možnosti nezvolila ani 3 % dotazovaných.

Graf 6. Proč vyhlásit kompletní pravdu při evakuaci?

Graf 5. Proč nevyhlásit kompletní pravdu při evakuaci?

Graf 5 ukazuje, že dotazovaní studenti, kteří zastávají názor, že by měla být oznámena kompletní pravda při evakuaci, nejčastěji zdůrazňovali nutnost vědět, před čím se utíká (22), což podle nich zlepší reakce jak učitelů, tak žáků. Druhým nejčastějším argumentem bylo, že zveřejněním pravdy se předejde spekulacím a komplikacím (9). Další argumenty studentů zahrnovaly: právo všech na pravdu (6); přesvědčení, že žáci by situaci brali vážněji a lépe by se chovali (6); vědomí, že pravdu by stejně zjistili, takže lhaní by nemělo smysl (5); zlepšení psychické pohody a snížení stresu (4); a minimalizaci dotazování (3).

Na Grafu 6 lze pozorovat odpovědi respondentů, kteří by upřednostnili neoznámení kompletní pravdy. V této situaci převažoval názor, že by se tím zabránilo zbytečné panice (36). V menším počtu případů se objevily i další argumenty, jako jsou nutnost ušetřit čas (4) a nedůvěra v pravdivost vyhlášené zprávy (3).

Tabulka 21. Četnost odpovědí – povodně (dle středoškolského vzdělání)

N = 126, N _g = 67, N _s = 59					
položka v dotazníku	odpověď**	gymnázium		SOŠ + SOU	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s povodněmi?</i>	určitě ano	11	16,42	10	16,95
	spíše ano	31	46,27	24	40,68
	nevybavuji si	17	25,37	12	20,34
	ne	8	11,94	13	22,03
<i>Představ si, že jsi učitel/učitelka na základní škole, venku je poměrně silný déšť a vítr. V blízkosti školy, kde zrovna učíš, se vyskytuje přehrada nebo hráz a v důsledku silné bouře dojde k protržení, kvůli kterému nyní hrozí povodeň. Domníváš se, že bys dokázal/a odhadnout, jak reagovat ve výše uvedené situaci?</i>	určitě ano	0	0	1	1,69
	spíše ano	31	46,27	24	40,68
	nedovedu posoudit	21	31,34	22	37,29
	spíše ne	11	16,42	10	16,95
	určitě ne	4	5,97	2	3,39
<i>Kdyby hrozila povodeň během výuky na základní škole, kde bys učil/a a dalo by se evakuovat ze školy, kdo myslíš, že bude mít <u>první</u> informace o povodni?</i>	a)	47	70,15	41	69,49
	b)	2	2,99	1	1,69
	c)	0	0	0	0
	d)	4	5,97	1	1,69
	e)	14	20,90	16	27,12
<i>Považuješ za vhodné, aby při vyhlásování evakuace školy prostřednictvím školního</i>	ano	34	50,75	16	27,12
	ne	18	26,87	21	35,59

<i>rozhlasu byla vyhlášena i příčina evakuace – aby byla oznámena <u>kompletní pravda</u>?</i>	nevím	15	22,39	22	37,29
<i>Může nastat situace, kdy dojde k protržení hráze či přehrady a zatopení části obce/města, kde je škola. Zaplavení bude tak rychlé, že se nestihneš evakuovat se svými žáky ze školy. Jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	0	0	0	0
	b)	63	94,03	52	88,14
	c)	1	1,49	0	0
	d)	63	94,03	51	86,44
	e)	56	83,58	45	76,27
	f)	1	1,49	2	3,39
g)	46	68,66	39	66,10	

*N – celkový počet respondentů; N_g – počet respondentů s gymnaziálním vzděláním; N_s – počet studentů se střední odbornou školou a středním odborným učilištěm; * tučně zvýrazněné možnosti znamenají správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď*

V Tabulce 21 je představeno srovnání četnosti odpovědí v závislosti na středoškolském vzdělání respondentů. Zájem o problematiku povodní projevil o něco více studentů s gymnaziálním vzděláním (cca 63 %) než studenti se středním odborným vzděláním (58 %).

Zajímavým zjištěním je, že studenti s gymnaziálním vzděláním by spíše preferovali oznámit kompletní pravdu při evakuaci (až 51 %), zatímco u studentů druhé skupiny toto preferovalo jen 27 %. Naopak, druhá skupina studentů se více klonila k možnosti neoznamovat kompletní pravdu (až 36 %), zatímco u studentů s gymnáziem by toto zvolilo pouze 27 %.

V páté položce jsme zaznamenali, že četnost vhodných odpovědí byla v obou skupinách studentů alespoň nad 60 %. Z tohoto důvodu není v této položce žádný významný rozdíl, který by naznačoval rozdílnou informovanost o chování při povodních v závislosti na středoškolském vzdělání respondentů.

Tabulka 22. Četnost odpovědí – povodně (dle stupně studia)

N = 126, N _{bm} = 62, N _{nv} = 64					
položka v dotazníku	odpověď*	Bc. + Mgr.		NMgr. + DS + CŽV	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s povodněmi?</i>	určitě ano	7	11,29	14	21,88
	spíše ano	27	43,55	28	43,75
	nevybavuji si	14	22,58	15	23,44
	ne	14	22,58	7	10,94
	určitě ano	0	0	1	1,56

<i>Představ si, že jsi učitel/učitelka na základní škole, venku je poměrně silný déšť a vítr. V blízkosti školy, kde zrovna učíš, se vyskytuje přehrada nebo hráz a v důsledku silné bouře dojde k protržení, kvůli kterému nyní hrozí povodeň. Domníváš se, že bys dokázal/a odhadnout, jak reagovat ve výše uvedené situaci?</i>	spíše ano	26	41,94	29	45,31
	nedovedu posoudit	22	35,48	21	32,81
	spíše ne	10	16,13	11	17,19
	určitě ne	4	6,45	2	3,13
<i>Kdyby hrozila povodeň během výuky na základní škole, kde bys učil/a a dalo by se evakuovat ze školy, kdo myslíš, že bude mít <u>první</u> informace o povodni?</i>	a)	46	74,19	42	65,63
	b)	1	1,61	2	3,13
	c)	0	0	0	0
	d)	3	4,84	2	3,13
	e)	12	19,35	18	28,13
<i>Považuješ za vhodné, aby při vyhlášení evakuace školy prostřednictvím školního rozhlasu byla vyhlášena i příčina evakuace – aby byla oznámena <u>kompletní</u> pravda?</i>	ano	30	48,39	20	31,25
	ne	17	27,42	22	34,38
	nevím	15	24,19	22	34,38
<i>Může nastat situace, kdy dojde k protržení hráze či přehrady a zatopení části obce/města, kde je škola. Zaplavení bude tak rychlé, že se nestihneš evakuovat se svými žáky ze školy. Jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	0	0	0	0
	b)	56	90,32	59	92,19
	c)	0	0	1	1,56
	d)	55	88,71	59	92,19
	e)	48	77,42	53	82,81
	f)	2	3,23	1	1,56
g)	38	61,29	47	73,44	

*N – celkový počet respondentů; N_{bm} – počet respondentů z bakalářského a magisterského stupně; N_{nv} – počet studentů navazujícího magisterského a doktorského studia a celoživotního vzdělávání; * tučně zvýrazněné možnosti znamenají správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď*

Z Tabulky 22 vyplývá, že z dotazovaných se o problematiku povodní více zajímali studenti navazujících oborů (cca 66 %) než studenti bakalářských a magisterských oborů (necelých 55 %). Též je zajímavé, že až 23 % studentů bakalářských a magisterských oborů uvedlo, že se o povodně nikdy nezajímalo, zatímco u druhé skupiny studentů tento podíl činil pouze necelých 11 %.

Ve druhé a třetí položce nebyly zaznamenány žádné výrazné rozdíly mezi skupinami studentů, nicméně ve čtvrté položce ano. Když byla položena otázka ohledně oznamování kompletní pravdy při evakuaci, odpovědělo ano až 48 % studentů bakalářských a magisterských oborů, zatímco ve druhé skupině to bylo pouze 31 %. Studenti navazujících oborů byli spíše nakloněni k tomu, aby se kompletní pravda při evakuaci neoznamovala.

Pokud by se respondenti ocitli jako učitelé uvězněni se žáky ve škole během povodně, 73 % studentů navazujících oborů by se snažilo vytvořit signál o uvíznutí osob v budově pro IZS, zatímco u studentů druhé skupiny by takový signál vytvořilo pouze 61 % dotazovaných. V ostatních možnostech byly obě skupiny relativně vyrovnané a nebyl zaznamenán žádný významnější rozdíl v četnosti odpovědí.

Tabulka 23. Četnost odpovědí – povodně (dle studovaného oboru)

N = 126, N _h = 76, N _{zp} = 50					
položka v dotazníku	odpověď*	humanitní		zdrav. + přír.	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s povodněmi?</i>	určitě ano	8	10,53	13	26,00
	spíše ano	32	42,11	23	46,00
	nevybavuji si	19	25,00	10	20,00
	ne	17	22,37	4	8,00
<i>Představ si, že jsi učitel/učitelka na základní škole, venku je poměrně silný déšť a vítr. V blízkosti školy, kde zrovna učíš, se vyskytuje přehrada nebo hráz a v důsledku silné bouře dojde k protržení, kvůli kterému nyní hrozí povodeň. Domníváš se, že bys dokázal/a odhadnout, jak reagovat ve výše uvedené situaci?</i>	určitě ano	1	1,32	0	0
	spíše ano	28	36,84	27	54,00
	nedovedu posoudit	25	32,89	18	36,00
	spíše ne	16	21,05	5	10,00
	určitě ne	6	7,89	0	0
<i>Kdyby hrozila povodeň během výuky na základní škole, kde bys učil/a a dalo by se evakuovat ze školy, kdo myslíš, že bude mít <u>první</u> informace o povodni?</i>	a)	53	69,74	35	70,00
	b)	2	2,63	1	2,00
	c)	0	0	0	0
	d)	3	3,95	2	4,00
	e)	18	23,68	12	24,00
<i>Považuješ za vhodné, aby při vyhlášení evakuace školy prostřednictvím školního rozhlasu byla vyhlášena i příčina evakuace – aby byla oznámena <u>kompletní</u> pravda?</i>	ano	31	40,79	19	38,00
	ne	25	32,89	14	28,00
	nevím	20	26,32	17	34,00
<i>Může nastat situace, kdy dojde k protržení hráze či přehrady a zatopení části obce/města, kde je škola. Zaplavení bude tak rychlé, že se nestihneš evakuovat se svými žáky ze školy. Jak by ses zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	0	0	0	0
	b)	70	92,11	45	90,00
	c)	0	0	1	2,00
	d)	70	92,11	44	88,00
	e)	63	82,89	38	76,00
f)	2	2,63	1	2,00	

	g)	48	63,16	37	74,00
--	-----------	-----------	--------------	-----------	--------------

N – celkový počet respondentů; *N_h* – počet respondentů z humanitních oborů; *N_{zp}* – počet studentů ze zdravotních a přírodovědných oborů; * tučně zvýrazněné možnosti znamenají správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď

Poslední tabulka v této podkapitole zkoumá rozdíly v četnosti odpovědí s ohledem na studijní obor dotazovaných respondentů (viz Tabulka 23). Na první pohled je zřejmý rozdíl mezi obory v tom, že studenti zdravotních a přírodovědných oborů projeví vyšší zájem o problematiku povodní (72 %) než studenti humanitních oborů (cca 53 %). Také významnější podíl studentů humanitních oborů (22 %) přiznal, že se o tuto problematiku nikdy nezajímal, zatímco u druhé skupiny byl tento podíl pouhých 8 %.

Až 54 % studentů zdravotních a přírodovědných oborů projevilo schopnost vědět, jak reagovat v případě náhlé povodně. U druhé skupiny dotazovaných studentů by takovou schopnost mělo pouze 38 %. Současně u této skupiny uvedlo až 29 % respondentů, že by nevěděli, jak postupovat, zatímco studenti zdravotních a přírodovědných oborů by v takové situaci nevěděli, co dělat, pouze v 10 % případů.

V položkách tři a čtyři byly odpovědi napříč obory relativně vyrovnané a nebyl zaznamenán žádný výrazný rozdíl v četnosti odpovědí. V páté položce byl však patrný rozdíl pouze u možnosti g), která zahrnovala signalizaci uvíznutých osob v budově při povodni. Signalizaci by až 74 % dotázaných studentů zdravotních a přírodovědných oborů aktivně vytvořilo, zatímco u studentů humanitních oborů by tuto signalizaci vytvořilo pouze 63 %.

6.6 Otázky k požárům

V rámci dotazníku (viz Příloha 8) byly položeny čtyři otázky týkající se problematiky požárů. Pátá otázka (umístěná ve čtvrté sekci dotazníku pod číslem 21) je v této podkapitole zahrnuta, přestože se její obsah týká jak požárů, tak povodní. Tato otázka zkoumala, který signál považují dotazovaní studenti za nejúčinnější v situaci, kdy dojde k uvíznutí osob v budově během mimořádné události. Výsledky těchto pěti otázek jsou prezentovány v tabulkách 24, 25, 26 a 27.

Tabulka 24. Celkový počet odpovědí – požáry

N = 126			
položka v dotazníku	odpověď**	celkový počet odpovědí	
		četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s požáry v budovách?</i>	určitě ano	13	10,32
	spíše ano	59	46,83

	nevybavuji si	38	30,16
	ne	16	12,70
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by došlo během výuky na fakultě k požáru?</i>	určitě ano	3	2,38
	spíše ano	83	65,87
	nedovedu posoudit	27	21,43
	spíše ne	13	10,32
	určitě ne	0	0
<i>Kterou z níže uvedených možností bys považoval/a za nejefektivnější způsob signalizace uvíznutých osob v případě požáru nebo povodně ve třídě nebo jiném prostoru s ohledem na potřeby záchranných složek?</i>	a)	45	35,71
	b)	1	0,79
	c)	2	1,59
	d)	51	40,48
	e)	14	11,11
	f)	2	1,59
	g)	11	8,73
<i>Pokud by došlo k vyhlášení evakuace školy z důvodu požáru, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%
	a)	9	7,14
	b)	104	82,54
	c)	73	57,94
	d)	28	22,22
	e)	19	15,08
	f)	68	53,97
	g)	92	73,02
	h)	21	16,67
	i)	5	3,97
j)	121	96,03	
<i>Pokud by nebyla možnost evakuace ze školy z důvodu neprůchodnosti únikové cesty, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?</i>	a)	34	26,98
	b)	25	19,84
	c)	87	69,05
	d)	1	0,79
	e)	67	53,17
	f)	103	81,75
	g)	2	1,59

*N – celkový počet respondentů; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď*

Z Tabulky 24 je patrné, že zájem o požáry projevil až 57 % dotázaných studentů (což představuje druhý největší zájem ze všech čtyř zkoumaných mimořádných událostí – o povodně se zajímalo až 60 % dotázaných). Necelých 13 % studentů projevil nezájem o tuto problematiku, zatímco 30 % respondentů si nemohlo vzpomenout, zda se někdy zajímali o požáry.

V případě vzniku požáru na fakultě celkem 68 % dotázaných respondentů uvedlo, že by vědělo, jak reagovat. Přibližně 21 % dotázaných uvedlo, že nedokáže posoudit svoji reakci, zatímco pouhých 10 % studentů by spíše nevědělo, jak reagovat.

Co se týče způsobu signalizace uvíznutých osob v budově, tak správnou možnost zvolilo až 41 % dotázaných studentů (tedy vyvěšení kusu oblečení či jiné látky z okna). Druhou nejčastější volbou byl křik a mávání z okna (cca 36 %). Na pomyslné třetí příčce se umístila možnost e), tedy mávání světlem z baterky či mobilního telefonu (11 %) a poslední častěji volenou možností bylo blikání světly v místnosti (9 %).

Pokud by byla vyhlášena evakuace školy z důvodu požáru, z nabízených deseti možností bylo považováno za vhodných pět z nich. Nejprve by si žáci měli sbalit své osobní věci, klidně se seřadit u dveří, učitel by měl vzít třídní knihu, popsat žákům únikovou cestu a před odchodem si ověřit její bezpečnost. Po evakuaci by měli učitelé přepočítat žáky a informovat kolegy a hasiče.

Nicméně v tabulce lze zaznamenat, že jen 7 % dotázaných studentů by v případě evakuace z důvodu požáru vyzvalo žáky k balení svých osobních věcí, zatímco 83 % by toto neudělalo. Zhruba 58 % respondentů by nechalo žáky klidně seřadit u dveří (22 % uvedlo, že na organizaci řazení by nebyl čas). Pouze 54 % studentů by vzalo s sebou třídní knihu, což je důležitý dokument pro přepočítání žáků po evakuaci (15 % studentů se domnívalo, že toto není nezbytné). Popis a ověření únikové cesty by provedlo 73 % dotázaných (17 % studentů preferovalo opačný postup). Většina respondentů (96 %) by po evakuaci přepočítala žáky a informovala kolegy a hasiče o situaci. Pouze 4 % by okamžitě předala žáky jejich zákonným zástupcům.

V případě požáru, kdy není možná evakuace kvůli zatarasené únikové cestě, se jako nejvhodnější možnosti v poslední položce tabulky ukázaly: kontrola teploty kliky u dveří a průchodnosti cesty, pohyb po třídě v pokleku a otevření oken se signalizací uvíznutí osob v budově.

Více než 50 % studentů zvolilo všechny vhodné možnosti (nejméně u pohybu v pokleku, který by zvolilo pouze 53 % dotázaných). Překvapivě by až 27 % respondentů běželo k oknu, začalo mávat a křičet, a 20 % by ihned otevřelo dveře bez ověření teploty kliky pro kontrolu únikové cesty.

Tabulka 25. Četnost odpovědi – požáry (dle středoškolského vzdělání)

N = 126, N _g = 67, N _s = 59					
položka v dotazníku	odpověď*	gymnázium		SOŠ + SOU	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s požáry v budovách?</i>	určitě ano	8	11,94	5	8,47
	spíše ano	35	52,24	24	40,68
	nevybavuji si	17	25,37	21	35,59
	ne	7	10,45	9	15,25
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by došlo během výuky na fakultě k požáru?</i>	určitě ano	1	1,49	2	3,39
	spíše ano	45	67,16	38	64,41
	nedovedu posoudit	12	17,91	15	25,42
	spíše ne	9	13,43	4	6,78
	určitě ne	0	0	0	0
<i>Kterou z níže uvedených možností bys považoval/a za nejefektivnější způsob signalizace uvíznutých osob v případě požáru nebo povodně ve třídě nebo jiném prostoru s ohledem na potřeby záchranných složek?</i>	a)	26	38,81	19	32,20
	b)	1	1,49	0	0
	c)	0	0	2	3,39
	d)	23	34,33	28	47,46
	e)	8	11,94	6	10,17
	f)	1	1,49	1	1,69
	g)	8	11,94	3	5,08
<i>Pokud by došlo k vyhlášení evakuace školy z důvodu požáru, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	4	5,97	5	8,47
	b)	56	83,58	48	81,36
	c)	39	58,21	34	57,63
	d)	17	25,37	11	18,64
	e)	10	14,93	9	15,25
	f)	34	50,75	34	57,63
	g)	53	79,10	39	66,10
	h)	10	14,93	11	18,64
	i)	3	4,48	2	3,39
j)	65	97,01	56	94,92	
<i>Pokud by nebyla možnost evakuace ze školy z důvodu neprůchodnosti únikové cesty, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?</i>	a)	19	28,36	15	25,42
	b)	14	20,90	11	18,64
	c)	47	70,15	40	67,80
	d)	1	1,49	0	0
	e)	34	50,75	33	55,93
	f)	55	82,09	48	81,36
	g)	1	1,49	1	1,69

N – celkový počet respondentů; N_g – počet respondentů s gymnaziálním vzděláním; N_s – počet studentů se střední odbornou školou a středním odborným učilištěm; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď

Tabulka 25 porovnává rozdíly v odpovědích v závislosti na středoškolském vzdělání respondentů. V první položce tabulky je zřejmý rozdíl, neboť až 64 % studentů s gymnaziálním vzděláním projevilo zájem o tuto problematiku, zatímco u studentů druhé skupiny to bylo pouze 49 %. V následujících položkách jsou odpovědi relativně vyvážené, bez výrazného rozdílu závislého na středoškolském vzdělání.

V případě vzniku požáru, ať už s evakuací nebo bez ní, by obě skupiny studentů převážně postupovaly stejně, protože odpovědi byly u správných možností obecně vyrovnané. Rozdíl až 13 % byl zaznamenán pouze v případě, kdy se popisovala úniková cesta žákům. Zde by tuto možnost zvolilo až 79 % studentů s gymnaziálním vzděláním, zatímco studentů se středním odborným vzděláním by to udělalo pouze 66 %.

Tabulka 26. Četnost odpovědí – požáry (dle stupně studia)

N = 126, N _{bm} = 62, N _{nv} = 64					
položka v dotazníku	odpověď**	Bc. + Mgr.		NMgr. + DS + CŽV	
		četnost	%	četnost	%
<i>Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s požáry v budovách?</i>	určitě ano	5	8,06	8	12,50
	spíše ano	26	41,94	33	51,56
	nevybavuji si	21	33,87	17	26,56
	ne	10	16,13	6	9,38
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by došlo během výuky na fakultě k požáru?</i>	určitě ano	2	3,23	1	1,56
	spíše ano	41	66,13	42	65,63
	nedovedu posoudit	12	19,35	15	23,44
	spíše ne	7	11,29	6	9,38
	určitě ne	0	0	0	0
<i>Kterou z níže uvedených možností bys považoval/a za nejefektivnější způsob signalizace uvíznutých osob v případě požáru nebo povodně ve třídě nebo jiném prostoru s ohledem na potřeby záchranných složek?</i>	a)	25	40,32	20	31,25
	b)	0	0	1	1,56
	c)	1	1,61	1	1,56
	d)	21	33,87	30	46,88
	e)	9	14,52	5	7,81
	f)	2	3,23	0	0
	g)	4	6,45	7	10,94
<i>Pokud by došlo k vyhlášení evakuace školy z důvodu požáru, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	6	9,68	3	4,69
	b)	50	80,65	54	84,38

	c)	34	54,84	39	60,94
	d)	12	19,35	16	25,00
	e)	9	14,52	10	15,63
	f)	32	51,61	36	56,25
	g)	45	72,58	47	73,44
	h)	10	16,13	11	17,19
	i)	1	1,61	4	6,25
	j)	59	95,16	62	96,88
Pokud by nebyla možnost evakuace ze školy z důvodu neprůchodnosti únikové cesty, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?	a)	17	27,42	17	26,56
	b)	13	20,97	12	18,75
	c)	42	67,74	45	70,31
	d)	1	1,61	0	0
	e)	33	53,23	34	53,13
	f)	51	82,26	52	81,25
	g)	1	1,61	1	1,56

N – celkový počet respondentů; *N_{bm}* – počet respondentů z bakalářského a magisterského stupně; *N_{nv}* – počet studentů navazujícího magisterského a doktorského studia a celoživotního vzdělávání; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď

V předposlední tabulce této podkapitoly zkoumáme rozdíly v odpovědích mezi dotazovanými studenty v závislosti na jejich stupni studia (viz Tabulka 26). Studenti navazujících oborů projeví zájem o problematiku požárů v 64 % případů, zatímco u studentů bakalářských a pětiletých magisterských oborů tento zájem potvrdilo pouze 50 % z nich.

Studenti navazujících oborů ve vztahu k signalizaci uvíznutých osob zvolili správnou možnost v necelých 47 % případů, zatímco u studentů druhé skupiny to bylo jen v 34 % případů. Studenti druhé skupiny spíše preferovali možnost signalizace prostřednictvím křiku a mávání z okna, kterou zvolilo až 40 % z nich.

V obou skupinách dotazovaných studentů byla četnost odpovědí u správných možností v posledních dvou položkách tabulky vyrovnaná. Tím pádem můžeme konstatovat, že stupeň studia (v našem výzkumném souboru) nehraje zásadní roli při rozhodování, jak postupovat při požáru.

Tabulka 27. Četnost odpovědí – požáry (dle studovaného oboru)

N = 126, N _h = 76, N _{zp} = 50					
položka v dotazníku	odpověď*	humanitní		zdrav. + přír.	
		četnost	%	četnost	%
Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s požáry v budovách?	určitě ano	7	9,21	6	12,00
	spíše ano	38	50,00	21	42,00

	nevybavuji si	21	27,63	17	34,00
	ne	10	13,16	6	12,00
<i>Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by došlo během výuky na fakultě k požáru?</i>	určitě ano	2	2,63	1	2,00
	spíše ano	51	67,11	32	64,00
	nedovedu posoudit	14	18,42	13	26,00
	spíše ne	9	11,84	4	8,00
	určitě ne	0	0	0	0
<i>Kterou z níže uvedených možností bys považoval/a za nejeftektivnější způsob signalizace uvíznutých osob v případě požáru nebo povodně ve třídě nebo jiném prostoru s ohledem na potřeby záchranných složek?</i>	a)	33	43,42	12	24,00
	b)	0	0	1	2,00
	c)	0	0	2	4,00
	d)	26	34,21	25	50,00
	e)	7	9,21	7	14,00
	f)	2	2,63	0	0
	g)	8	10,53	3	6,00
<i>Pokud by došlo k vyhlášení evakuace školy z důvodu požáru, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?</i>	možnosti**	četnost	%	četnost	%
	a)	6	7,89	3	6,00
	b)	61	80,26	43	86,00
	c)	44	57,89	29	58,00
	d)	15	19,74	13	26,00
	e)	11	14,47	8	16,00
	f)	39	51,32	29	58,00
	g)	59	77,63	33	66,00
	h)	10	13,16	11	22,00
	i)	4	5,26	1	2,00
j)	75	98,68	46	92,00	
<i>Pokud by nebyla možnost evakuace ze školy z důvodu neprůchodnosti únikové cesty, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a?</i>	a)	20	26,32	14	28,00
	b)	15	19,74	10	20,00
	c)	52	68,42	35	70,00
	d)	1	1,32	0	0
	e)	41	53,95	26	52,00
	f)	63	82,89	40	80,00
	g)	1	1,32	1	2,00

N – celkový počet respondentů; N_h – počet respondentů z humanitních oborů; N_{zp} – počet studentů ze zdravotnědných a přírodovědných oborů; * tučně zvýrazněná možnost znamená správnou odpověď; ** tučně zvýrazněné možnosti znamenají vhodnou odpověď

Poslední tabulka v této podkapitole se, podobně jako v předchozích částech této kapitoly, zaměřuje na rozdíly v četnosti odpovědí v závislosti na studovaném oboru respondentů (viz Tabulka 27). V prvních dvou položkách nebyl zjištěn žádný výrazný rozdíl v četnosti odpovědí. První významnější odlišnost byla pozorována ve třetí položce, kde až

50 % studentů z oblasti zdravotních a přírodovědných oborů správně zvolilo způsob signalizace uvíznutých osob (studenti humanitních oborů volili vyvěšení kusu oblečení nebo jiné látky z okna pouze v 34 % případů). Téměř 44 % studentů humanitních oborů považovalo za neefektivnější způsob signalizace křik a mávání z okna.

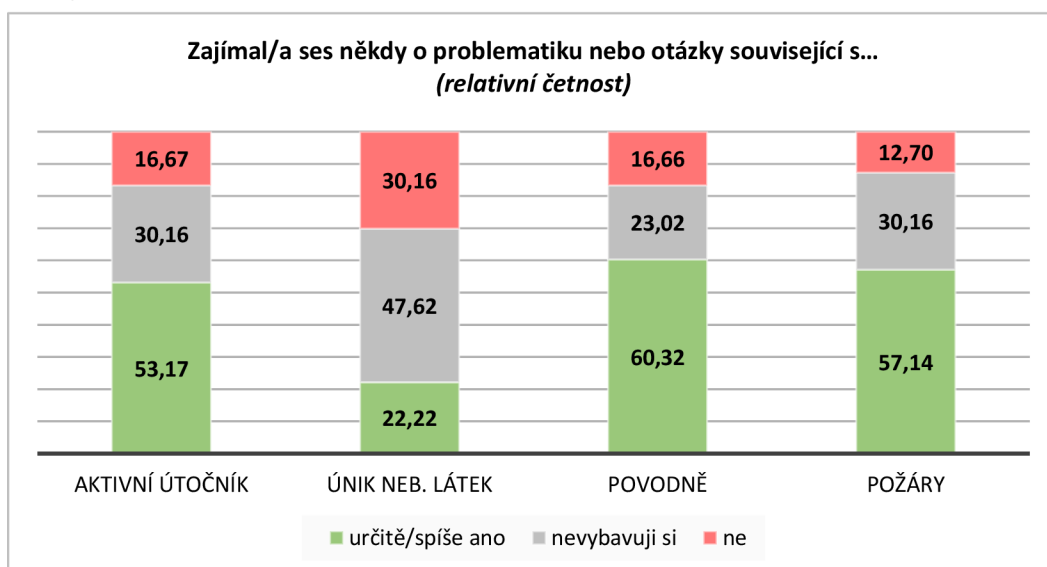
V případě požáru ve škole, kdy by byla možnost evakuace respondentů se žáky, byla četnost výběru správných možností poměrně vyrovnaná v obou skupinách. Pouze ve dvou případech, a to v možnostech f) a g), byly pozorovány větší rozdíly. Studenti z oblasti zdravotních a přírodovědných oborů by v 58 % případů vzali s sebou třídní knihu (zatímco studenti humanitních oborů by tak učinili v 51 % případů) a v 66 % případů by popsali žákům únikovou cestu (na rozdíl od druhé skupiny studentů, kde by to učinilo necelých 78 %).

V případě požáru, kdy by respondenti neměli možnost evakuace ze školy, obě skupiny volily správné možnosti poměrně vyrovnaně, bez výrazných rozdílů v četnosti odpovědí.

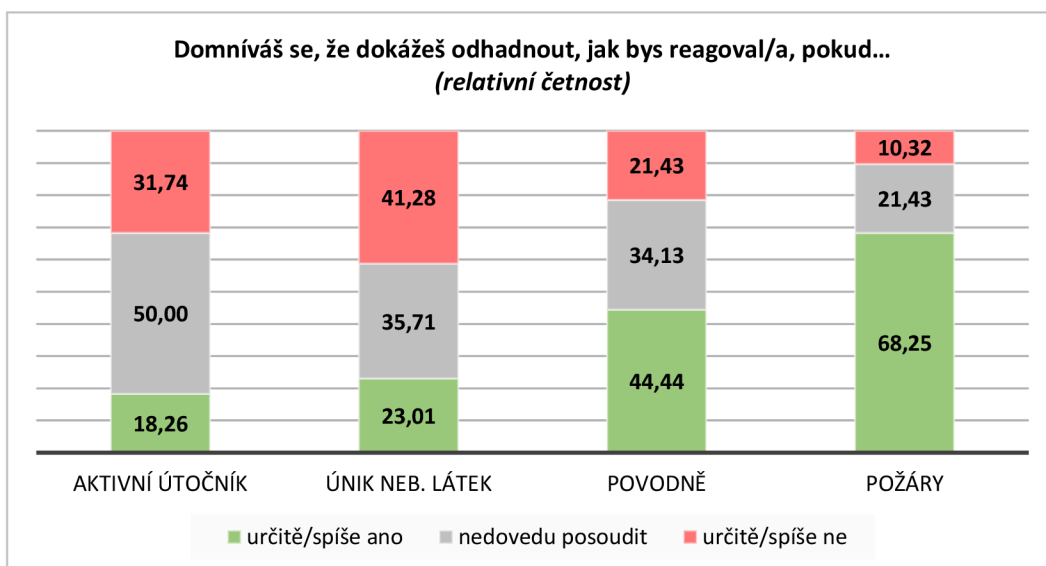
6.7 Srovnání četnosti odpovědí u vybraných položek dotazníku

V této podkapitole jsou prezentovány dva grafy (Grafy 7 a 8), které porovnávají celkovou frekvenci odpovědí respondentů napříč všemi čtyřmi událostmi uvedenými v této práci (aktivní útočník, únik nebezpečných látek, povodně a požáry).

Graf 7 zobrazuje celkovou frekvenci odpovědí na otázky typu „Zajímá/a ses někdy o problematiku nebo otázky související s...“, zatímco Graf 8 prezentuje celkovou frekvenci odpovědí na otázky typu „Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud...“.

Graf 7. Zajímá/a ses někdy o problematiku nebo otázky související s...

Graf 8. Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud...

Podíváme-li se Graf 7, lze v něm vyzorovat, že respondenti projeví nejvyšší zájem o problematiku povodní, přičemž až 60 % z nich vybralo odpovědi „určitě ano“ nebo „spíše ano“. Oproti tomu necelých 17 % dotázaných projevilo nezáměr o tuto problematiku. Nicméně, při zkoumání Grafu 8 paradoxně zjišťujeme, že i přes větší zájem o povodně pouze zhruba 44 % studentů uvedlo, že by byli schopni odhadnout, jak by reagovali v případě povodní.

Lze si povšimnout, že v případě problematiky aktivního útočnicka projevilo zájem o toto téma až 53 % dotazovaných studentů, což lze pravděpodobně spojit s ozbrojeným přepadením Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze v roce 2023. Nicméně pohled na Graf 8 odhaluje, že pouze 18 % studentů by pravděpodobně bylo schopno odhadnout svou reakci v případě takové mimořádné události.

Na rozdíl od situace s aktivním útočnickem, u požárů pozorujeme opačný trend. Zde projevilo zájem o tuto problematiku přibližně 57 % respondentů, a pokud by se skutečně požár vyskytl, až 68 % dotázaných studentů by pravděpodobně vědělo, jak adekvátně reagovat v této situaci. U této události jsme také zaznamenali minimální množství odpovědí ve smyslu „určitě/spíše ne“ při hodnocení schopnosti respondentů odhadnout svou reakci v případě vzniku požáru.

Respondenti projevili nejmenší zájem (22 %) a nejmenší důvěru v odhad svých reakcí (23 %) ohledně problematiky úniku nebezpečných látek. Tento trend naznačuje, že i přes nízký zájem o tuto problematiku by většina dotázaných studentů nebyla schopna adekvátně odhadnout své reakce v případě skutečné události této povahy.

Závěrem lze konstatovat, že studenti z našeho výzkumného vzorku pociťují jistou míru připravenosti na případné požáry nebo povodně, avšak v případě úniku nebezpečných

látek do okolí nebo aktivního útoku v budově se cítí nedostatečně připraveni a mají pocit nedostatku potřebných znalostí a dovedností.

6.8 Statistická analýza

Druhý dílčí cíl výzkumné studie

Výzkumný problém: Jaký je rozdíl v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech u studentů s gymnaziálním vzděláním a u studentů se středním odborným vzděláním?

Věcná hypotéza: Studenti s gymnaziálním vzděláním budou mít vyšší úroveň informovanosti o chování při mimořádných událostech než studenti se středním odborným vzděláním.

Statistická hypotéza: Četnost správných odpovědí ohledně chování při vybrané mimořádné události je u studentů s gymnaziálním vzděláním vyšší než u studentů se středním odborným vzděláním.

Otázka: *Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí? (správná možnost c, e, g, h, i, j)*

H₀: Četnost správných odpovědí je mezi studenty s gymnaziálním vzděláním a studenty se středním odborným vzděláním stejná.

H_A: Četnost správných odpovědí je mezi studenty s gymnaziálním vzděláním a studenty se středním odborným vzděláním rozdílná.

Tabulka 28. *Kontingenční tabulka pro chí-kvadrát (středoškolské vzdělání)*

středoškolské vzdělání	odpovědi	P (pozorované)	O (očekávané)	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
gymnaziální	c)	15	12,8	2,20	4,84	0,378125
	e)	38	37,8	0,20	0,04	0,0010582
	g)	30	27,7	2,30	5,29	0,19097473
	h)	38	34,0	4,00	16,00	0,47058824
	i)	27	26,1	0,90	0,81	0,03103448
	j)	60	59,0	1,00	1,00	0,01694915
střední odborné	c)	9	11,2	-2,20	4,84	0,43214286
	e)	33	33,2	-0,20	0,04	0,00120482
	g)	22	24,3	-2,30	5,29	0,21769547
	h)	26	30,0	-4,00	16,00	0,53333333
	i)	22	22,9	-0,90	0,81	0,03537118
	j)	51	52,0	-1,00	1,00	0,01923077
						$\Sigma = 2,328$

stupeň volnosti: 5; hladina významnosti: 0,050 (11,070) a 0,010 (15,086) (Chráška, 2016, str. 234)

Na základě provedené statistické analýzy s využitím testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme potvrdili nulovou hypotézu. Výsledná suma, jak je zaznamenána v Tabulce 28, je nižší než obě hladiny významnosti při daném stupni volnosti. Tento výsledek naznačuje, že není pozorován statisticky významný rozdíl v četnosti správných odpovědí mezi studenty s gymnaziálním vzděláním a studenty se středním odborným vzděláním na otázku: „Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (například chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí?“. Tímto odmítáme naši věcnou hypotézu, která tvrdí, že studenti s gymnaziálním vzděláním disponují vyšší úrovní informovanosti o chování při mimořádných událostech než studenti se středním odborným vzděláním.

Třetí dílčí cíl výzkumné studie

Výzkumný problém: Jaké jsou rozdíly v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech v jednotlivých stupních studia?

Věcná hypotéza: Studenti v navazujícím studiu budou mít vyšší úroveň informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech než studenti v bakalářském a magisterském studiu.

Statistická hypotéza: Četnost správných odpovědí ohledně chování při vybrané mimořádné události je u studentů v navazujícím stupni studia vyšší než u studentů v bakalářském a pětiletém magisterském stupni studia.

Otázka: *Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí? (správná možnost c, e, g, h, i, j)*

H₀: Četnost správných odpovědí je mezi studenty v navazujícím stupni studia a studenty v bakalářském a pětiletém magisterském stupni studia stejná.

H_A: Četnost správných odpovědí je mezi studenty v navazujícím stupni studia a studenty v bakalářském a pětiletém magisterském stupni studia rozdílná.

Tabulka 29. *Kontingenční tabulka pro chí-kvadrát (stupeň studia)*

stupeň studia	odpovědi	P (pozorované)	O (očekávané)	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
bakalářské a magisterské	c)	8	11,8	-3,80	14,44	1,22372881
	e)	35	34,9	0,10	0,01	0,00028653
	g)	24	25,6	-1,60	2,56	0,1
	h)	30	31,5	-1,50	2,25	0,07142857
	i)	19	24,1	-5,10	26,01	1,07925311
	j)	54	54,6	-0,60	0,36	0,00659341
	c)	16	12,2	3,80	14,44	1,18360656

navazující stupně studia	e)	36	36,1	-0,10	0,01	0,00027701
	g)	28	26,4	1,60	2,56	0,0969697
	h)	34	32,5	1,50	2,25	0,06923077
	i)	30	24,9	5,10	26,01	1,04457831
	j)	57	56,4	0,60	0,36	0,00638298
						$\Sigma = 4,882$

stupeň volnosti: 5; hladina významnosti: 0,050 (11,070) a 0,010 (15,086) (Chráška, 2016, str. 234)

Výsledná suma v Tabulce 29 dosáhla hodnoty 4,882 při stupni volnosti 5. Tato suma je opět nižší než stanovené hladiny významnosti pro úrovně 0,050 i 0,010. Z toho plyne potvrzení nulové hypotézy, která tvrdí, že není statisticky významný rozdíl v četnosti správných odpovědí mezi studenty v navazujícím stupni studia a studenty v bakalářském a pětiletém magisterském stupni studia. Na základě tohoto zjištění zamítáme naši věcnou hypotézu, která predikovala, že studenti v navazujícím studiu budou disponovat vyšší úrovní informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech než studenti v bakalářském a pětiletém magisterském studiu.

Čtvrtý dílčí cíl výzkumné studie

Výzkumný problém: Jaké jsou rozdíly v informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech u jednotlivých studijních oborů?

Věcná hypotéza: Studenti s přírodovědným a zdravotním zaměřením budou mít vyšší úroveň informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech než studenti s humanitním zaměřením.

Statistická hypotéza: Četnost správných odpovědí ohledně chování při vybrané mimořádné události je u studentů s přírodovědným a zdravotním zaměřením vyšší než u studentů s humanitním zaměřením.

Otázka: Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí? (správná možnost c, e, g, h, i, j)

H₀: Četnost správných odpovědí je mezi studenty se zdravotním a přírodovědným oborem a studenty s humanitním oborem stejná.

H_A: Četnost správných odpovědí je mezi studenty se zdravotním a přírodovědným oborem a studenty s humanitním oborem rozdílná.

Tabulka 30. Kontingenční tabulka pro chí-kvadrát (studijní obor)

studijní obor	odpovědi	P (pozorované)	O (očekávané)	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
humanitní	c)	13	14,5	-1,50	2,25	0,15517241
	e)	41	42,8	-1,80	3,24	0,07570093

	g)	28	31,4	-3,40	11,56	0,36815287
	h)	41	38,6	2,40	5,76	0,14922228
	i)	27	29,6	-2,60	6,76	0,22837838
	j)	68	67,0	1,00	1,00	0,01492537
zdravovědné a přírodovědné	c)	11	9,5	1,50	2,25	0,23684211
	e)	30	28,2	1,80	3,24	0,11489362
	g)	24	20,6	3,40	11,56	0,56116505
	h)	23	25,4	-2,40	5,76	0,22677165
	i)	22	19,4	2,60	6,76	0,34845361
	j)	43	44,0	-1,00	1,00	0,02272727
						$\Sigma = 2,502$

stupeň volnosti: 5; hladina významnosti: 0,050 (11,070) a 0,010 (15,086) (Chráška, 2016, str. 234)

Ve vyhodnocení testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, zobrazeného v Tabulce 30, byla získána výsledná suma, která je nižší než obě stanovené hladiny významnosti při daném stupni volnosti. Tento výsledek opětovně potvrzuje nulovou hypotézu, která tvrdí, že není statisticky významný rozdíl v četnosti správných odpovědí mezi studenty se zdravotním a přírodovědným oborem a studenty s humanitním oborem. Naše věcná hypotéza, která předpokládala, že studenti se zdravotním a přírodovědným zaměřením budou mít vyšší úroveň informovanosti o chování při vybraných mimořádných událostech než studenti s humanitním zaměřením, se v tomto kontextu ukázala jako neopodstatněná.

7 Diskuse

V našem výzkumu jsme se pokusili zjistit informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ohledně chování při vybraných mimořádných událostech, především u povodní, požárů, úniku nebezpečných látek a při aktivním útočnickovi. Jako dílčí cíle jsme měli porovnávání výsledků napříč třemi různými skupinami studentů (od středoškolského vzdělání, přes stupeň vysokoškolského studia až po studijní obor).

Patel a kol. (2023) ve svém výzkumu zjistili, že pouze 41 % studentů vyjádřilo ochotu absolvovat školení v oblasti snižování rizika katastrof (DRR), zatímco 62 % studentů považovalo teoretické i praktické vzdělávání v oblasti DRR za nezbytné. V našem výzkumu jsme zjistili, že až 98 % studentů si myslí, že by fakulta měla zařadit do pedagogicko-psychologického základu všech pedagogických oborů problematiku ochrany obyvatelstva a první pomoci. Centrum pro bezpečný stát (2012) ve svém hodnocení online dotazníku zaměřeného na výzkum vztahu studentů vysokých škol k problematice ochrany obyvatelstva zjistilo, že pouhých 17 % studentů absolvovalo předmět zaměřený na tuto problematiku, přičemž největší podíl na tom měli studenti z oboru lékařství. V rámci našeho výzkumu jsme zaznamenali, že se s touto tématikou setkalo 64 % studentů zdravotních a přírodovědných oborů.

V našem výzkumu jsme rovněž zaznamenali, že necelých 47 % studentů během svého vysokoškolského studia nepřišlo do styku s pojmem mimořádná událost a ochrana obyvatelstva. Toto číslo je mírně vyšší než zjištění z výzkumu Centra pro bezpečný stát (2012), který odhalil, že se s touto problematikou na vysokých školách nesetkalo 35 % studentů (u studentů pedagogických fakult byl tento podíl 42 %). Další zjištění z centra ukazuje, že pouze 36 % studentů získalo informace o základních postupech a pravidlech chování v mimořádných událostech během středoškolského studia (u studentů pedagogických fakult byl tento podíl ve 40 % případů). Naše vlastní šetření pak ukázalo, že se s touto problematikou na střední škole setkalo až 60 % studentů.

Podle výzkumu Davisové a kol. (2019) studenti obecně neprojevují vysokou motivaci k aktivní přípravě na mimořádné události. Nicméně náš výzkum naznačuje, že až 98 % studentů by uvítalo zařazení předmětu zabývajícího se první pomocí a ochranou obyvatelstva.

Výzkum provedený Ponstingelovou, Lopezovou a Earlem (2019) se zaměřil na povědomí studentů univerzity o riziku povodní. Zjistili, že většina zúčastněných studentů

vyjádřila nedostatečnou připravenost a omezené znalosti ohledně povodní. Také bylo zjištěno, že studenti měli obecně nízkou informovanost o této MU. Podobně Titko, Ristvej a Zamiar (2021) zaznamenali, že jen 27 % lidí se setkala s tématem ochrany před povodněmi. V našem výzkumu jsme naopak zaznamenali, že o povodně se někdy v životě zajímalo až 60 % dotázaných studentů a 44 % z nich bylo schopno odhadnout svoji reakci v případě vzniku takové události. Pokud jde o úroveň informovanosti, naším výzkumem bylo prokázáno, že naši studenti dosahují poměrně vysoké úrovně, neboť v řadě možností týkajících se vhodného chování v případě povodně byla četnost odpovědí nad 80 %.

Ve svém výzkumu Liping Fu (2023) podrobněji zkoumal problematiku požárů a zjistil, že až 39 % studentů, kteří se účastnili jeho výzkumu, neprojevovalo zájem o požáry. Jeho výzkum dále poukázal na závažné nedostatky ve znalostech a povědomí o požární bezpečnosti mezi studenty. Naše vlastní šetření odhalilo, že pouze 13 % studentů nevykázalo zájem o požáry. Dále pak 68 % dotázaných studentů uvedlo, že by bylo schopno adekvátně reagovat v případě vzniku požáru. Četnost správných odpovědí byla téměř u všech vhodných možností vyšší než 50 % (s výjimkou jednoho případu, kdy činila pouze 7 %), což nám umožňuje konstatovat, že informovanost v oblasti požárů je na relativně dobré úrovni.

Výzkum provedený autory Nix et al. (2020) se zaměřil na problematiku ozbrojených útoků ve školách. Jejich výzkum naznačuje, že studenti mají nejasnosti ohledně postupů, které by měli přijmout pro vlastní bezpečnost v případě ozbrojeného útoku na univerzitní půdě. Výsledky našeho vlastního výzkumu podporují jejich zjištění, neboť pouze 18 % studentů v našem šetření uvedlo, že by bylo schopno odhadnout svou reakci v případě ozbrojeného útoku na fakultě.

V metodice naší práce jsme specifikovali, že jsme přejali a upravili dvě otázky z výzkumu Nix et al. (2020). První z těchto otázek se týkala toho, jak by studenti reagovali, pokud by se na fakultě setkali s osobou, jež se chová podezřele. Nix a její tým zjistili, že 84 % studentů by informovalo univerzitní policii nebo jiné zaměstnance, 11 % by neudělalo nic, 4 % by podezřelou osobu sledovalo, aniž by to nahlásilo, a 1 % by požadovalo identifikaci. V našem výzkumu jsme zaznamenali, že 59 % studentů by oslovilo zaměstnance fakulty, 8 % by nezasáhlo, 25 % by podezřelého sledovalo, aniž by o tom informovalo někoho jiného, a méně než 4 % by požadovalo identifikaci osoby.

Ve druhé otázce, kterou jsme převzali a upravili, jsme identifikovali jeden výrazný rozdíl. Zatímco v průzkumu provedeném Nix a jejím týmem značná část respondentů uváděla, že by v případě vniknutí útočnicka do třídy kolektivně reagovala útokem, v našem

výzkumu by se k této formě kolektivního útoku přiklonilo jen velmi málo studentů (méně než 9 %).

Posledním pozorovaným rozdílem byla schopnost rozpoznat varovný signál. Výzkum provedený Titkem, Ristvejem a Zamiarem (2021) odhalil, že pouze 17 % respondentů dokáže identifikovat všeobecnou výstrahu pro obyvatelstvo. Náš výzkum ukázal, že až 42 % respondentů dokázalo rozpoznat signál všeobecné výstrahy.

Závěr

Diplomová práce zkoumala informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ohledně vhodného chování v případě mimořádných událostí. Vzhledem k rozsahu a komplexnosti tématu mimořádných událostí jsme se věnovali čtyřem konkrétním událostem: útoku aktivního útočnicka, úniku nebezpečných látek, povodním a požárům. Každá z těchto událostí představuje jedinečné výzvy a vyžaduje specifické znalosti a dovednosti, které jsme se pokusili analyzovat a prezentovat v naší práci.

Cílem této práce bylo zjistit, jaká je informovanost studentů Pedagogické fakulty UP ohledně chování při těchto událostech. Specificky jsme se zaměřili na studenty pedagogických fakult, neboť jako budoucí pedagogičtí pracovníci budou zodpovědní za bezpečí svých žáků v případě krizových situací. Dalším cílem bylo porovnat míru informovanosti v závislosti na úrovni středoškolského vzdělání, stupni vysokoškolského studia a oboru, který studenti studují.

Rovněž jsme se zajímali o dosavadní zkušenosti studentů s problematikou ochrany obyvatelstva a o to, zda mají povědomí o základních pojmech spojených s tímto tématem.

V naší přehledové studii jsme detailně prozkoumali problematiku mimořádných událostí od základní terminologie až po rozdělení a typologii, včetně psychologie katastrof. Dále jsme se zaměřili na oblast ochrany obyvatelstva a státního bezpečnostního systému. Analyzovali jsme čtyři hlavní typy mimořádných událostí a detailně jsme specifikovali zásady první pomoci, nezbytné v případě výskytu těchto katastrof. Nadto jsme zkoumali, jak se tato problematika projevuje v přípravě budoucích pedagogických pracovníků a ve vzdělávacím systému. Neopomenuli jsme zmínit klíčové koncepce ochrany obyvatelstva, které hrají zásadní roli v této oblasti a ovlivňují strukturu vzdělávacího systému v České republice.

Na základě studia literatury a dalších odborných zdrojů jsme vytvořili soubor edukačních karet, které jsou k dispozici v přílohách této práce. Tyto karty jsou navrženy tak, aby poskytovaly učitelům užitečný nástroj pro výuku problematiky ochrany obyvatelstva na základních školách. Vynikají svou barevností, přístupností, stručností a grafickou přívětivostí, což umožňuje snadné a atraktivní zprostředkování tématu lidem všech věkových skupin. Vzhledem k tomu, že v současných materiálech dostupných na trhu často chybí pokrytí určitých mimořádných událostí, jako jsou například úniky chemických látek nebo povodně, věříme, že naše edukační karty přinášejí jedinečný přínos v tomto směru.

Z výsledků výzkumné studie této práce vyplývá, že většina studentů se již na střední škole setkala s tématem mimořádných událostí. Téměř všichni vnímají důležitost znalostí v této oblasti pro svou budoucí pedagogickou praxi a zároveň podporují začlenění této problematiky do pedagogicko-psychologického základu všech pedagogických oborů.

Dále je v práci patrné, že byly identifikovány určité nedostatky ve znalostech studentů ohledně základních aspektů této problematiky. Zejména se ukázalo, že mnoho studentů nemá dostatečné povědomí o signálu všeobecné výstrahy a o svých povinnostech v případě jeho vyhlášení. Kromě toho až čtvrtina respondentů, kteří by měli v budoucnu pracovat jako pedagogičtí pracovníci, není obeznámena s dokumentem školy, který obsahuje postupné kroky v případě krizové situace.

V práci můžeme zpozorovat, že „tradiční“ mimořádné události, jako jsou požáry nebo povodně, které jsou pro Českou republiku relativně běžné, vyvolávají větší zájem studentů než události, jako je únik nebezpečných látek. Zároveň jsme zaznamenali, že aktuální události, které rezonují v mediálním prostoru, přitahují pozornost, avšak tato popularita nemá výrazný vliv na pocit připravenosti studentů.

Na začátku našeho výzkumu jsme si vytyčili hlavní cíl, jehož dosažení se nám podařilo. Zjištění, že informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého je na velmi dobré úrovni, představuje pro nás příjemné překvapení. Dosažení všech cílů, jak přehledové studie, tak výzkumné studie, potvrzuje úspěšnost našeho úsilí. Výsledky naší analýzy také prokázaly, že neexistují signifikantní rozdíly v informovanosti studentů v závislosti na jejich středoškolském vzdělání, studijním oboru nebo stupni studia, čímž jsme vyvrátili všechny předem stanovené hypotézy.

Téma, které zkoumáme v naší práci, je stále aktuální a nedostatečně prozkoumané. Existuje mnoho kvalifikačních prací, které se zabývají touto tematikou, avšak výzkum na hlubší úrovni v České republice je stále vzácný. Převažující trend v kvalifikačních pracích i dosavadních výzkumech spočívá v obecných znalostech této problematiky, přičemž jen málokterý se soustředí na konkrétní postup chování, jak je tomu v naší práci. My jsme si vybrali čtyři specifické mimořádné události, ale jiní výzkumníci mohou zkoumat úplně jiné události, které jsou typické pro jejich region.

Existuje řada možností, jak dále prozkoumat tuto problematiku. Například lze zkoumat jiné typy mimořádných událostí nebo sledovat různé skupiny osob, jako jsou studenti jiných fakult, zaměstnanci konkrétních podniků apod. Další možností by mohl být rozsáhlý výzkum, který by mapoval informovanost široké veřejnosti v České republice v různých oblastech mimořádných událostí.

Souhrn

Cílem práce bylo popsat problematiku mimořádných událostí a zjistit informovanost studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ohledně chování při vybraných mimořádných událostech. Součástí výzkumné studie bylo také porovnání informovanosti v závislosti na úrovni středoškolského vzdělání, stupni vysokoškolského studia a oboru, který studenti studují. Dále jsme zkoumali dosavadní zkušenosti studentů s problematikou ochrany obyvatelstva a jejich povědomí o základních pojmech v této oblasti. Přehledová studie naší práce se zaměřila na základní teoretické poznatky z oblastí mimořádných událostí, ochrany obyvatel ve vzdělávání, krizových plánů škol a Rámcového vzdělávacího programu. Celkem 126 studentů se zúčastnilo našeho výzkumu, z nichž 109 byly ženy a 17 muži, s různými kombinacemi oborů, stupni studia a různým středoškolským vzděláním. Bylo zjištěno, že zvýšený zájem projevovali studenti u problematiky aktivního útočníka, povodní a požáru, ale u úniku nebezpečných látek projevovali méně zájmu. Odhad reakcí byl u povodní a požárů na vyšší úrovni, zatímco u aktivního střelce a úniku nebezpečných látek byl na nízké úrovni. Přesto však míra informovanosti studentů byla celkově hodnocena jako velmi dobrá.

Nepodařilo se zaznamenat žádné rozdíly mezi úrovní informovanosti ohledně chování při vybraných mimořádných událostech a úrovní středoškolského vzdělání, stupněm studia a studovaným oborem. Všechny předem stanovené hypotézy byly zamítnuty.

Klíčová slova

Informovanost; mimořádné události; studenti; pedagogická fakulta; univerzita; aktivní útočník; únik nebezpečných látek; povodeň; požár; ochrana obyvatelstva

Summary

The aim of the study was to describe the issue of emergencies and to determine the awareness of students of the Faculty of Education of Palacký University in Olomouc regarding the behaviour during selected emergencies. The research study also included a comparison of awareness depending on the level of secondary education, the level of university studies and the field of study of the students. Furthermore, we investigated the students' previous experience with public protection issues and their awareness of basic concepts in this area. The review study of our work focused on the basic theoretical knowledge in the areas of emergencies, population protection in education, school crisis plans and the Framework Curriculum. A total of 126 students participated in our research, of whom 109 were female and 17 were male, with various combinations of majors, levels of study, and different secondary school education. It was found that students showed increased interest in the issues of active attacker, flood and fire, but less interest in hazardous substance spills. The response estimate was at a higher level for flood and fire, while it was at a low level for active shooter and hazardous substance release. Nevertheless, the level of student awareness was rated as very good overall.

There were no differences between the level of awareness regarding behaviour in selected emergencies and the level of secondary education, level of study and field of study. All the predetermined hypotheses were rejected.

Key words

Awareness; emergencies; students; faculty of education; university; active attacker; hazardous materials spill; flood; fire; protection of the population

Referenční seznam literatury

1. BARBER, Nicola, 2003. *Požáry a povodně: kde k nim dochází? proč k nim dochází?*. Brno: Computer Press. Přírodní katastrofy. ISBN 80-722-6937-2.
2. BAŠTECKÁ, Bohumila et al., 2005. *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0708-X.
3. BERAN, Vít et al., 2023. *Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství: Společné profesní kompetence* [online]. BOŘKOVEC, Matouš (ed.). Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR [cit. 2023-11-23]. ISBN 978-80-87601-54-9. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/kompetencni-ramec-absolventa-ucitelstvi>
4. BOZP.CZ, 2019. Povinnosti ředitele školy v oblasti požární ochrany. *Dokumentace BOZP.cz* [online]. Praha: CRDR spol. [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://www.dokumentacebozp.cz/aktuality/povinnosti-skoly-pozarni-ochrana/>
5. BOZP.CZ, 2022. *Mimořádná událost. Definice, druhy a řešení prostřednictvím IZS* [online]. Praha: CRDR spol. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.bozp.cz/aktuality/mimoradna-udalost/>.
6. BREČKA, Tibor, 2009. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-330-1.
7. BYDŽOVSKÝ, Jan, 2008. *Akutní stavy v kontextu*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7254-815-6.
8. CENTRUM PRO BEZPEČNÝ STÁT, 2012. *Výzkum BOKR: Hodnocení online dotazníkového průzkumu – studenti VŠ* [online]. Praha: Centrum pro bezpečný stát [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: https://www.ochranaobyvatel.cz/images/novy_web/texty/final.pdf
9. CODREANU, Tudor, CELENZA, Antonio a Ian JACOBS, 2014. Does Disaster Education of Teenagers Translate into Better Survival Knowledge, Knowledge of Skills, and Adaptive Behavioral Change? A Systematic Literature Review. *Prehospital and Disaster Medicine* [online]. roč. 29, č. 6, s. 629–642 [cit. 2023-12-03]. ISSN 1049-023X. Dostupné z: doi: 10.1017/S1049023X14001083
10. ČESKO, 2023. § 2 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., České národní rady o požární ochraně – znění od 1. 7. 2023. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 27. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133#p2-2>

11. ČESKO, 2023. § 2 písm. b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů – znění od 1. 7. 2023. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 27. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239#p2-1-b>.
12. DAVIS, Christal et al., 2019. University students' disaster preparedness: A focus group study. *Best Practices in Mental Health* [online]. roč. 15, č. 2. s. 29–47 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.ingentaconnect.com/content/follmer/bpmh/2019/00000015/00000002/art00005>
13. DLOUHÝ, Martin et al., 2014. *Krizová komunikace v zátěžových situacích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu. ISBN 978-80-87647-12-7.
14. F. AL-JAZAIRI, Abdulnasir, 2019. Disasters and Disaster Medicine. *Essentials of Accident and Emergency Medicine* [online]. IntechOpen, 2019-1-10 [cit. 2023-09-27]. ISBN 978-1-78984-832-8. Dostupné z: doi:10.5772/intechopen.72947
15. FALTÝN, Jaroslav (ed.), 2021. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2023-11-23]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021-zmeny.pdf>
16. FIALA, Miloš a Josef VILÁŠEK, 2010. *Vybrané kapitoly z ochrany obyvatelstva*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1856-2.
17. FRYČ, Jindřich et al., 2020. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. ISBN 978-80-87601-46-4.
18. FU, Liping, 2023. Research on Fire Safety Education for College Students. *Applied & Educational Psychology* [online]. roč. 4, č. 3, s. 9–14 [cit. 2023-12-03]. ISSN 2523-5842. Dostupné z: doi: 10.23977/appep.2023.040302
19. HALUZÍKOVÁ, Jana, 2023. *Základy první pomoci a přednemocniční péče pro nelékařské obory*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-1739-0.
20. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY, 2002. Učitelé vysvětlují žákům, jak se mají chovat při mimořádných situacích. *Požáry.cz: ohnisko žhavých zpráv – hasiči aktuálně* [online]. Praha: Oddělení ochrany a přípravy obyvatelstva Hasičského záchranného sboru [cit. 2023-11-29]. Dostupné

- z: <https://www.pozary.cz/clanek/46-ucitele-vysvetluji-zakum-jak-se-maji-chovat-pri-mimoradnych-situacich/>
21. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. Co dělat když hrozí povodně. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. [cit. 2023-11-30]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/co-delat-kdyz-hrozi-povodne-241565.aspx>
 22. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Jak se správně ukryt* [online]. YouTube video. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WSOfpAMR2xs>
 23. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Tisňová volání v České republice* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/tisnova-volani-v-ceske-republice.aspx>.
 24. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Ukrytí obyvatelstva v České republice* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ukryti-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>.
 25. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR JIHOMORAVSKÉHO KRAJE, 2016. Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí: povodně. *Docplayer* [online]. Brno: Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje. [cit. 2023-11-30]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/31422599-Vase-cesty-k-bezpeci-aneb-chytre-blondynky-radi-povodne.html>
 26. HASÍK, Juljo et al., 2017. *Standardy první pomoci*. Praha: Český červený kříž. ISBN 978-80-87729-17-5.
 27. HLAVÁČ, Tomáš, TROCH Filip a Josef ŘEHOUT, 2015. *Krizový plán školy* [online]. Příbram: Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola [cit. 2023-11-23]. Dostupné z: https://www.spspb.cz/wp-content/uploads/2020/04/Krizovy_plan_web.pdf
 28. HONEK, Lubomír, 2023. *Krizový plán školy pro případ mimořádné události*. Moravské Budějovice: Základní škola Moravské Budějovice. Bez ISBN.
 29. HUTTON, Nicole a Michael ALLEN, 2021. Flood Hazard Awareness at Old Dominion University: Assessment and Opportunity. *Journal of Contemporary Water Research & Education* [online]. roč. 172, č. 1, s. 19–33 [cit. 2023-12-03]. ISSN 1936-7031. Dostupné z: doi: 10.1111/j.1936-704X.2021.3352.x

30. CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
31. KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK (ed.), 2009. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1816-8.
32. KOSÍKOVÁ, Martina a Terezie HEINZ, 2022. Požár na základní škole v Brně: hasiči z budovy evakovali 180 lidí. *Brněnský deník* [online]. Brno: Brněnský deník [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://brnensky.denik.cz/pozary/pozar-na-zakladni-skole-v-brne-z-budovy-evakovali-180-lidi-20221221.html>
33. KROUPA, Miroslav, 2004. *Chování obyvatelstva v případě havárie s únikem nebezpečných chemických látek: příručka pro orgány státní správy, územní samosprávy, právnické osoby a podnikající fyzické osoby a obyvatelstvo*. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 80-866-4023-X.
34. KUKAL, Zdeněk a Karel POŠMOURNÝ, 2005. Přírodní katastrofy a rizika: Příspěvek geologie k ochraně lidí a krajiny před přírodními katastrofami. *PLANETA*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, roč. 7, č. 3, s. 4–49. ISSN 1213-3393.
35. MÁLEK, Jiří et al., 2019. *Lékařská první pomoc v urgentních stavech*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0590-8.
36. MARÁDOVÁ, Eva, 2011. Inovace studijních programů – předpoklad pro rozvoj zdravotní gramotnosti budoucích pedagogů. In: ŘEHULKA, Evžen, ed. *Škola a zdraví 21, 2011: Výchova ke zdravotní gramotnosti*. Brno: Masarykova univerzita, s. 109–121. Bez ISBN. Bez ISSN.
37. MATZNER, Jiří, 2017. „Ozbrojený útočník“: pilotní projekt prevence útoku ve školním prostředí. *Týdeník Policie* [online]. Praha [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://tydenikpolicie.cz/ozbrojeny-utocnik-pilotni-projekt-prevence-utoku-ve-skolnim-prostredi/>
38. MIKŠÍK, Oldřich, 2005. *Hromadné psychické jevy: (psychologie hromadného chování)*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0930-4.
39. MIKULINCOVÁ, Hana, 2014. Útočnice ve škole ve Žďáru nad Sázavou pobodala tři studenty, jeden zemřel. *Český rozhlas Radiožurnál* [online]. [cit. 2023-11-28]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/utocnice-ve-skole-ve-zdaru-nad-sazavou-pobodala-tri-studenty-jeden-zemrel-6285365>

40. MIKULKA, Bohdan, MIKULKA, Štěpán a Miroslav PIŇOS, 2003. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele základních a speciálních škol*. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 80-86640-21-3.
41. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2014. *Minimální standard bezpečnosti* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [cit. 2023-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vyssi-odborne-vzdelavani/minimalni-standard-bezpecnosti-a-vyhlaseni-neinvesticniho>
42. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2023. Požární ochrana. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky* [online]. Praha: MŠMT ČR [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pozarni-ochrana>
43. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf
44. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *POJMY: Evakuace* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/evakuace.aspx>.
45. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *POJMY: Prostředky individuální ochrany* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/npo/clanek/pojmy-prostredky-individualni-ochrany.aspx>.
46. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *POJMY: Ukrytí obyvatelstva* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ukryti-obyvatelstva.aspx>.
47. NEDAVAŠKOVÁ, Iva, 2023. Gymnázium je zavřené. Únik kyseliny šetří policie jako obecné ohrožení. *Kroměřížský deník* [online]. Kroměříž [cit. 2024-01-28]. Dostupné z: https://kromerizsky.denik.cz/zpravy_region/gymnazium-je-zavrene-unik-chemikalie-setri-policie-jako-obecne-ohrozeni-20231003.html
48. NIKLOVÁ, Martina a Svatava NOVÁKOVÁ, 2023. *Bezpečnostní a krizový plán školy* [online]. Fulnek: Základní škola J. A. Komenského Fulnek [cit. 2023-11-23].

- Dostupné z: <https://www.zsfulnek.cz/userfiles/file/Bezpecnostni%20a%20krizovy%20plan%20skoly.pdf>
49. NIX, Elizabeth et al., 2020. University Student Knowledge of Active Shooter Safety: Do They Know Enough to Protect Themselves?. *Interdisciplinary Insights: The Journal of Saint Leo University's College of Education and Social Services* [online]. roč. 2, č. 1, s. 31–49 [cit. 2023-12-03]. Bez ISSN. Dostupné z: <https://www.interdisciplinaryinsights.org/article/13451.pdf>
50. PATEL, Ronik Ketankumar et al., 2023. Disaster Preparedness and Awareness among University Students: A Structural Equation Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. roč. 20, č. 5 [cit. 2023-12-03]. ISSN 1660-4601. Dostupné z: doi: 10.3390/ijerph20054447
51. PETŘEKOVÁ, Daniela, 2022. *Příručka nejen pro mladé hasiče: jak se chovat, když...?*. Třetí rozšířené vydání. České Budějovice: Sdružení hasičů ČMS. Bez ISBN.
52. PLAJNEROVÁ, Kristýna a Hana JELÍNKOVÁ, 2020. *Bezpečnostní a krizový plán školy* [online]. Světice: Základní škola Světice [cit. 2023-11-23]. Dostupné z: http://www.skolasvetice.cz/wp-content/uploads/2021/01/Bezpe%C4%8Dnostn%C3%AD-a-krizov%C3%BD-pl%C3%A1n-2020_2021.pdf
53. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. *Policie ČR: Utíkej, schovej se, bojuj!* [online]. YouTube video. [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3Ierde6f9A0>
54. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Informace pro osoby zasažené mimořádnou událostí* [online]. Praha: Policie České republiky. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/informace-pro-osoby-zasazene-mimoradnou-udalosti.aspx>.
55. PONSTINGEL, Daria, LOPEZ, Christina a Richard EARL, 2019. Flood awareness among college students in flash flood alley: a case study of Texas State University in San Marcos, Texas, USA. *Papers in Applied Geography* [online]. 2019-10-02, roč. 5, č. 3–4, s. 236–255 [cit. 2023-12-03]. ISSN 2375-494X. Dostupné z: doi: 10.1080/23754931.2019.1694966
56. PROCHÁZKOVÁ, Dana, 2006. *Bezpečnost a krizové řízení*. Praha: Police history. ISBN 80-864-7735-5.
57. RYBA, Drahoslav et al., 2020. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030: Připravený občan. Připravený systém*. [online]. Praha:

- Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/file/63931c3a609d3f60fe089893>
58. SMIL, Václav, 2017. *Globální katastrofy a trendy: příštích padesát let*. Praha: Kniha Zlin. Tema (Kniha Zlin). ISBN 978-80-7473-528-8.
59. SUCHÁNEK, Petr, 2005. Ochrana před povodněmi v České republice. *Náměšť nad Oslavou: oficiální stránky města* [online]. Náměšť nad Oslavou. [cit. 2023-11-30]. Dostupné z: <https://namestnosl.cz/ochrana-pred-povodnemi-v-ceske-republice/d-2809/p1=62>
60. SYSTÉM INTEGROVANÉ VÝSTRAŽNÉ SLUŽBY, 2023. Povodňové jevy. *Český hydrometeorologický ústav* [online]. [cit. 2023-11-27]. Dostupné z: <https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/om/sivs/povodne.html>
61. ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al., 2017. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0.
62. ŠTĚTINA, Jiří et al., 2014. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4578-7.
63. TALICHOVÁ, Martina, 2021. OČMU pro střední školy: příčiny požárů. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/22878/OCMU-PRO-STREDNI-SKOLY-PRICINY-POZARU.html>
64. TITKO, Michal, RISTVEJ Jozef a Zenon ZAMIAR, 2021. Population Preparedness for Disasters and Extreme Weather Events as a Predictor of Building a Resilient Society: The Slovak Republic. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. roč. 18, č. 5 [cit. 2024-01-31]. ISSN 1660-4601. Dostupné z: [doi:10.3390/ijerph18052311](https://doi.org/10.3390/ijerph18052311)
65. TKACHUCK, Mathew, SCHULENBERG, Stefan a Elicia LAIR, 2018. Natural disaster preparedness in college students: Implications for institutions of higher learning. *Journal of American College Health* [online]. roč. 66, č. 4, s. 269–279 [cit. 2023-12-03]. ISSN 0744-8481. Dostupné z: [doi: 10.1080/07448481.2018.1431897](https://doi.org/10.1080/07448481.2018.1431897)
66. VALÁŠEK, Jarmil et al., 2007. *Bojové otravné látky, biologická agens a prostředky individuální ochrany*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 978-80-86640-99-0.

67. VOUTIRA, Eftihia, BENOIST, Jacques a Brigitte PIQUARD, 1998. Anthropology in humanitarian assistance. *Network on Humanitarian Assistance*, roč. 4, č. 2. Bez ISSN.
68. ZÁKLADNÍ ŠKOLA SPORTOVNÍ UHERSKÉ HRADIŠTĚ, © 2024. Historie školy. *Základní škola Sportovní Uherské Hradiště* [online]. Uherské Hradiště: Sportovní škola Uherské Hradiště [cit. 2024-01-28]. Dostupné z: <https://www.zsuhsportovni.cz/historie-skoly>
69. ZELENÝ, Petr, 2024. Dokument ČT o střelbě na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. *ČT24 – Česká televize* [online]. [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/sledujte-dokument-ct-o-strelbe-na-filozoficke-fakulte-univerzity-karlovy-345220>

Zkratky

AČR – Armáda České republiky

Bc. – bakalářské studium

BIS – Bezpečnostní informační služba

BOZP – bezpečnost a ochrana zdraví při práci

BS – bezpečnostní systém

CŽV – celoživotní vzdělávání

ČČK – Český Červený kříž

ČR – Česká republika

DPI – disaster preparedness indicator (*ukazatel připravenosti na katastrofy*)

DRR – disaster risk reduction (*snižování rizika katastrof*)

DS – doktorské studium

EM-DAT – Emergency Events Database (*Mezinárodní databáze pohrom*)

EU – Evropská unie

GIBS – Generální inspekce bezpečnostních sborů

HS ČR – Horská služba České republiky

HZSČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

HZSJMK – Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje

IFRC – The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies

IO – improvizovaná ochrana

IZS – integrovaný záchranný systém

KHS – krajská hygienická stanice

KPR – kardiopulmonální resuscitace

LZS – Letecká záchranná služba

Mgr. – magisterské (pětileté) studium

MU – mimořádná událost

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZ ČR – Ministerstvo zdravotnictví České republiky

NATO – North Atlantic Treaty Organisation (*Severoatlantická aliance*)

NMgr. – navazující magisterské studium

OO – ochrana obyvatelstva

OSN – Organizace spojených národů

PČR – Policie České republiky

Pdf UP – Pedagogická fakulta Univerzity Palackého
PIO – prostředky individuální ochrany
PO – požární ochrana
PP – první pomoc
Přír. – přírodovědné obory
PTSD – posttraumatická stresová porucha
RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SIVS – Systém integrované výstražné služby
SO₂ – oxid siřičitý
SOS – střední odborná škola
SOU – střední odborné učiliště
SZBK – Svaz záchranných brigád kynologů
SZS ČČK – Skalní záchranná služba Českého Červeného kříže
TXST – Texas State University (*Texaská státní univerzita*)
USA – Spojené státy americké
VZS ČČK – Vodní záchranná služba Českého Červeného kříže
WHO – World Health Organization (*Světová zdravotnická organizace*)
Zdrav. – zdravotnické obory
ZŠSUH – Základní škola Sportovní Uherské Hradiště
ZZS – Zdravotnická záchranná služba

Seznam tabulek

Tabulka 1. Respondenti dle pohlaví, věku a absolvované střední školy	45
Tabulka 2. Respondenti dle stupně studia a oborů	45
Tabulka 3. Četnost odpovědi druhé sekce (celkový počet).....	47
Tabulka 4. Druhy mimořádných událostí.....	49
Tabulka 5. Četnost odpovědi druhé sekce (dle středoškolského vzdělání)	49
Tabulka 6. Četnost odpovědi druhé sekce (dle stupně studia)	50
Tabulka 7. Četnost odpovědi druhé sekce (dle studovaného oboru)	52
Tabulka 8. Četnost odpovědi třetí sekce (celkový počet)	53
Tabulka 9. Četnost odpovědi třetí sekce (dle středoškolského vzdělání)	54
Tabulka 10. Četnost odpovědi třetí sekce (dle stupně studia).....	56
Tabulka 11. Četnost odpovědi třetí sekce (dle studovaného oboru)	56
Tabulka 12. Celkový počet odpovědi – aktivní útočník	57
Tabulka 13. Četnost odpovědi – aktivní útočník (dle středoškolského vzdělání).....	59
Tabulka 14. Četnost odpovědi – aktivní útočník (dle stupně studia)	61
Tabulka 15. Četnost odpovědi – aktivní útočník (dle studovaného oboru)	63
Tabulka 16. Celkový počet odpovědi – únik nebezpečných látek.....	65
Tabulka 17. Četnost odpovědi – únik nebezpečných látek (dle středoškolského vzdělání) 67	
Tabulka 18. Četnost odpovědi – únik nebezpečných látek (dle stupně studia)	68
Tabulka 19. Četnost odpovědi – únik nebezpečných látek (dle studovaného oboru).....	70
Tabulka 20. Celkový počet odpovědi – povodně	71
Tabulka 21. Četnost odpovědi – povodně (dle středoškolského vzdělání).....	74
Tabulka 22. Četnost odpovědi – povodně (dle stupně studia)	75
Tabulka 23. Četnost odpovědi – povodně (dle studovaného oboru)	77
Tabulka 24. Celkový počet odpovědi – požáry.....	78
Tabulka 25. Četnost odpovědi – požáry (dle středoškolského vzdělání).....	81
Tabulka 26. Četnost odpovědi – požáry (dle stupně studia)	82
Tabulka 27. Četnost odpovědi – požáry (dle studovaného oboru).....	83
Tabulka 28. Kontingenční tabulka pro χ^2 -kvadrát (středoškolské vzdělání).....	87
Tabulka 29. Kontingenční tabulka pro χ^2 -kvadrát (stupeň studia)	88
Tabulka 30. Kontingenční tabulka pro χ^2 -kvadrát (studijní obor)	89

Seznam grafů

Graf 1. Setkání se s tématem mimořádných událostí během SŠ a VŠ studia	49
Graf 2. Setkání se s tématem mimořádných událostí během vysokoškolského studia	51
Graf 3. Četnost správně určeného signálu všeobecné výstrahy	55
Graf 4. Rozdíly v četnosti odpovědi u různého SŠ vzdělání	61
Graf 5. Proč vyhlásit kompletní pravdu při evakuaci?	73
Graf 6. Proč nevyhlásit kompletní pravdu při evakuaci?	73
Graf 7. Zajímá/a ses někdy o problematiku nebo otázky související s... ..	85
Graf 8. Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud... ..	86

Seznam příloh

Příloha 1. Tabulka mýtů.....	110
Příloha 2. Tabulka s postupy první pomoci.....	111
Příloha 3. Edukační karta: aktivní střelec.....	116
Příloha 4. Edukační karta: únik nebezpečných látek.....	117
Příloha 5. Improvizovaná ochrana.....	118
Příloha 6. Edukační karta: povodně.....	119
Příloha 7. Edukační karta: požár.....	120
Příloha 8. Dotazník.....	121

Přílohy

Příloha 1. Tabulka mýtů

mýtus	stereotypní myšlenka	vyvrácení
mýtus o bezmoci	<i>„lidé se o sebe nepostarají“</i>	Lidé se většinou o sebe při MU postarají a pomáhají na místech, kde je třeba.
mýtus o informacích	<i>„příliš mnoho informací škodí“</i>	Lidé informace aktivně vyhledávají a ověřují si správnost údajů. Hlavní protilátkou proti úzkosti je právě ono dodávání informací.
mýtus o dětech	<i>„děti nejsou tolik zasaženy, nechápou, o čem se dospělí baví“</i>	Děti často potlačují své reakce, které se však později projeví po ukončení krize. Děti velmi silně vnímají a reagují na emoce u dospělých.
mýtus o psychických reakcích	<i>„lidé, kteří se nezhroutí, nejsou událostí zasaženi“</i>	Mnoho lidí je odolných, ale každý zúčastněný MU je více či méně zasažen. Spousta problémů se může prokázat až po skončení krize, během které mohli být zasaženi lidé bez problémů.
mýtus o zničené společnosti	<i>„společnost se z katastrofy nikdy nevzpamatuje“</i>	Komunita a společnost MU překonávají a zkušenosti je mohou posilovat a rozvíjet.
mýtus o PTSD	<i>„většina lidí začne trpět posttraumatickými poruchami“</i>	Většina lidí je právě odolných a situaci zvládne. Jiní v situaci najdou zkušenosti a dojde tím u nich k posttraumatickému růstu.

Zdroj: Dlouhý et al. (2014)

Příloha 2. Tabulka s postupy první pomoci

MU	riziko	postup první pomoci
aktivní útočník	řezná zranění	Při řezných zraněních je klíčové rychle zastavit vnější krvácení, s prioritou na ochranu zachránce (včetně zhodnocení situace a použití gumových rukavic). Následuje stisk rány, dezinfekce okolí a aplikace tlakového obvazu. Při více ranách se postupuje postupně s důrazem na nejzávažnější. V případě, že je cizí těleso v ráně, jako je nůž, není vhodné ho vytahovat. Poté se zajistí volné dýchání postiženého, prevence šokového stavu, monitorování životních funkcí a čekání na záchrannou službu. Rychlý transport postiženého na místo definitivního ošetření je klíčový (Málek, 2019).
	otevřené poranění břišní dutiny	Při otevřeném poranění břišní dutiny, vyvolaném bodnou nebo střelnou ranou, se často projevují šokové stavy. V těchto situacích je klíčové aplikovat aseptický (sterilní) obvaz na postižené místo (v případě vyhrzlých orgánů nedochází k manipulaci s nimi, pouze jsou sterilně přikryty a lehce fixovány). Postižený by měl být uložen do úlevové polohy na zádech s podloženou hlavou a podloženými pokrčenými dolními končetinami. Nepodáváme mu žádné tekutiny ústy (v případě žízně pouze zvlhčujeme rty). Provádíme protišoková opatření (zajištění ticha, tepelné pohodlí, tišení, zvlhčení rtů) a aktivujeme záchrannou službu (Haluzíková, 2023).

únik nebezpečných látek	poleptání	Podle Haluzíkové (2023) způsobují kyselé páry a plyny při inhalaci záněty dýchacích cest, přičemž závažnost závisí na pH a délce expozice. Poleptání sliznic je považováno za vážnější než poleptání kůže. Příznaky zahrnují svědění, pálení, změny barvy kůže/sliznic, obtíže s dýcháním a v extrémních případech i smrt. Při ošetření poleptání je klíčové, aby zachránce chránil své ruce a nedotýkal se obličeje. Postiženého je třeba zbavit toxických látek opláchnutím vodou při vhodné teplotě (tak, aby voda nestékala po zdravých částech těla). Dále je nutné postiženého přikrýt vlhkým obvazem a zajistit transport do nemocnice. Při oplachování očí je důležité překonat křečovitě sevření víček a následně aplikovat vlhký obklad na kůži a oči.
	otrava (<i>obecně</i>)	Podle Hasíka et al. (2017), kteří se věnují standardům PP, upozornujeme na specifickou příznaků otravy podle konkrétní látky. Přesto stanovují univerzální zásady první pomoci při podezření na otravu, včetně zachování vlastní bezpečnosti, omezení dalšího vstřebávání jedu a sledování postiženého až do předání ZZS. Standardy systematicky klasifikují otravy do různých kategorií, s důrazem na otravy plynovými látkami, kde primární cestou vstupu jsou dýchací cesty. Otravy inhalací mohou vzniknout například při nedokonalém spalování nebo průmyslových haváriích. Delší expozice může ohrozit život, a proto je důležité minimalizovat rizika, přerušit expozici a volat ZZS. Postup první pomoci zahrnuje zajištění bezpečného prostoru, přesun postiženého na čerstvý vzduch a sledování stavu až do příjezdu odborné pomoci (Hasík et al., 2017).
	otrava oxidem uhelnatým	Šeblová a Málek (2019, in Haluzíková, 2023) identifikují otravu oxidem uhelnatým jako převládající formu náhodných otrav. Hasík a kolektiv (2017) popsali

		<p>příznaky této otravy, které zahrnují červené zbarvení obličeje, nevolnost, bolesti hlavy a zvracení, což jsou projevy počáteční fáze otravy. V pokročilém stadiu může dojít k pocitu dušení, tělesné slabosti a bezvědomí, případně i k úmrtí.</p> <p>Při otravě oxidem uhelnatým je klíčové okamžitě evakuovat postiženou osobu z kontaminovaného prostoru. Je striktně zakázáno rozsvěcet světla, zvonit, používat elektrické spotřebiče a kouřit. Zachránce zajistí průchodnost dýchacích cest. V případě, že je postižený při vědomí, položí jej do zotavovací polohy. Při bezvědomí zahájí KPR a okamžitě kontaktuje ZZS (Haluziková, 2023).</p>
povodeň	<p>tržné, řezné, bodné, zhmožděné či sečné rány</p>	<p>Při zranění žáka během povodně (tržné, řezné, bodné, zhmožděné či sečné rány) platí obecné zásady první pomoci. Zraněný by měl být umístěn do vhodné polohy, rána dezinfikována a zakryta sterilním obvazem. Pro menší rány postačí náplast s poduškou. Nedoporučuje se sypání látek do rány nebo její vyplachování. Postižená část těla by měla být znehybněna a žák by měl čekat na odborné ošetření lékařem. Při rozsáhlejší krvácení se postupuje podle principů PP, jak bylo popsáno v souvislosti s ozbrojeným útočником (Haluziková, 2023).</p>
	<p>tonutí</p>	<p>V případě tonutí je klíčové, aby záchrannou operaci prováděla osoba s odborným výcvikem nebo výborný plavec (s prioritou na vlastní bezpečnost). Pokud záchranná osoba není zkušeným plavcem, je rozumnější nechat tonoucího upadnout do bezvědomí, aby se snížilo riziko vlastního nebezpečí. Charakteristické příznaky tonutí zahrnují bezvědomí po pobytu ve vodě, promodrání kůže, bublavé dýchání, kašel a zvracení. V takové situaci hrozí u tonoucího aspirace vody, dušení, zástava krevního</p>

		oběhu a podchlazení postiženého. Záchranná akce by měla zahrnovat vytažení tonoucího z vody, zahájení KPR a co nejrychlejší předání postiženého ZZS, přičemž bezpečnost zachránce je klíčová (Bydžovský, 2008; Hasík et al., 2017).
	bezvědomí	V případě tonoucího, který je v bezvědomí a nedýchá, je nutné provést KPR (nejprve pět umělých vdechů) následované třiceti stlačeními hrudníku v poměru dvou vdechů. Pokud je přítomen žaludeční obsah v ústní dutině, zachránce tonoucího opatrně převrátí na bok a odstraní obsah. Důležité je podotknout, že pouhé stlačování hrudníku bez umělých vdechů není u tonoucího efektivní. Pokud je tonoucí v bezvědomí, ale dýchá, zachránce umístí postiženého do zotavovací polohy na bok, sleduje životní funkce, zakryje přikrývkou a ihned volá ZZS. V případě, kdy tonoucí reaguje a je při vědomí, zachránce mu umožní pohodlnou polohu, minimalizuje riziko podchlazení a okamžitě volá ZZS (Hasík et al., 2017).
požár	popálení a opaření	Popálení a opaření spadají do kategorie termických úrazů způsobených vysokými teplotami. Tři stupně popálenin zahrnují zarudnutí kůže (1. stupeň), vytvoření puchýřů (2. stupeň) a nekrózu kůže (3. stupeň), která může postihnout hlubší vrstvy. Obličej a krk jsou kritická místa s možností otoku a obstrukce dýchacích cest. Genitálie, hýždě, ruce a nohy nesou vysoké riziko infekce. První pomoc vyžaduje okamžité zastavení působení tepla, vyproštění postižené osoby (s ohledem na bezpečnost zachránce) a používání vhodných prostředků k hašení ohně nebo přikrývání hořící osoby. Při léčbě popálenin vodou je důležité vyhnout se otevřeným ranám. Postižené místo by mělo být chráněno sterilním obvazem, což omezí proudění vzduchu, zmírní bolest a zabrání infekci. Chlazení by mělo být zaměřeno na obličej, krk, ruce, nohy

		a okolí genitálu. Při rozsáhlých popáleninách se chrání postižený před prochlazením. Vyčkáváme na příjezd ZZS (Haluzíková, 2023).
	otrava zplodinami hoření	Otrava zplodinami hoření nastává, když cizorodá látka pronikne do těla a způsobí systémové účinky na různé orgány. Příznaky zahrnují bolesti hlavy, nevolnost, závratě, křeče a poruchy vnímání. Osoby mohou mít tmavomodře zbarvené sliznice nebo třesňově zbarvenou kůži při vážné intoxikaci. V případě otravy je nezbytná okamžitá evakuace postiženého, pokud to neohrožuje zachránce. V případě zástavy oběhu se provádí KPR a následně očekáváme příjezd ZZS pro další péči a léčbu (Málek et al., 2019).

Příloha 3. Edukační karta: aktivní střelec

ZÁSADY CHOVÁNÍ PŘI AKTIVNÍM STŘELCI

1 UTEČ 2 SCHOVEJ SE 3 BOJUJ

VOLEJ **158**, POUZE POKUD JE TO MOŽNÉ

 Pokud to jde, uteč!

- Měj cíl kam unikneš
- Nesmí ti hrozit nebezpečí a cesty musí být průchodné
- Neřeš osobní věci a cennosti
- Nehraj si na hrdinu, zachraň primárně sebe

 Nemůžeš-li utéct, schovej se na bezpečné místo!

- Zamkni dveře
- Zabarikáduj se
- Ztiš telefon, buď potichu (případně volej policii)
- Schovej se a vyčkej na záchranu

 Není-li jiná možnost, bojuj!

- Buď ty nebo střelec (ideální je moment překvapení, pokud je to možné)
- Použij cokoliv jako zbraň, házej po něm věci (nábytek, knihy, co je po ruce)
- Pokud je vás více, braňte se všichni (využijte kolektivní síly)

Příloha 4. Edukační karta: únik nebezpečných látek

ZÁSADY CHOVÁNÍ PŘI ÚNIKU NEBEZPEČNÝCH LÁTEK

-

Udržuj bezpečnou vzdálenost od místa havárie
-

Najdi vhodné útočiště (ven, vyšší patra, závětrná strana budovy)
-

Utěsni místnost (okna, dveře, otvory) a vypni ventilaci.
-

Připrav si prostředky improvizované nebo individuální ochrany
-

Připrav se na provedení úplné či částečné dekontaminace
-

Sleduj informace v médiích
-

Zachovej klid a jednej s rozvahou
-

Omez telefonování a neblokuj komunikační síť
-

Dodržuj pokyny a nařízení složek IZS
-

Omez fyzickou námahu (zvýšené dýchání → riziko vzdechnutí chemických látek)
-

Upozorni sousedy na situaci
-

Připrav se na případnou evakuaci včetně balení evakuačního zavazadla

Co je improvizovaná ochrana?

Při úniku nebezpečné látky do ovzduší využijte oblečení v domácnosti k ochraně zdraví.

Pro ochranu nohou použijte gumové boty, například holinky.

Pro ochranu rukou použijte rukavice, nejlépe gumové, které utěsníte provázkem.

Jako další vrstvu si na nohy nasadíte šustákové kalhoty, které dole utěsníte provázkem.

Pro ochranu těla si oblečte několik vrstev oblečení a navrch si oblečte pláštěnku.

Pro ochranu hlavy využijte šátků, šál, čepic a potápěčských či lyžařských brýlí.

Pro ochranu rukou, nohou a očí lze použít i igelitové sáčky.

„ANI KOUSEK KŮŽE KOUKAT NÁM NEMŮŽE!“

„ČÍM VÍCE VRSTEV DÁME, TÍM LÉPE SE PAK MÁME.“

Improvizovanou ochranu využijete při přesunu ze zamořeného prostředí nebo při evakuaci z úkrytu na bezpečné místo.

Příloha 6. Edukační karta: povodeň

ZÁSADY CHOVÁNÍ PRO UČITELE PŘI VZNIKU POVODNĚ BĚHEM VYUČOVÁNÍ

1. varianta – může proběhnout evakuace

v rámci zabránění paniky se neoznamuje kompletní pravda

Znějí sirény a ředitelé/ky jsou informováni o hrozícím nebezpečí

ti jsou často informováni i o očekávaném čase příchodu vlny a době zatopení, komunikačních trasách evakuace i místa shromáždění

Ostatní učitelé a zaměstnanci jsou prostřednictvím školního rozhlasu informováni o nutnosti evakuace

Učitelé dodržují krizový plán školy a zahájí evakuaci na předem stanovené místo (provedou 3 základní kroky)

1. vybízí žáky k rychlému zabalení osobních věcí
2. učitel zajistí třídní knihu
3. kontroluje počet žáků

Po úspěšné evakuaci se řídí pokyny IZS a evidují se v evakuačním středisku

2. varianta – nestihneme se evakuovat

1. Ochrana žáků a dalších osob
2. Přesun do vyšších pater
3. Zachovat klid, jednat s rozvahou a utěšovat žáky
4. Vytvořit signál pro IZS vyvěšením látky/oblečení z okna
5. Vyčkat na záchranu

Zdroj: autor práce

Příloha 7. Edukační karta: požár

ZÁSADY CHOVÁNÍ PRO UČITELE PŘI VZNIKU POŽÁRU BĚHEM VYUČOVÁNÍ

VOLEJ 150, POKUD JE TO MOŽNÉ

1. varianta – může proběhnout evakuace

 1	 2	 3
Oznámení evakuace:	Učitelé a žáci:	Shromáždění:
ředitel/ka informuje učitele rozhlasem o nutnosti evakuace	učitel aktivně komunikuje s žáky	učitelé znovu přepočítávají žáky
specifikují místo shromáždění a cesty, kterým se vyhnout	vyzve je ke sbalení osobních věcí a klidnému seřazení u dveří	informují organizátory o aktuálním stavu
<i>v rámci zabránění paniky se neoznamuje kompletní pravda</i>	vezme třídní knihu, žáky přepočítá a oznámí jim trasu	v případě potřeby zajišťují první pomoc zraněným
	opatrně otevírá dveře, ověřuje bezpečnost cesty a opouští třídu (s ujištěním, že jsou všichni)	plní pokyny IZS

2. varianta – nestihneme se evakuovat

Úniková cesta blokována požárem nebo se nestihneme včas evakuovat:

 1	 2	 3	 4	 5
ověřit, zda není klika ohřátá, kontrola stavu únikové cesty, utěsnit dveře	instruovat žáky, aby se pohybovali v pokleku a šli k oknům	zachovat klid, utěšovat žáky a dbát na jejich bezpečí	otevřít okna, vyvěsit kus oblečení z okna → signál pro naléhavou pomoc	vyčkat na záchranu

Příloha 8. Dotazník

Ahoj, jmenuji se Radek Maderka a jsem studentem 2. ročníku navazujícího magisterského studia na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého. Mými obory jsou učitelství výchovy ke zdraví a učitelství českého jazyka a literatury. Chtěl bych Tě touto cestou požádat o vyplnění mého dotazníku k diplomové práci na téma mimořádných událostí. Získané výsledky budou využity pouze pro moji diplomovou práci, ve které sleduji informovanost studentů PdF UP ohledně chování při vybraných mimořádných událostech, tedy vás.

Tento dotazník je plně **anonymní** a nikdo se nedozví, jak jsi odpovídal a ani nebude možno Tvé odpovědi spojit s Tvoji osobou. Dovoluji si Tě požádat rovněž o co nejpřesnější a pravdivé odpovědi. Účast ve výzkumu je dobrovolná. Předem děkuji za Tvůj čas a vyplnění dotazníku.

Otázky ke zkušenostem s problematikou mimořádných událostí

- 1. Setkal/a ses někdy v průběhu tvého středoškolského studia s tématem mimořádných událostí (jako jsou povodně, požáry, zemětřesení a další katastrofy, tísňové volání, všeobecná výstraha, hasiči apod.)?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) nevím, nevzpomínám si
- 2. Setkal/a ses někdy v průběhu tvého vysokoškolského studia s tématem mimořádných událostí (jako jsou povodně, požáry, zemětřesení a další katastrofy, tísňové volání, všeobecná výstraha, hasiči apod.)?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) nevím, nevzpomínám si
- 3. Je podle tvého názoru znalost problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí (např. při povodních, požárech, zemětřesení a dalších katastrofách) pro tvoje budoucí povolání učitele/učitelky či jiného pedagogického pracovníka důležitá?**
 - a) rozhodně ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) rozhodně ne
 - e) nedokážu posoudit
- 4. Myslíš si, že by bylo vhodné, aby pedagogická fakulta zařadila do pedagogicko-psychologického základu v přípravě všech budoucích pedagogických pracovníků problematiku mimořádných událostí a první pomoci?**
 - a) ano

b) ne

5. **Setkal/a ses ty někdy osobně s jakoukoliv mimořádnou událostí (povodně, požáry apod.)?** (pokud je odpověď „ANO“, odpověz na otázku 5a, v opačném případě otázku 5a přeskoč)

a) ano

b) ne

5a. O jakou mimořádnou událost se jednalo?

Obecné otázky vztahující se k mimořádným událostem

1. Co patří mezi základní složky Integrovaného záchranného systému ČR?

- a) Hasičský záchranný sbor ČR, Zdravotnická záchranná služba a Armáda ČR
- b) Policie ČR, Městská policie, Hasičský záchranný sbor ČR, Zdravotnická záchranná služba, orgány veřejného zdraví a neziskové organizace
- c) Hasičský záchranný sbor ČR, Zdravotnická záchranná služba a Policie ČR

2. Jak zní signál všeobecné výstrahy obyvatelstva?

- a) přerušovaný tón sirény po dobu 1 minuty
- b) kolísavý tón sirény po dobu 140 sekund
- c) nepřerušovaný tón sirény po dobu 140 sekund

3. Pokud zazní signál pro všeobecnou výstrahu, naší povinností je:

- a) co nejrychleji se schovat do nejbližší budovy, zavřít okna i dveře, zapnout rádio, TV a jiná média, abychom věděli vše potřebné
- b) co nejrychleji se přesunout do našeho bytu/domu, zapnout rádio, TV nebo sledovat média, abychom věděli, co se děje
- c) vyhledat nejbližší budovy či místa pod úrovní terénu, do kterých se ihned schováme, zavřeme okna a dveře, zapneme rádio, TV a sledujeme informace

4. Jako učitel/učitelka ve škole se setkám s informacemi ohledně postupů chování při mimořádné události (požár, nebezpečná zásilka, cizí osoba ve škole...) v jakém dokumentu školy?

- a) školní řád
- b) organizační řád
- c) krizový plán
- d) minimální preventivní program

Otázky vztahující se k chování při mimořádných událostech

1. Zajímal/a ses někdy o problematiku či otázky související s aktivním střelcem (to je člověk, který provede ozbrojený útok, např. ve veřejné budově – viz tragická událost na Univerzitě Karlově v Praze v roce 2023)?

- a) určitě ano, považuji to za důležité
 - b) spíše ano, ale jenom velmi obecně
 - c) nevybavuji si, že bych se o aktivní střelce zajímal/a
 - d) ne
- 2. Myslíš si, že bys poznal/a potencialního ozbrojeného útočníka?**
- a) určitě ano, vím, co je pro tyto lidi typické, a ostatních si všímám
 - b) spíše ano, věřím, že bych si něčeho podezřelého či neobvyklého všiml
 - c) nejsem si úplně jistý/á, takoví lidé mohou být něčím odlišní, ale nevím čím
 - d) spíše ne, v dnešní době je na světě mnoho lidí, kteří se odlišují od průměru
 - e) určitě ne, o ostatní lidi se nezajímám
- 3. Kdybys na fakultě potkal/a nebo viděl/a osobu, která se chová podivně, rozpačitě, zmateně a vystresovaně, neustále by se rozhlížela kolem sebe, kontrolovala by vchod do budovy apod. Jak bys reagoval/a?**
- a) upozornil/a bych někoho z akademiků nebo pracovníků školy
 - b) kontaktoval/a bych policii
 - c) nedělal/a bych nic
 - d) sledoval/a bych podezřelého, ale nic bych neřekl/a
 - e) oslovil/a bych podezřelého a požadoval/a bych ISIC či jinou identifikaci
- 4. Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by na tebe někdo útočil střelnou zbraní?**
- a) určitě ano
 - b) spíše ano
 - c) nedovedu to posoudit
 - d) spíše ne
 - e) určitě ne
- 5. Myslíš si, že bys v případě útoku reagoval/a některým z níže uvedených způsobů?**
- a) asi bych nebyl/a schopen/ná žádné reakce
 - b) snažil/a bych se najít úkryt
 - c) pokusil/a bych se z místa útoku uniknout
 - d) pokud bych neměl/a možnost úkrytu nebo úniku, rozhodl/a bych se bojovat
 - e) v každém případě bych se útočnickovi postavil/a, bojoval/a bych
 - f) svoji reakci nedokážu odhadnout
- 6. Kdybys slyšel/a střelné rány na fakultě, jak by ses zachoval/a? (můžeš vybrat více možností)**
- a) zhasl/a bych všechna světla ve třídě
 - b) zamkl/a bych dveře do třídy

- c) zabarikádoval/a bych dveře stoly, pokud bych nemohl/a bezpečně uniknout
 - d) pokud by střelec vnikl do třídy, všichni bychom na něj začali křičet a házet věci
 - e) prosil/a bych střelce, aby nestřílel
 - f) zavolal/a bych tísňovou linku nebo policii
 - g) začal/a bych utíkat a křičet
 - h) snažil/a bych se dostat co nejvíce lidí ven, pokud by únik byl bezpečný
 - i) ztišil/a bych svůj telefon a vypnul/a veškerou techniku v místnosti
- 7. Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s únikem nebezpečných látek do okolí? (např. v nedalekém plaveckém stadionu dojde k závadě a unikne chlor v plynné podobě do okolí)**
- a) určitě ano, považuji to za důležité
 - b) spíše ano, ale pouze velmi obecně
 - c) nevybavuji si, že bych se o únik nebezpečných látek zajímal/a
 - d) ne
- 8. Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by během výuky na pedagogické fakultě došlo k úniku nebezpečných látek do okolí fakulty?**
- a) určitě ano
 - b) spíše ano
 - c) nedovedu to posoudit
 - d) spíše ne
 - e) určitě ne
- 9. Zaznamenal/a jsi někdy pojem improvizovaná ochrana (využití vhodných kusů oblečení, které jsou k dispozici a pomocí kterých je možné chránit jak dýchací cesty, tak celý povrch těla – improvizovaný ochranný oblek)?**
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím, nejsem si jistý/á
- 10. Jak si myslíš, že by byl ohlášen únik nebezpečných látek do okolí (př. únik chloru, čpavku apod.)?**
- a) určitě by o tom psala média a lidé na sociálních sítích
 - b) vyhlašovali by to hasiči a další složky IZS
 - c) prostřednictvím sirén
 - d) nijak, viděl/a bych oblak nějakého dýmu, plynu nebo bych to cítil/a
- 11. Jak by ses zachoval/a, kdyby nedaleko od místa, kde se nacházíš, došlo k úniku nebezpečných látek (př. chlor, sirovodík, čpavek...) do okolí? (můžeš vybrat více možností)**
- a) začal/a bych panikařit a zmatkovat

- b) snažil/a bych se najít bezpečné místo v nižších patrech budovy
- c) snažil/a bych se najít bezpečné místo ve vyšších patrech budovy
- d) běžel/a bych ven
- e) snažil/a bych se utěsnit místnost (dveře, otvory, okna, ventilace apod.)
- f) telefonoval/a bych na tísňovou linku
- g) zachoval/a bych klid, jednal/a bych s rozvahou
- h) sledoval/a bych informace v médiích
- i) omezil/a bych fyzickou námahu
- j) připravil/a bych si nějakou ochranu těla a dýchacích cest

12. Zajímal/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s povodněmi?

- a) určitě ano, považuji to za důležité
- b) spíše ano, ale pouze velmi obecně
- c) nevybavuji si, že bych se zajímal/a o chování při povodních
- d) ne

13. Představ si, že jsi učitel/učitelka na základní škole, venku je poměrně silný déšť a vítr. V blízkosti školy, kde zrovna učíš, se vyskytuje přehrada nebo hráz a v důsledku silné bouře dojde k protržení, kvůli kterému nyní hrozí povodeň. Domníváš se, že bys dokázal/a odhadnout, jak reagovat ve výše uvedené situaci?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nedovedu to posoudit
- d) spíše ne
- e) určitě ne

14. Kdyby hrozila povodeň během výuky na základní škole, kde bys učil/a a dalo by se evakuovat ze školy, kdo myslíš, že bude mít první informace o povodni?

- a) ředitel/ka školy
- b) metodik/čka prevence
- c) třídní učitel/ka
- d) žáci
- e) nikdo, přišli by do školy hasiči a další složky IZS

15. Považuješ za vhodné, aby při vyhlášení evakuace školy prostřednictvím školního rozhlasu byla vyhlášena i příčina evakuace – aby byla oznámena kompletní pravda (tzn. aby všichni učitelé, ale i žáci slyšeli, že se ke škole blíží povodeň nebo že škole hrozí jiná katastrofa)? (pokud jsi odpověděl/a „ano“ nebo „ne“, odpověz na otázku 15a; pokud jsi odpověděl/a „nevím“, pokračuj na otázku 16)

- a) ano

- b) ne
- c) nevím, nedokážu posoudit

15a. Jak byste vysvětlil/a důvod své odpovědi na předchozí otázku? Co tě vedlo k tomu, abys odpověděl/a ano/ne?

16. Může nastat situace, kdy dojde k protržení hráze či přehrady a zatopení části obce/města, kde je škola. Zaplavení bude tak rychlé, že se nestihneš evakuovat se svými žáky ze školy. Jak by ses zachoval/a? (lze vybrat více možností)

- a) začal/a bych panikařit a pobíhat po škole
- b) snažil/a bych se ochránit své žáky a zachovat klid
- c) přesunul/a bych se do nižších pater školy
- d) přesunul/a bych se do vyšších pater školy
- e) telefonoval/a bych na tísňovou linku nebo na linky IZS
- f) seděl/a bych v úkrytu, nic nedělal/a a čekal/a až nás najdou
- g) snažil/a bych se vytvořit nějaký signál pro záchranu a utěšoval/a své žáky

17. Zajímá/a jsi se někdy o problematiku či otázky související s požáry v budovách (domácnosti, ve škole, v obchodě a dalších uzavřených prostorech)?

- a) určitě ano, považuji to za důležité
- b) spíše ano, ale pouze velmi obecně
- c) nevybavuji si, že bych se zajímal/a o chování při požárech v budovách
- d) ne

18. Domníváš se, že dokážeš odhadnout, jak bys reagoval/a, pokud by došlo během výuky na fakultě k požáru?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nedovedu to posoudit
- d) spíše ne
- e) určitě ne

19. Pokud by došlo k vyhlášení evakuace školy z důvodu požáru, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a? (lze vybrat více možností)

- a) vyzval/a bych žáky k tomu, aby si sbalili své osobní věci
- b) nevyzýval/a bych žáky ke sbalení věcí, musíme okamžitě pryč
- c) klidně si seřadím žáky u dveří
- d) na nějaké řazení nemám čas, hlavně abychom odešli
- e) nebral/a bych třídní knihu a jiné dokumenty, nejsou potřeba
- f) vzal/a bych alespoň třídní knihu

- g) popsal/a bych žákům cestu úniku a ověřil/a bych si bezpečnost cesty
- h) nepopsal/a bych žákům cestu; před odchodem bych si cestu ověřil/a a moji žáci by mě jen následovali
- i) venku po evakuaci bych předal/a okamžitě žáky jejich rodičům a zákonným zástupcům
- j) venku po evakuaci bych žáky přepočítal/a a informoval/a bych kolegy a hasiče

20. Pokud by nebyla možnost evakuace ze školy z důvodu neprůchodnosti únikové cesty, jak by ses jako učitel/ka zachoval/a? (lze vybrat více možností)

- a) běžel/a bych k oknu a okamžitě bych začal/a křičet a volat o pomoc
- b) ihned bych otevřel/a dveře a zkontroloval/a bych stav únikových cest
- c) nejprve bych zkontroloval/a teplotu kliky a až pak bych ověřil/a cestu
- d) pohyboval/a bych se s žáky normálně po třídě
- e) pohyboval/a bych se s žáky v pokleku
- f) otevřel/a bych okna a snažil/a se jakkoliv signalizovat potřebu pomoci
- g) otevřel/a bych okna a čekal/a bych, až si nás někdo všimne, však je otevřené okno

21. Kterou z níže uvedených možností bys považoval/a za nejefektivnější způsob signalizace uvíznutých osob v případě požáru nebo povodně ve třídě nebo jiném prostoru s ohledem na potřeby záchranných složek?

- a) křik a mávání z okna
- b) hlasitá hudba puštěná z reproduktorů
- c) otevřené okno
- d) vyvěšený kus oblečení nebo jiné látky
- e) mávání světlem z baterky či mobilního telefonu
- f) vytvoření nápisu na sklo
- g) blikání světly v místnosti

Identifikační otázky

1. Jaké je tvé biologické pohlaví?

- a) žena
- b) muž

2. Jaký je tvůj věk?

3. Jakou střední školu jsi absolvoval/a?

- a) gymnázium
- b) střední odborná škola
- c) střední odborné učiliště
- d) jiné: _____

4. V jakém stupni studia studuješ?

- a) bakalářské
- b) magisterské
- c) navazující magisterské
- d) doktorské
- e) celoživotní
- f) jiné: _____

5. Jaký obor studuješ? (stačí napsat oficiální zkratku, pokud ji neznáš, napiš celý název oboru)
